

SLUŽBENI GLASNIK OPĆINE PAKOŠTANE

GODINA XX	15. veljače 2017.	BROJ 1/2017
-----------	-------------------	-------------

SADRŽAJ:

I. Akti Općinskog vijeća Općine Pakoštane:

1. Odluka o davanju suglasnosti Agenciji Han Vrana za zaduženje kod Hrvatske banke za obnovu i razvoj radi opremanja Maškovića Hana u Vrani 1
2. Odluka o usvajanju Programa ukupnog razvoja Općine Pakoštane 2016.-2020. godine 2

Na temelju članka 14. Zakona o proračunu ("Narodne novine" br. 87/08. i 36/12.), članka 29. i 84. Statuta Općine Pakoštane ("Službeni glasnik Općine Pakoštane" broj 2/09, 3/09, 02/13 i 1/14) i članka 24. Poslovnika Općinskog vijeća Općine Pakoštane ("Službeni glasnik Općine Pakoštane" br. 2/09. i 2/13.) Općinsko vijeće Općine Pakoštane, na svojoj 23. sjednici održanoj 15. veljače 2017. godine, donosi

ODLUKU

o davanju suglasnosti Agenciji Han Vrana za zaduženje kod Hrvatske banke
za obnovu i razvoj radi opremanja zgrade Maškovića Hana u Vrani

Članak 1.

Ovom Odlukom daje se suglasnost Agenciji Han Vrana za zaduženje putem dugoročnog kunskog kredita kod Hrvatske banke za obnovu i razvitak, u visini glavnice od 3.600.000,00 kuna, uz pripadajuće kamate i trošak, za financiranje projekta „Opremanje interijerom i inventarom objekta Maškovića Hana“.

Članak 2.

Agencija Han Vrana zadužila bi se kod Hrvatske banke za obnovu i razvitak, Strossmayerov trg 9, Zagreb, pod sljedećim uvjetima:

- dugoročni kunski kredit u iznosu od : 3.600.000,00 kuna,
- rok otplate: 17 godina uključujući poček, u jednakim tromjesečnim uzastopnim ratama,
- kamatna stopa: 2,5 % godišnje, promjenjiva,
- razdoblje počeka: 3 godine,
- sredstvo osiguranja: Mjenice korisnika kredita; Zadužnica korisnika kredita,
- trošak obrade kredita: 0,5 % jednokratno, prije prvog korištenja.

Članak 3.

Ova Odluka dostavlja se Ministarstvu financija a stupa na snagu danom objave u „Službenom glasniku Općine Pakoštane“.

KLASA: 021-05/17-01/01

URBROJ: 2198/18-02-01/01-17-2

Pakoštane, 15. veljače 2017. godine

OPĆINSKO VIJEĆE OPĆINE PAKOŠTANE

Predsjednik
Slavko Maksan

Na temelju članka 29. Statuta Općine Pakoštane („Službeni glasnik Općine Pakoštane“ broj 2/09, 3/09, 2/13 i 1/14) i članka 24. Poslovnika Općinskog vijeća Općine Pakoštane („Službeni glasnik Općine Pakoštane“ broj 2/09 i 2/13), Općinsko vijeće Općine Pakoštane na svojoj 23. sjednici održanoj dana 15. veljače 2017. godine, donijelo je

ODLUKU

o usvajanju Programa ukupnog razvoja Općine Pakoštane 2016.-2020. godine

I

Ovom Odlukom usvaja se „Program ukupnog razvoja Općine Pakoštane 2016. – 2020. godine, koji čini sastavni dio ove Odluke.

II

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja a ista će se objaviti u „Službenom glasniku Općine Pakoštane“ te na stranici Općine Pakoštane www.opcina-pakostane.hr

KLASA: 021-05/17-01/02

URBROJ: 2198/18-02-01/01-17-1

Pakoštane, 15. veljače 2017. godine

OPĆINSKO VIJEĆE OPĆINE PAKOŠTANE

Predsjednik

Slavko Maksan

PROGRAM UKUPNOG RAZVOJA OPĆINE PAKOŠTANE 2016. – 2020.

Nositelj izrade programa: Općina Pakoštane, Kraljice Jelene 78, 23211 Pakoštane

Načelnik: Milivoj Kurtov

Stručni izrađivač: IDEA CONSULTING, Guste & Familly d.o.o., Kralja Petra Svačića 13,
23210 Biograd na Moru

Odgovorna osoba: Augustin Bašić, direktor

Autorica: Josipa Bašić, mag. oec.

Lektura: Isidora Vujošević

Veljača 2017. godine

Sadržaj

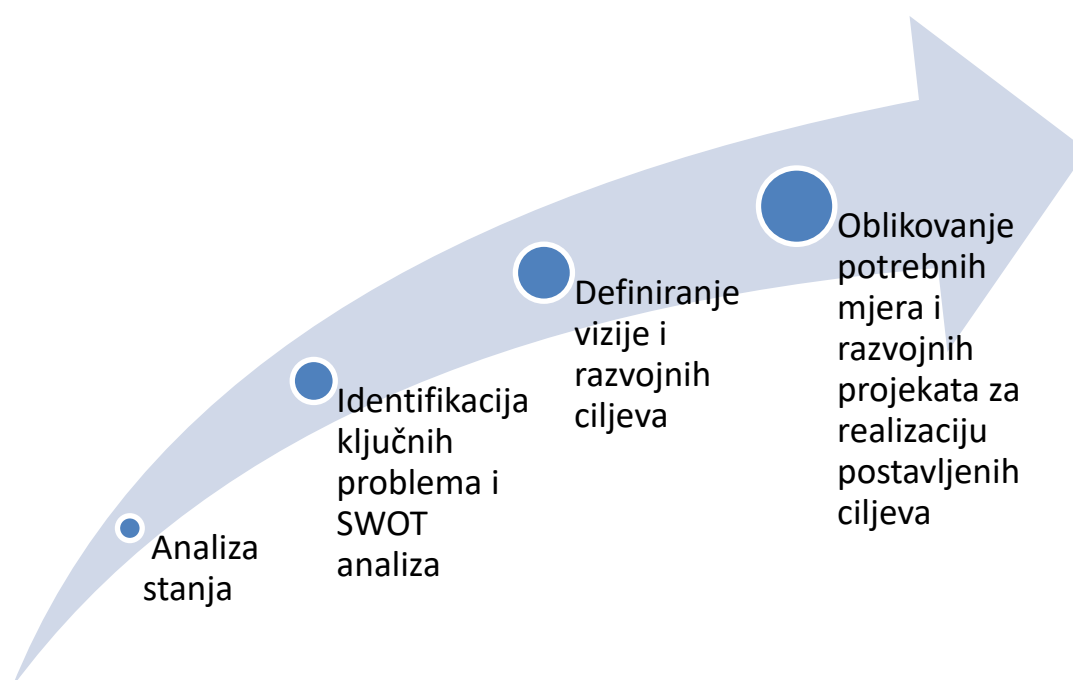
1. UVOD	4
2. ANALIZA POSTOJEĆE SITUACIJE.....	5
2.1. Osnovni podaci	5
2.1.1. Opći podaci o Općini Pakoštane	5
2.1.2. Položaj Općine Pakoštane	5
2.1.3. Stanovništvo Općine Pakoštane	7
2.2. Komunalna infrastruktura	10
2.2.1. Prometna povezanost	10
2.2.2. Telekomunikacije	12
2.2.3. Vodoopskrba	12
2.2.4. Odvodnja	13
2.2.5. Gospodarenje otpadom	14
2.2.6. Energetika	15
2.2.7. Groblja	16
2.3. Društvena djelatnost	17
2.3.1. Odgoj i obrazovanje, sport i tehnička kultura	17
2.3.2. Socijalna skrb i zdravstvo	18
2.3.3. Kultura	19
2.3.4. Civilno društvo	20
2.4. Prirodno i povijesno nasljeđe	21
2.4.1. Prirodno nasljeđe	21
2.4.2. Povijesno nasljeđe	22
2.5. Zaštita okoliša	25
2.6. Gospodarstvo	25
2.6.1. Gospodarstvo Zadarske županije	25
2.6.2. Gospodarstvo Općine Pakoštane	28
2.6.3. Turizam kao nositelj gospodarstva Općine Pakoštane	35
3. ISTRAŽIVANJE NA LOKALNOM STANOVNIŠTVU	39
3.1. Analiza rezultata istraživanja demografskih karakteristika stanovništva	39
3.2. Rezultati istraživanja zadovoljstva lokalnog stanovništva s ispunjavanjem potreba koje su u nadležnosti Općine Pakoštane	40

SWOT ANALIZA OPĆINE PAKOŠTANE.....	47
5. STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE PAKOŠTANE.....	52
5.1. Vizija, strateški ciljevi, prioriteti i mjere	52
5.2. Usklađenost s nadređenim strateškim dokumentima.....	77
5.3. Razvojni projekti Općine Pakoštane.....	80
6. PROVEDBA PROGRAMA UKUPNOG RAZVOJA.....	99
6.1. Terminski plan provedbe projekata	99
6.2. Ljudski kapaciteti	100
6.3. Evaluacija i kontrola.....	101
Popis tablica i slika.....	103
Izvori	105

1. UVOD

Program ukupnog razvoja (PUR) je temeljni strateški dokument razvoja lokalne zajednice. Cilj PUR-a je doprinos kvalitativnom formiranju strategije razvoja Općine Pakoštane, detaljnom analizom stanja i potreba lokalne samouprave s ciljem određivanja jasnih prioriteta i oblikovanja potrebnih mjera za realizaciju postavljenih ciljeva. Održivi lokalni razvoj je nit vodilja pri formiranju strategije razvoja, a temelji se na jačanju komunalne, gospodarske i društvene infrastrukture, odnosno podizanju kvalitete života lokalnog stanovništva.

Izradi Programa ukupnog razvoja Općine Pakoštane za razdoblje od 2016. do 2020. pristupilo se strateški, a sam proces izrade je detaljno prikazan na Slici 1.

Slika 1. Proces izrade Programa ukupnog razvoja

Sam rad temeljio se na prikupljanju i detaljnoj analizi primarnih i sekundarnih podataka. Sekundarni podaci se odnose na podatke preuzete od relevantnih izvora i internetskih prezentacija lokalne samouprave. Primarni podaci su se prikupili terenskim istraživanjem, metodom ispitivanja. Anketom se ispitalo mišljenje lokalnog stanovništva, a u analizi podataka koristile su se statističke metode obrade podataka. Program ukupnog razvoja je proizašao iz radnih sastanaka koji su održani s predstavnicima relevantnih dionika, gdje su kroz prijedloge i rasprave definirane glavne mjere, projekti i pravac razvoja Općine Pakoštane do 2020. godine.

2. ANALIZA POSTOJEĆE SITUACIJE

2.1. Osnovni podaci

2.1.1. Opći podaci o Općini Pakoštane

Općina Pakoštane je pravna osoba i jedinica lokalne samouprave, osnovana je dana 29. 12. 1992. godine temeljem Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (NN 90/92). Sjedište Općine Pakoštane je u Pakoštanima, a čine je naselja Pakoštane, Drage, Vrana, Vrgada te zapadni dio mjesta Ceranje Donje, koji se nalazi na području katastarske Općine Vrana. Općina Pakoštane, prema Popisu stanovništva iz 2011. god., broji 4.123 stanovnika.

Tijela općine su općinsko vijeće i općinski načelnik. Općinsko vijeće predstavničko je tijelo građana i tijelo lokalne samouprave, koje donosi odluke i akte u okviru prava i dužnosti općine te obavlja i druge poslove u skladu s Ustavom, zakonom i Statutom. Ako zakonom ili drugim propisom nije jasno određeno nadležno tijelo za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga, poslovi i zadaće koje se odnose na uređivanje odnosa iz samoupravnog djelokruga u nadležnosti su općinskog vijeća, a izvršni poslovi i zadaće u nadležnosti su općinskog načelnika. Mandat načelnika traje četiri godine. Sadašnji načelnik je Milivoj Kurtov, koji tu vlast obnaša od samog osnutka općine.

Samoupravni djelokrug: općina u samoupravnom djelokrugu obavlja poslove lokalnog značaja kojima se neposredno ostvaruju prava građana, i koji nisu Ustavom ili zakonom dodijeljeni državnim tijelima i to osobito poslove koji se odnose na uređenje naselja i stanovanje, prostorno i urbanističko planiranje, komunalno gospodarstvo, brigu o djeci, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i sport, zaštitu potrošača, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, protupožarnu zaštitu i civilnu zaštitu, promet na svom području te ostale poslove sukladno posebnim zakonima.

2.1.2. Položaj Općine Pakoštane

Općina Pakoštane smještena je na krajnjem jugoistočnom dijelu Zadarske županije te je ujedno i županijska granica između Zadarske i Šibensko-kninske županije. Općina graniči s prostorom grada Biograda na Moru na sjeverozapadu, dok je na jugozapadu morem odvojena od Općine Tkon. Sjeverna granica dodiruje područje grada Benkovca i Općine Polača.

Slika 2. Položaj Zadarske županije na karti Hrvatske

Sam položaj Općine Pakoštane, koja se nalazi između Jadranskog mora i Parka prirode Vransko jezero, zavidan je, a kad se tome pridoda i blizina NP Kornati, NP Plitvička jezera, NP Krka, NP Sjeverni Velebit i NP Paklenica, može se konstatirati kako položaj predstavlja izuzetnu priliku za turističku valorizaciju ovog područja.

Slika 3. Položaj Općine Pakoštane

Valja istaknuti i činjenicu kako se nalazi između dva gravitacijska centra Dalmacije – Zadra i Šibenika. Stanovništvo općine gravitira ponajprije ka Zadru, kao kulturnom, povijesnom, ekonomskom i administrativnom središtu Zadarske županije. Administrativno središte općine je naselje Pakoštane te predstavlja ujedno i glavno lokalno gravitacijsko mjesto. Udaljenost Pakoštana od glavnih pristupnih točaka navedena je u Tablici 1.

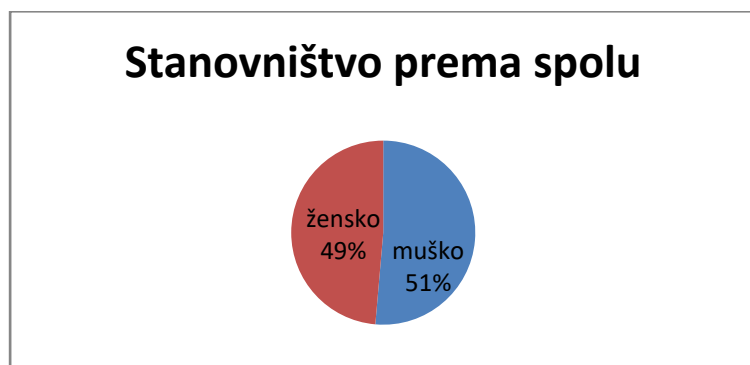
Tablica 1. Cestovna udaljenost Pakoššana od glavnih pristupnih točaka

Relacija	Cestovna udaljenost u km
Pakoštane – Biograd	8,5
Pakoštane – Zadar	35,3
Pakoštane – Šibenik	42,7
Pakoštane – Split	135
Pakoštane – Zagreb	307

Prostor Općine Pakoššana karakterizira dalmatinski tip obale s reljefnim strukturama i otocima. Ovdje dominira geomorfološko obilježje Vrane s Vranskim poljem. Općinu Pakoššana karakterizira blaga sredozemna klima s prosječnom godišnjom temperaturom od 15,4 °C. Ljeta su topla i suha dok su zime blage i vlažne. Broj sunčanih sati je od 2.450 do 2.600. Prosječna godišnja visina oborina je 900 mm/m. Dominira tipičan mediteranski biljni pokrov, a samo područje odgovara prijelaznom prostoru eumediteranske i submediteranske zone¹.

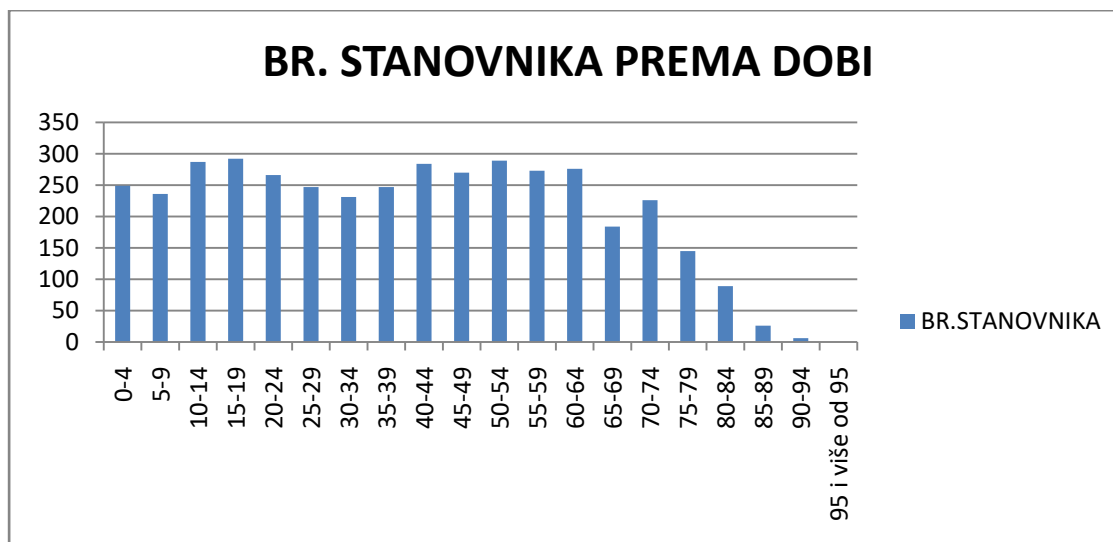
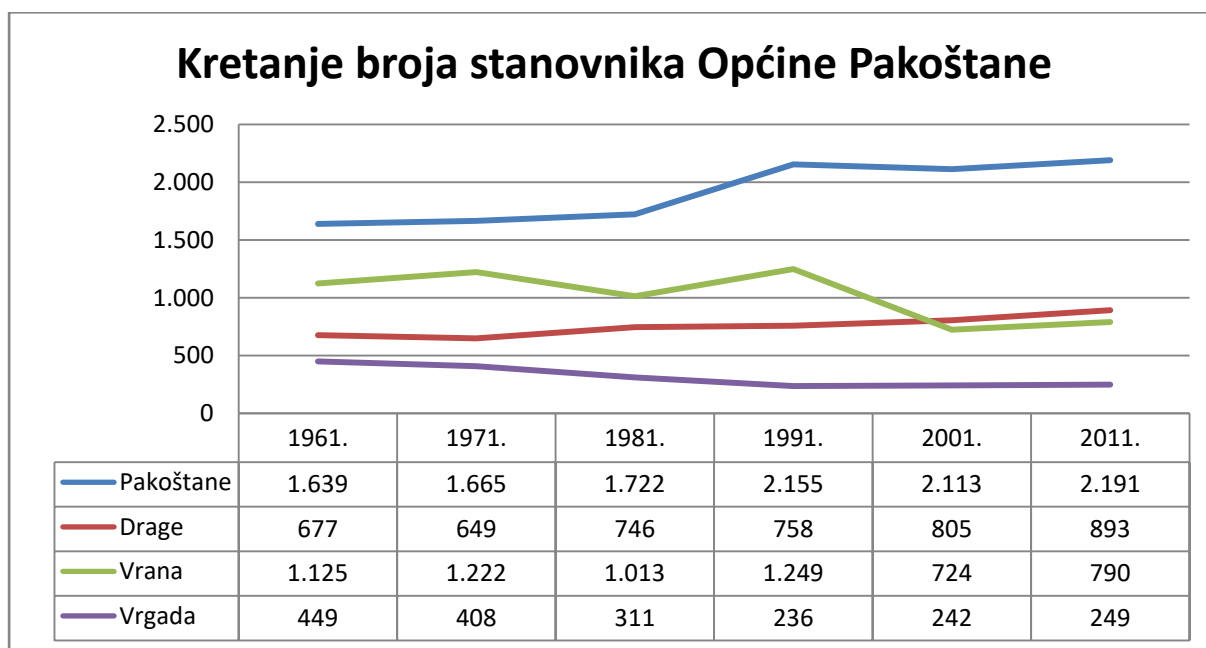
2.1.3. Stanovništvo Općine Pakoššana

Općina Pakoššana, prema posljednjem Popisu stanovništva iz 2011. godine, broji ukupno 4.123 stanovnika, od toga 51,37 % ukupne populacije čine muškarci dok 48,63 % čine žene. Prosječna starosna dob lokalnog stanovništva je 39,7 godina što je ipak nešto bolje u odnosu na prosječnu starosnu dob Hrvatske. Prema narodnosti najveći je udio Hrvata (97,33 %) a od nacionalnih manjina najzastupljeniji su Albanci (0,73 %), Srbi (0,68 %), Nijemci (0,17 %) te Slovaci (0,15 %).

Slika 4. Stanovništvo Općine Pakoššana prema spolu, Popis stanovništva 2011.

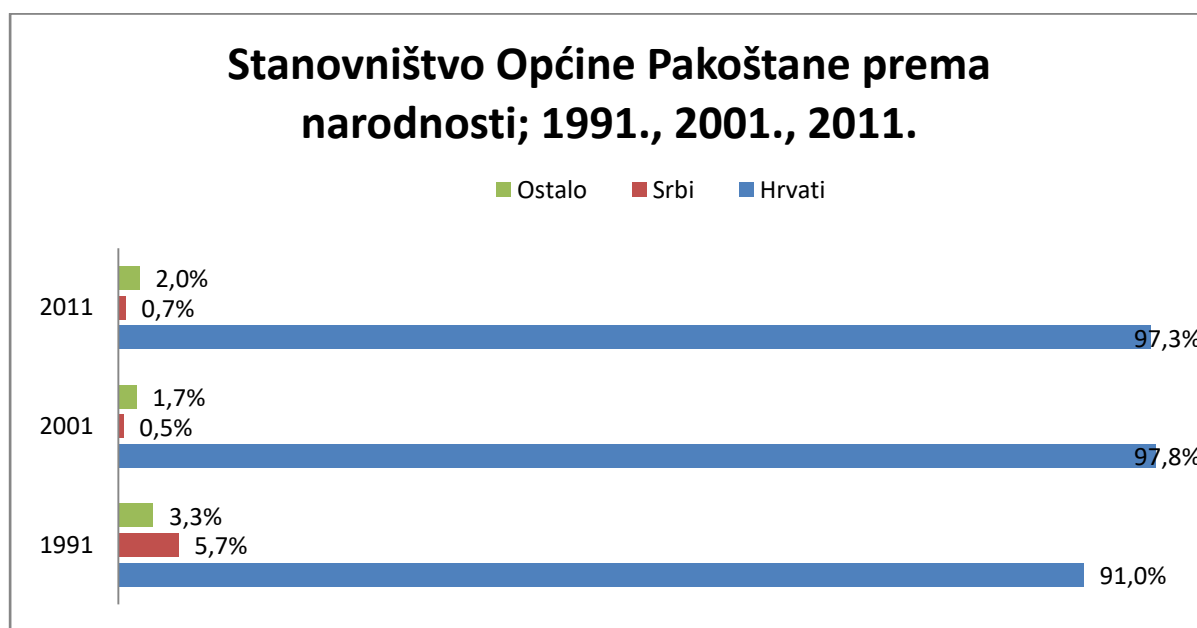
¹ Izvor: Bunja, Đ., *Turistička valorizacija prirodne, povijesne i kulturne baštine općine Pakoššana*; Sveučilište u Zadru i Općina Pakoššana, 2003.

Slika 5. Stanovništvo Općine Pakoštane prema dobi, Popis stanovništva 2011.²Slika 6. Broj stanovnika Općine Pakoštane prema naseljima³

Karakteristika općine je postojanje triju područja: otoka, obalnog područja i zaleđa. Iako općina bilježi porast broja stanovnika na svim područjima u odnosu na prethodni popis stanovništva, proučavanjem podataka broja stanovnika prema pojedinim naseljima u razdoblju od 1961. godine, vidljivo je da jedino obalno područje bilježi porast broja stanovnika. Naselja Pakoštane i Drage, prema Popisu stanovništva 2011. godine, bilježe

² Izvor: Državni zavod za statistiku³ Izvor: Državni zavod za statistiku

najveći broj stanovnika u prethodnih 50 godina. Najveći gubitak stanovništva na razini lokalne samouprave je zabilježen u razdoblju između 1991. i 2001. godine. Razlog tome su posljedice koje je ostavio Domovinski rat (1991. – 1995.). Naime, prema Popisu stanovništva 1991. godine, 6 % od ukupnog broja stanovništva izjasnilo se da pripada srpskoj narodnosti, a 2001. godine samo 0,5 %. Prema istom popisu iz 1991. godine, u Vrani je zabilježen najveći udio srpskog stanovništva, od ukupno 18 %. S obzirom na to da je područje Općine Pakoštane bilo zahvaćeno Domovinskim ratom, došlo je do iseljavanja srpskog stanovništva, a samim time i do pada broja stanovnika što se najviše osjetilo u Vrani.

Slika 7. Stanovništvo Općine Pakoštane prema narodnosti, Popis stanovništva 1991., 2001., 2011.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, Općina Pakoštane posljednje dvije godine bilježi negativan prirodni prirast, s tim da je u 2015. godini zabilježen najmanji vitalni indeks u promatranom razdoblju od 2010. do 2015. Razlog tome je velik broj umrlih, dok broj živorođenih ne odstupa puno od prosjeka.

Tablica 2. Prirodno kretanje stanovništva od 2010. do 2015. godine⁴

	Živorodeni	Mrtvorodeni	Umrli	Umrli dojenčad	Prirodni prirast	Sklopljeni brakovi	Razvedeni brakovi	Vitalni indeks
2015.	39	-	60	-	-21	21	1	65,0
2014.	41	-	48	-	-7	20	4	85,4
2013.	51	-	40	-	11	21	2	127,5
2012.	41	-	39	--	2	25	2	105,1
2011.	45	1	29		16	21	1	155,2
2010.	60	-	49	1	11	30	3	122,4

⁴ Izvor: Državni zavod za statistiku

2.2. Komunalna infrastruktura

2.2.1. Prometna povezanost

Na osnovi Odluke o razvrstavanju javnih cesta u državne ceste, županijske ceste i lokalne ceste (NN 79/99, 111/00, 98/01, 143/02), na području općine glavnu cestovnu mrežu čine prometnice sljedećih kategorija:

državna cesta:

D8: Rijeka – Zadar – Split

županijske ceste:

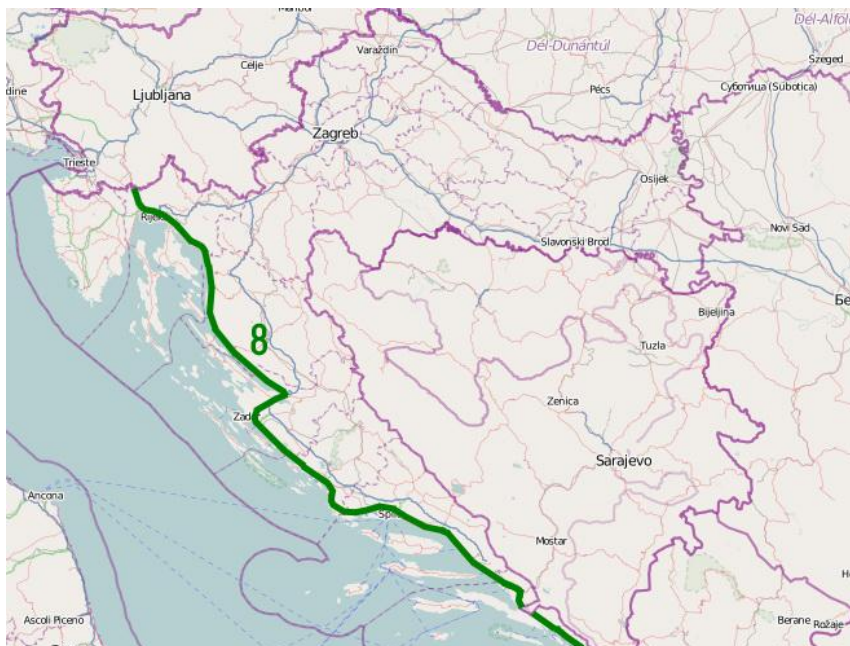
- Ž 6064: Pakoštane – Vrana – Miranje (D27)

- Ž 6065: Vrana (Ž6064) – Radašinovac

lokalne ceste:

- L 63142: D8 – Pakoštane (Ž6064).

Općinu Pakoštane odlikuje izuzetno dobra cestovna povezanost s glavnim pristupnim točkama – Zadrom, Šibenikom, Splitom i Zagrebom. Državna cesta D8 je jedna od glavnih hrvatskih državnih cesta, povezuje sjeverni i južni Jadran, a poznatija je pod nazivom Jadranska magistrala ili Jadranska turistička cesta. Jadranska magistrala spaja Zadar i Šibenik, preko Biograda, Pakoštana, Draga i Vodica. Autocesta A1 povezuje glavni grad sa Splitom, Zadrom, Šibenikom i Pločama. Naselje Vrana je povezano s Pakoštanima županijskom cestom Ž-6064, koja je pak važna poveznica Jadranske magistrale i autoceste A1. Mjesne prometnice unutar svih naselja Općine Pakoštane uglavnom su minimalnih profila i nepovoljnih tehničkih elemenata, stoga većina mjesnih prometnica nije pogodna za kvalitetno odvijanje prometa.

Slika 8. Državna cesta D8

Naselja Pakoštane i Drage su izuzetno dobro povezana s lokalnim i međugradskim autobusnim linijama, dok je naselje Vrana povezano lokalnom autobusnom linijom sa Zadrom i Biogradom na Moru.

Glavne točke zračne povezanosti su zračne luke Zadar i Split, pri čemu glavnu ulogu ima Zadarska zračna luka zbog iznimne blizine i dobre cestovne povezanosti. Mala ali suvremena zračna luka Zadar povezana je domaćim letovima sa Zagrebom i Pulom te velikim brojem europskih destinacija. U samoj sezoni hrvatska obala se povezuje s ostatkom Europe dodatnim zračnim linijama.

Zadar ima važnu ulogu kada se govori i o pomorskoj povezanosti. Novoizgrađena zadarska trajektna luka Gaženica povezuje jadranske otoke sa Zadrom, ali je i direktna veza s Italijom, preko Ancone. Nadalje, trajektna luka je povezana suvremenom autocestom Zadar – tunel sv. Rok – Bosiljevo – Zagreb, te iz Zagreba autocestom sa svim susjednim europskim državama. Kada je riječ o pomorskoj povezanosti, valja napomenuti i trajektnu luku u Biogradu na Moru, koja povezuje otok Pašman s kopnom.

Naselje Vrgada, koje se nalazi na istoimenom otoku, povezano je brodskim linijama s Pakoštanima i Biogradom na Moru. Na temelju Uredbe o razvrstaju luka otvorenih za javni promet i luka posebne namjene (Narodne novine, br. 110/2004 i 82/2007), ministar pomorstva, prometa i infrastrukture donio je Naredbu o razvrstaju luka otvorenih za javni promet na području Zadarske županije, prema čemu je luka Vrgada razvrstana u luku od lokalnog značaja. Formirana je unutar postojeće uvale naselja. Usluge javnog pomorskog prijevoza putnika, još od davne 1963. godine, vrši ribarsko-proizvođačka zadruha Vrgada. Tijekom zimskog perioda postoje četiri brodske linije na relaciji Vrgada – Pakoštane i isto toliko na obrnutoj relaciji. Tijekom predsezone i postsezone broj brodskih linija na spomenutoj relaciji povećava se na pet, a u razdoblju od 30. 6. do 3. 9. 2017. godine broj

linija se povećava na čak osam, u svakom smjeru. Brodska linija koja spaja Vrgadu i Biograd na Moru prometuje dva puta u danu, u svakom smjeru.

Općina Pakoštane je izradila studiju o utjecaju na okoliš za planiranu investiciju – Izgradnja luke otvorene za javni promet u Pakoštanima. U naselju Pakoštanima nalazi se luka koju karakterizira skučenost kapaciteta, dotrajalost pomorskih građevina te neadekvatna maritimna zaštita. Trenutno je na komunalnom vezu luke Pakoštane 186 stalnih plovila domicilnog stanovništva. U turističkoj sezoni na vezu je u prosjeku još 60 plovila mještana i nautičara. Općina Pakoštane, preko komunalnog poduzeća Juština d.o.o. iz Pakoštana, planira preoblikovanje i proširenje mjesne luke radi osiguravanja priveza za veći broj plovila različitih dimenzija i namjena, kao i radi unapređenja urbane i turističke vrijednosti mjesta. Planirana namjena luke uključuje komunalni dio luke namijenjen za stalni vez domicilnog stanovništva te nautički dio luke. Zahvat se planira na dijelu obalnog pojasa Pakoštana na području koje se proteže između postojećeg lukobranskog objekta na istoku te mjesne plaže na zapadu. Maksimalni kapacitet luke prema prostorno-planskoj dokumentaciji je 500 vezova.⁵

2.2.2. Telekomunikacije

Telekomunikacijska mreža u Zadarskoj županiji je na zadovoljavajućoj razini te se provodi postavljanje optičkih kabela na razini cijele županije. Naselje Pakoštane je preko RSS digitalne komutacije vezano za glavni komutacijski centar u Zadru. Glavni svjetlovodni kabelski sustav proteže se državnom cestom D8. Uz županijsku cestu Ž 6064 položen je svjetlovodni kabel do postojeće lokalne RSS digitalne komutacije u Vrani. RSS digitalna komutacija naselja Drage vezana je magistralnim svjetlovodnim kabelom koji se proteže državnom cestom D8. Naselje Vrgada je RR vezom PCM 2 MB/S 30 kanala povezano s glavnim komutacijskim centrom. Zaključno se može reći kako je pokrivenost sustavom pokretnih komunikacija na području Općine Pakoštane zadovoljavajuća.

2.2.3. Vodoopskrba

Komunalno poduzeće Komunalac d.o.o., Biograd na Moru, obavlja usluge odvodnje otpadnih voda te je nadležno za distribuciju pitke vode na području jedinica lokalne samouprave: grad

⁵ Izvor: Studija o utjecaju na okoliš *Izgradnja luke otvorene za javni promet u Pakoštanima*, Oikon d.o.o., Institut za primijenjenu ekologiju, 2014.

Biograd na Moru, Općina Sv. Filip i Jakov, Općina Pakoštane, Općina Pašman te Općina Tkon.

Općina Pakoštane (naselja Pakoštane, Vrana, Drage i Vrgada) ima priključenost na javnu vodoopskrbnu mrežu od 88 %. Javna vodoopskrba je jedini izvor pitke vode lokalnog stanovništva, stoga se može reći kako je priključenost stanovništva na vodoopskrbnu mrežu jednaka pokrivenosti područja javnom vodoopskrbnom mrežom. Voda koja se distribuira krajnjim potrošačima je zdravstveno ispravna te se osim kloriranja ne obrađuje dodatno.

Prema trenutnim podacima komunalnog poduzeća, vodoopskrbni sustav grada Biograda na Moru i gravitirajućih općina ima u globalu dobru pokrivenost, no glavni problemi su manjak vode u ljetnim mjesecima te gubici vode u iznosu od cca 50 % ukupno zahvaćenih količina, koji su prema dostupnim podacima uzrokovani velikim udjelom dotrajalih azbestno-cementnih i PVC cjevovoda. Glavni uzrok manjka vode u ljetnim mjesecima je u nepovoljnom sezonskom rasporedu oborina te u povećanoj potrošnji zbog turističke sezone. Problem se planira riješiti do 2020. godine projektom Razvoj sustava vodoopskrbe i odvodnje aglomeracija Biograd, Pašman i Tkon, kojem su odobrena EU sredstva za rekonstrukciju svih dotrajalih distributivnih i tlačnih cjevovoda na cijelom vodoopskrbnom području Komunalca.

Vodoopskrbni sustav je formiran na način da osim korištenja vode sa svojih izvorišta – Kakma, Turanjsko jezero, Biba i Begovača, može prihvatiti i vodu susjednih vodoopskrbnih sustava na tri mjesta. Konkretno, vodoopskrba Općine Pakoštane vrši se preko vodoopskrbnog sustava Grupni vodovod Biograda na Moru, koji koristi vode s lokalnih izvorišta i sa zahvata na rijekama Krki i Zrmanji. Od lokalnih izvorišta za vodoopskrbu Općine Pakoštane koriste se uglavnom izvorišta Biba i Begovača.

Izvorište Kakma nalazi se na sjevernom dijelu Vranskog polja, kapaciteta oko 65,0 l/s te se voda crpkama podiže u vodospremu Straža, zapremnine $V = 4.000 \text{ m}^3$. Izvorište Biba nalazi se na sjeveroistočnom dijelu Vranskog polja, minimalnoga kapaciteta 15,0 l/s. Iz ovog izvora voda gravitacijom otječe do vodospreme Biograd i Pakoštane. Vodosprema Pakoštane je zapremnine $V = 100 \text{ m}^3$. Lokalno izvorište Begovača je kapaciteta 20,0 l/s dok je voda s Turanjskog jezera kapaciteta 20,0 l/s.

2.2.4. Odvodnja

Kanalizacijski sustav Biograd na Moru – Pašman – Tkon obuhvaća sljedeće jedinice lokalne samouprave: grad Biograd na Moru, Općinu Pakoštane, Općinu Sv. Filip i Jakov, Općinu Pašman te Općinu Tkon. Komunalno poduzeće Komunalac, Biograd na Moru, osim usluga distribucije i naplate vode, pruža i usluge odvodnje otpadnih voda na promatranom području.

Na području Općine Pakoštane, u naseljima Drage i Pakoštane, postoji djelomično izgrađena kanalizacijska mreža, a u naseljima Vrana i Vrgada još nije započela gradnja. Najviše izgrađene kanalizacijske mreže je u aglomeraciji Biograd na Moru, gdje je i priključeno

najviše korisnika. S obzirom na to da se radi o turističkim mjestima, važno je osigurati prateću infrastrukturu koja će moći pratiti daljnji razvoj ovog područja posebno vodeći računa o zaštiti priobalnog područja.

EU projektom Razvoj sustava vodoopskrbe i odvodnje aglomeracija Biograd, Pašman i Tkon planira se završetak kanalizacijske mreže. Svrha projekta je pružiti potporu lokalnoj zajednici pri poboljšanju, izgradnji i proširenju vodoopskrbnog sustava i sustava prikupljanja, odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda. Naselja Vrana i Vrgada nisu obuhvaćena ovim projektom, dok Drage i Pakoštane jesu. Rok za završetak radova je do 2020. godine za aglomeraciju Biograd na Moru te do 2023. godine za Pašman i Tkon.

2.2.5. Gospodarenje otpadom

Na području Općine Pakoštane su 3.824 domaćinstva, od toga je 956 korisnika usluge odvoza otpada. Obuhvaćenost odvozom otpada na području općine je 100 %. Prosječna cijena usluge pojedinog domaćinstva za otpad iznosi 55 kn/mjesečno. Tijekom zimskog perioda sakupljanje i odvoz otpada za domaćinstva vrši se 2 puta tjedno i 2 puta mjesečno za izdvojeni otpad, a tijekom ljetnih mjeseci i do 3 puta tjedno. Učestalost sakupljanja i odvoza otpada je veća za poslovni sektor, a samim time se razlikuje i sama cijena usluge.

Prijevoznički obrt Loši, Pakoštane, vl. Frane Bačkov te Općina Pakoštane sklopili su Ugovor o koncesiji za obavljanje komunalne djelatnosti – sakupljanje i odvoz komunalnog otpada na području Općine Pakoštane, za razdoblje od 6. travnja 2012. do 6. travnja 2017. godine. Sukladno Ugovoru, organizirani odvoz otpada vrši poduzeće Loši, a otpad se ovisno o vrsti zbrinjava na odlagalištu Baštijunski Brig i na reciklažnom dvorištu Loši u industrijskoj zoni Pakoštane. Komunalni otpad se prikuplja odvojeno, s ciljem smanjivanja otpada te uštede sirovina, vode i energije. Otpad se odvozi u posudama od 120 litara koje je osigurala Općina Pakoštane uz pomoć Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Glomazni, električni i metalni otpad korisnici su dužni odložiti na reciklažnom dvorištu Loši. Ovakav način organiziranog prikupljanja otpada u skladu je sa standardima Europske unije i u potpunosti sukladan zakonskim odredbama u Republici Hrvatskoj.

Odlagalište Baštijunski Brig je trenutno u postupku sanacije koju sufinancira Grad Biograd na Moru u suradnji s Fondom za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Procjenjuje se kako se na odlagalište dnevno doprema i do 3,68 t otpada, odnosno oko 1 500 tona na razini godine. Otpad se sakuplja s područja grada Biograda na Moru te općina Pakoštane, Sv. Filip i Jakov te Pašman.

Općina Pakoštane u proračunu za 2016. godinu i projekcija za 2017. i 2018. godinu osigurava sredstva za sufinanciranje Županijskog centra za gospodarenje otpadom. Projekt Centar za gospodarenje otpadom Biljane Donje novi je zahvat, čija bi izgradnja trebala biti završena do sredine 2020. godine. Ukupna površina zemljišta na kojem se planira uspostaviti centar iznosi 46,34 ha. Projekt CGO Biljane Donje vrijedan je 377,3 milijuna kuna. Iz Kohezijskog fonda

Europske unije osigurano je 70,65 % sredstava potrebnih za gradnju centra, 19,35 % osigurao je Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, a 10 % Zadarska županija, gradovi i općine na području Zadarske i južnog dijela Ličko-senjske županije.

Centar će se sastojati od sljedećih operativno-funkcionalnih jedinica (radnih zona), koje će, zajedno s pripadajućim zemljištem, zauzimati približne površine kako je navedeno u nastavku:

1. reciklažno dvorište otvorenog tipa (zona 2) – 2,47 ha
2. postrojenje za mehaničko-biološku obradu otpada (zona 4) – 4,34 ha
3. odlagalište neopasnog otpada (zona 5) – 12,00 ha
4. sortirnica s natkrivenim skladištem (zona 6) – 2,50 ha
5. područje za obradu procjednih i oborinskih voda te odlagališnog plina (zona 7) – 0,90 ha
6. pogon za obradu i recikliranje građevnog otpada (zona 8) – 2,50 ha
7. odlagalište inertnog otpada (zona 9) – 7,20 ha
8. ulazno-izlazna zona s dvostrukom vagom, čuvarskom kućicom i platoom za pranje kotača vozila (zona 10) – 0,20 ha⁶.

Planirani centar kategoriziran je kao prostor za obradu i odlaganje otpada, a sastojat će se od tri glavne tehničko-tehnološke cjeline: ulazno-izlazne zone s pratećim objektima i infrastrukturom, radnom zonom i prostorom za odlaganje otpada.

2.2.6. Energetika

Cijelo područje Biograda, uključujući Općinu Pakoštane, snabdijeva se preko elektroopskrbnog sustava koji trenutno koristi oko 80 % svojeg maksimalnoga kapaciteta. Elektroopskrbni sustav se vezuje na Biograd kao lokalno središte, a preko njega na jedinstveni elektroopskrbni sustav Zadarske županije.

Na području Biograda na Moru postoje sljedeći elektroenergetski objekti:

1. TS 110/35 kV Biograd 2 x 20 MVA
2. TS 35/10 kV Biograd 2 x 8 MVA
3. 110 kV dalekovodi
 - TS 110/35 kV Biograd – TS 35/10 kV Bilice

⁶ Izvor: <http://www.eko-go.hr/projekt-centar-za-gospodarenje-otpadom-zadarske-zupanije/>

- TS 110/35 kV Biograd – TS 110/35 kV Zadar

4. 35 kV dalekovod

- TS 110/35 kV Biograd – TS 35/10 kV Benkovac

- TS 110/35 kV Biograd – TS 110/35 kV Zadar

5. veći broj TS 10/0,4 kV s pripadajućim priključnim dalekovodima.

Elektroopskrba na području Općine Pakoštane poboljšana je konstrukcijom novog dalekovoda 10 (20) kV za cijelo područje, no Općina planira daljnje korake za poboljšanje trenutnog sustava:

1. rekonstrukciju dalekovoda TS 110/35 kV Biograd u TS 110/10(20) kV
2. potrebu transakcije operativne voltaže 20 kV
3. rekonstrukciju postojećih TS 10/0,4 kV u TS 20/0,4 kV. ⁷

2.2.7. Groblja

Na području Općine Pakoštane postoji groblje u Pakoštanima, groblje u Vrani, groblje u Dragama i groblje u Vrgadi. U 2016. godini započela je izgradnja novoga groblja s mrtvačnicom u Pakoštanima. Površina obuhvata DPU-a za zonu novoga groblja izvan GP naselja Pakoštane „D“ iznosi 2,98 ha te prema Pravilniku o grobljima (NN 99/02) spada u mala groblja, a prema članku 4. istog Pravilnika spada u javna groblja.

Poslovi održavanja groblja na području Općine Pakoštane dodijeljeni su komunalnom poduzeću Juština d.o.o. Poslovi koje obavlja komunalno poduzeće su održavanje, uređenje i rekonstrukcija groblja, dodjela grobnih mjesta i naplata grobne naknade za korištenje grobnice, vođenje grobnog očevidnika i drugi poslovi propisani zakonom. Obavljanje komunalne djelatnosti – prijevoza pokojnika na području Općine Pakoštane – je stupanjem na snagu Zakona o pogrebničkoj djelatnosti (NN 36/15) postalo slobodno tržište te se mještani mogu obratiti za navedenu uslugu svakom registriranom pogrebniku koji posluje sukladno Zakonu o pogrebničkoj djelatnosti.

⁷ Izvor: Prostorni plan Općine Pakoštane

2.3. Društvena djelatnost

2.3.1. Odgoj i obrazovanje, sport i tehnička kultura

Osnovna škola Pakoštane obavlja javnu djelatnost odgoja i obveznog osnovnog obrazovanja djece i mladih. Na temelju oskudnih podataka iz župnog ureda, zna se da je škola započela svoje djelovanje još davne 1850. godine, a 1868. godine je otvorena prva obvezna redovna muška škola u Pakoštanima. Osnovna škola Pakoštane je pravni slijednik pravne osobe Osnovne škole Frane Bačkov Pakoštane, koju je osnovala Skupština Općine Biograd svojom Odlukom br. 1094. od 1. travnja 1973. godine. Osnivač škole je Zadarska županija, sa sjedištem u Pakoštanima. Osnovnom školom upravljaju ravnatelj škole i Školski odbor. Općina Pakoštane je u 2016. godini izdvojila 20.000,00 kn proračunskih sredstava za funkcioniranje OŠ Pakoštane.

U okviru OŠ Pakoštane djeluju i područne škole u Vrani, Dragama i Vrgadi. Djelatnost škole je odgoj i obvezno osnovno školovanje djece, mladih i odraslih osoba. U školi se organiziraju i izvannastavne aktivnosti učenika s ciljem proširivanja obrazovnih sadržaja, poticanja individualnih sposobnosti učenika, razvijanja zajedništva, društvenog života i razvode učenika.

Uz OŠ Pakoštane smjestila se i moderno opremljena sportska dvorana. Dvorana ima igralište za mali nogomet, košarku, rukomet i odbojku. U sklopu dvorane su i svlačionice s tuševima. Radno vrijeme dvorane je svaki dan od 17 do 23 sata. Dvoranom upravlja komunalno poduzeće Juština d.o.o. Uz najam za sportske aktivnosti nudi se mogućnost organiziranja dječjih rođendana. Cijena korištenja dvorane je 150,00 kn/sat.

Dječji vrtić Gardelin svoju djelatnost odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite i socijalne skrbi obavlja na temelju Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju. Osnivač i vlasnik Dječjeg vrtića je Općina Pakoštane. Sjedište vrtića je u Pakoštanima. Vrtić je uvršten u mrežu predškolskih ustanova Zadarske županije

Dječji vrtić organizira i provodi programe njege, odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite i prehrane za djecu od navršene treće godine života do polaska u osnovnu školu. Predškolski odgoj ostvaruje se u skladu s razvojnim osobinama i potrebama djece te socijalnim, kulturnim, vjerskim i drugim potrebama obitelji na temelju Državnog pedagoškog standarda predškolskog odgoja i obrazovanja. Pravo na predškolski odgoj i obrazovanje imaju sva djeca rane i predškolske dobi s područja Općine Pakoštane. Izvori prihoda financiranja vrtića su sredstva iz proračuna Općine Pakoštane, vlastiti prihodi – sredstva od participacije, sredstva Ministarstva obrazovanja, znanosti i sporta za sufinanciranje javnih potreba djece s teškoćama u razvoju, djece u programu predškole.

Dječji vrtić Gardelin, Pakoštane, svoju djelatnost realizira u:

- matičnom objektu koji ima četiri odgojno-obrazovne skupine – tri skupine redovnih 8/9 i 5-satnih programa i jednu skupinu obaveznog programa predškole za djecu u godini prije polaska u školu koja nisu obuhvaćena jednim od redovnih programa rada
- adaptiranom prostoru u područnoj školi u Vrani za jednu odgojno-obrazovnu skupinu programa predškole
- jednoj slobodnoj učionici u područnoj školi u Dragama za jednu odgojno-obrazovnu skupinu programa predškole.

U Dječjem vrtiću je na neodređeno radno vrijeme zaposleno ukupno 11 djelatnika: ravnateljica, 6 odgojiteljica, pedagoginja i zdravstvena djelatnica te kuharica i spremačica. Troškove zaposlenika vrtića pokriva proračunskim sredstvima Općina Pakoštane.

Tablica 3. Broj djece po skupinama

SKUPINA	BROJ DJECE 2015./2016.	BROJ DJECE 2016./2017.
Mlađa: 3 – 4 godine	18	18
Srednja: 4 – 5 godina	15	22
Starija: 6 godina	20	11
UKUPNO VRTIĆ	53	51
Predškola – Pakoštane	15	12
Predškola – Vrana	17	19
Predškola – Drage	9	8
UKUPNO PREDŠKOLA	41	39

U cilju zadovoljavanja posebnih potreba djece, u Dječjem vrtiću Gardelin djeca s teškoćama u razvoju integrirana su u redovne skupine.

Istaknuta je potreba za proširenjem dječjeg vrtića i uvođenjem programa za djecu do 3. godine života. Općina Pakoštane je pripremila projekt proširenja Dječjeg vrtića koje se planira realizirati u proračunskom razdoblju do 2020. godine.

2.3.2. Socijalna skrb i zdravstvo

Dom zdravlja u Biogradu na Moru, ordinacija opće medicine dr. Vinko Pešić Pakoštane te stomatološka ordinacija Sanja Morić-Dušević, Pakoštane, pružaju osnovnu zdravstvenu uslugu na području općine. Na ovaj način Općina Pakoštane osigurava svojim građanima primarnu zdravstvenu zaštitu.

Ispostava Biograd n/M Zavoda za hitnu medicinu Zadarske županije smještena je u prizemlju zgrade Doma zdravlja Zadarske županije – Radne jedinice Biograd n/M. Radno područje hitne medicine Ispostave Biograd n/M obuhvaća: grad Biograd n/M, općine Sveti Filip i

Jakov, Turanj, Sveti Petar na Moru, Tustica, na istoku općine Pakoštane i Drage te područje Vrane, Kakme, Donjih Raštana, Gornjih Raštana i Gorice. Ispostava Biograd n/M opremljena je suvremenim vozilom hitne medicinske pomoći, s najnovijom i suvremenom opremom, medicinskom i nemedicinskom, kako bi se pružila što bolja i kvalitetnija usluga za potrebe pacijenata u hitnim slučajevima. Općina Pakoštane sufinancira timove hitne pomoći s 10.000,00 kn godišnje. Najveći problem je prijevoz osoba kojima je potrebna hitna medicinska pomoć s otoka Vrgade. Prema ugovoru HZZO-a, prijevoz vrši lučka kapetanija i policija, no praksa je pokazala kako u većini slučaja ugovoreni subjekti nisu u mogućnosti stići dovoljno brzo, stoga su često stanovnici otoka prepušteni sami sebi da osiguraju prijevoz unesrećene osobe do Pakoštana gdje ih čeka tim hitne pomoći.

Iz proračuna Općine Pakoštane za 2016. godinu utrošeno je 827.000,00 kn za razvoj zajednice. Razvoj zajednice obuhvaća davanja za pomoć potrebitim obiteljima i kućanstvima, roditeljske naknade i opremu za novorođenčad, zaštitu od zaraznih bolesti, socijalnu zaštitu stanovništva koje nije obuhvaćeno redovnim socijalnim programima te program zaštite i spašavanja. Protupožarnu zaštitu na prostoru lokalne samouprave provode dva dobrovoljna vatrogasna društva: DVD Drage i DVD Pakoštane – Vrana – Vrgada.

2.3.3. Kultura

Kulturna ostavština na prostoru Općine Pakoštane je dosta bogata. Kulturno-umjetničko društvo Pakoštane i Kulturno-umjetničko društvo Vrana postoje dug niz godina te tijekom ljetnih mjeseci svojim nastupima promiču kulturu, običaje i tradiciju svoga kraja. Na Vrgadi je 2011. godine osnovano Kulturno-umjetničko društvo Skuti materini, a u svibnju 2016. godine osnovano je i Kulturno-umjetničko društvo Sv. Ante u Dragama. Glavni cilj udruga je poticanje, razvijanje i unapređivanje izvornog pjevanja i njegovanja narodnih običaja pojedinih mjesta. Pakoške mažoretkinje su u sastavu Kulturno-umjetničkog društva Pakoštane te su jedne od najstarijih i najpoznatijih mažoretkinja na ovom području. Sudjelovale su na brojnim županijskim, regionalnim, državnim i europskim natjecanjima te su postizale zavidne rezultate. Na ovom prostoru djeluju i razne vjerske bratovštine i društva, lokalno zvane *skule*, koje okupljaju članove pojedinih župa s ciljem pomoći potrebitim članovima te uključuju i svakodnevnu molitvu.

Tijekom ljetnih mjeseci organiziraju se razne manifestacije s ciljem upotpunjavanja ponude turističke destinacije. Turistička zajednica Općine Pakoštane i Općina Pakoštane su organizatori većine manifestacija na prostoru destinacije, izuzev nekoliko udruga (KUD Pakoštane, Udruga Vitezova vranskih, Etno udruga DAN, Plesni studio K2, Udruga Kaleta). Neke od najpoznatijih kulturno-povijesnih manifestacija koje su doprinijele prepoznatljivosti destinacije su: Dani Vitezova vranskih u Vrani, Pomorska noćna bitka u Pakoštanima, Materine užance u Pakoštanima te Dragarske bumbete u Dragama. Osim spomenutih manifestacija, u planu za 2017. godinu je organiziranje tematskih manifestacija poput

Šparogijade, Fešte od pamidora, Fešte od smokav i dr. čime će se dodatno obogatiti kalendar ljetnih događanja.

2.3.4. Civilno društvo

Prema trenutnim podacima Registra udruga Republike Hrvatske, u Općini Pakoštane je registrirano ukupno 40 udruga, a prema području djelovanja najviše ih je registrirano za sport te kulturu i umjetnost. Programi i projekti civilnih društava trebali bi doprinosti povećanju kvalitete života lokalnog stanovništva.

Općina Pakoštane subvencionira pojedina sportska društva s ciljem da se građanima omoguće javne potrebe u sportu, i to: poticanje i promicanje sporta, provođenje sportskih aktivnosti djece, mladeži i studenata, djelovanje sportskih udruga i klubova, sportska priprema i natjecanja, sportsko-rekreativna aktivnost građana te planiranje, izgradnja, održavanje i korištenje sportskih građevina. Općina Pakoštane sufinancira i donira za kulturna društva, ustanove i udruge s područja općine koje se bave očuvanjem kulturne baštine i kulturnim stvaralaštvom. Ovim putem općina zadovoljava javne potrebe građana u vidu kulture, obrazovanja i ostalih društvenih aktivnosti. Općina Pakoštane je u 2016. godini ukupno izdvojila 761.000,00 kn proračunskih sredstava za promicanje kulture i sporta.

Općina Pakoštane u 2016. godini je sufinancirala vjerske zajednice s ukupno 80.000,00 kn, a koje se odnose na Vjersku zajednicu Pakoštane, Vjersku zajednicu Vrana, Vjersku zajednicu Vrgada i Vjersku zajednicu Drage.

Osim sufinanciranja udruga koje sjedište imaju na prostoru Općine Pakoštane, lokalna samouprava je u 2016. godini osigurala sredstva za razvoj zajednice u ukupnom iznosu od 112.400,00 kn sufinanciranjem sljedećih udruga: Udruga hrvatskih civilnih stradalnika Domovinskog rata, Udruga rod. pog. branitelja, Udruga oboljelih od PTSP-a Zadarske županije, Hvidra, Osobe s invaliditetom, Klub zadarskih studenata, UDVDR Drage, UHDDR Vrana, Udruga umirovljenika Stari bor, političke stranke, Udruga slijepih, DDK Pakoštane, Drage, LAG Laura i LAGUR Lostura.

Europska unija provodi programe razvoja civilnog sektora, a sredstva su osigurana iz Europskog socijalnog fonda. Upravo se ovdje vidi prilika za jačanje uloge civilnog sektora u razvoju zajednice i podizanju kvalitete života lokalnog stanovništva. Uvjet za dostizanje cilja je dobra pripremljenost projekata čemu prethodi informiranje i edukacija stanovnika i ključnih osoba u pojedinim udrugama. Edukaciju zainteresiranog stanovništva trebala bi provoditi Lokalna akcijska grupa (LAG), u ovom slučaju LAG LAURA, koja djeluje na prostoru Općine Pakoštane. Europska unija potiče rad civilnog sektora te se uglavnom radi o 100-postotnom sufinanciranju troškova za provođenje definiranih projektnih aktivnosti, koje doprinose ostvarenju ciljeva poput bolje socijalne uključenosti osoba u nepovoljnom položaju, promicanja sportskih, kulturnih i umjetničkih aktivnosti i sadržaja i sl.

2.4. Prirodno i povijesno nasljeđe

2.4.1. Prirodno nasljeđe

Park prirode Vransko jezero je najveće prirodno, stalno vodeno tijelo u Hrvatskoj, od iznimne važnosti za brojne ugrožene i u Europi rijetke vrste ptica. Parkom prirode kao javnom ustanovom upravlja Upravno vijeće koje se sastoji od četiri predstavnika lokalne uprave i jednog pripadnika hrvatske znanstvene zajednice. Ravnatelj ustanove upravlja organizacijom i poslovnim aktivnostima. Članove Upravnog vijeća i ravnatelja javne ustanove imenuje Ministarstvo zaštite okoliša i prirode.⁸

Vransko jezero je proglašeno parkom prirode 21. 7. 1999. godine, kao jedno od rijetkih, netaknutih prirodnih staništa ptica vodarica, s izvorima pitke vode te kao područje osebuje specifičnosti i bioraznolikosti. Od 2. veljače 2013. godine Park prirode Vransko jezero nalazi se i na popisu svjetski važnih močvara, kao najveće prirodno, boćato, stalno vodeno tijelo u Hrvatskoj, od iznimne važnosti za brojne ugrožene i u Europi rijetke vrste ptica. Također, trećina teritorija Parka prirode je dio ekološke mreže Europske unije – Natura 2000.

Vransko jezero je specifično po svom položaju jer se pruža paralelno s morskom obalom te po karakteristikama jer se radi o krškom polju ispunjenom vodom, a po položaju prema razini svjetskog mora je kriptodepresija (-4 m). Površina Vranskog jezera je 30,2 km², dugo je 13,6 km, a široko 1,4 – 3,4 km.

Na području Vranskog jezera nalazi se biciklistička staza kao savršeno mjesto za rekreaciju žitelja i turista. Staza prolazi PP-om Vransko jezero te ornitološkim rezervatom unutar parka i pruža jedinstveni doživljaj promatranja flore i faune parka kao i povijesnih lokaliteta kojim prolazi ova ruta. Turistička valorizacija Parka prirode Vransko jezero može se ostvariti organiziranjem posebnih sportskih događanja, poput natjecanja u slatkovodnom ribolovu, triatlon utrke, regate te jačanjem ekoturizma.

Projektom vrijednim 3.974.702.75 kn (od čega je 49,56 % financirao FZOEU, a 50,44 % JU PP Vransko jezero putem NIP projekta) obuhvaćena su ulaganja u infrastrukturu u zaštićenom području, čime je omogućena bolja promocija prirodnih i kulturnih vrijednosti parka prirode i njegove okolice, edukacija posjetitelja o bogatoj fauni ptica, kontrolirano kretanje posjetitelja te kvalitetna zaštita i očuvanje biološke raznolikosti ornitološkog rezervata. Izgrađena je drvena poučna staza Ptice Vranskog jezera u ornitološkom rezervatu, otvoren je novi info-centar i suvenirnica Crkvine, gdje posjetitelji, uz informacije i promotivne materijale o parku,

⁸ Izvor: www.pp-vransko-jezero.hr

moгу kupiti atraktivne suvenire i proizvode lokalnih proizvođača. Izgrađeno je pontonsko pristanište dužine 60 m za prihvat električnog broda za prijevoz posjetitelja i manjih čamaca, dok su na području parka prirode i prilaznih cesta postavljene signalizacijske i poučne ploče.

Park prirode se javio na javni natječaj Promicanje održivog korištenja prirodne baštine u nacionalnim parkovima i parkovima prirode Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije. Projektna prijava je podnesena pod nazivom Revitalizacija i povezivanje atrakcija Parka prirode Vransko jezero, ukupne vrijednosti 29.851.461,04 kn. Cilj projekta je povećanje privlačnosti i edukativnih sadržaja te uspostava boljeg upravljanja posjetiteljima u Parku, a najvažniji dio projekta je uređenje infrastrukture info-centra Biograd na Moru, lučice Crkvine uz stvaranje tehničkih preduvjeta za njeno funkcioniranje, uređenje pješačke staze Modravice, uređenje dijela biciklističkih staza ekoasfaltom, produžetak drvene poučne staze i izgradnja tornja za promatranje ptica, nabava montažnih objekata, fotonaponskih sustava, adrenalinskog parka, nabava vozila i plovila za prijevoz posjetitelja (električnog vlaka i solarnog čamca), nabava opreme za posjetitelje (električni i MTB bicikli, kajaci, durbin, dalekozor) te aktivnosti edukacije i interpretacije znamenitosti parka i ornitološkog rezervata.

2.4.2. Povijesno nasljeđe

Najstariji tragovi ljudske kulture na ovom području potječu još iz mlađega kamenog doba, preko antičkog i srednjovjekovnog, pa sve do novijeg doba. S prostora Općine Pakoštane je u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske upisano ukupno 11 dobara. Svojstvo kulturnog dobra utvrđuje Ministarstvo kulture, a zaštićena su zakonom bez obzira na vlasništvo, preventivnu zaštitu ili registraciju.

U nastavku je dan pregled kulturnih dobara s prostora Općine Pakoštane prema Registru kulturnih dobara⁹:

Arheološki lokalitet Crkvina, Pakoštane

Pravni status: preventivno zaštićeno kulturno dobro. Klasifikacija: arheološka baština.

Opis dobra: na zapadnoj obali Vranskog jezera nalazi se jednobrodna crkva s polukružnom apsidom, koja je bila presvođena i uz pročelje imala zvonik. S južne i sjeverne strane su prigradnje ispunjene grobovima, među kojima se ističe zidana grobnica čije su unutrašnje stranice ožbukane i oslikane crvenim templarskim križevima na bijeloj podlozi. Uokolo crkve nalazi se nekropola (dosad je istraženo 76 grobova) datirana u razdoblje od 13. do 15. st. Posebnost je zidana grobnica uz južno pročelje crkve, građena fino klesanim kamenim blokovima povezanim željeznim spojkama, na kojima su očuvani utori za nasad romaničkih mramornih stupića, pokrivena velikom kamenom pločom. U grobu su otkrivena tri bizantska

⁹ Izvor: www.min-kulture.hr

zlatnika Romana III. Argira iz 11. stoljeća. Ističe se i nalaz olovnog pečata – bule pape Hadrijana IV. iz 12. stoljeća (1154. – 1159.) otkrivene ispod ukopa u grobu 21b.

Kulturno-povijesna cjelina Pakoštane, Pakoštane

Pravni status: zaštićeno kulturno dobro. Klasifikacija: kulturno-povijesna cjelina.

Opis dobra: Pakoštane su nastale u 15. stoljeću kao posjed zadarskog plemića Karnarutića. Provalom Turaka nestaje selo Zablaće u zaleđu, a stanovnici bježe u Pakoštane koje se utvrđuju kao zbijeg. Stari dio mjesta zbijenog je tipa u formi nepravilnoga kvadrata, s kućama tipičnim za pučku arhitekturu. Jezgrom prolazi glavna ulica – bužak s tragovima kamenog opločenja. Uz jezgru je trg sa župnom crkvom Uzašašća Gospodina iz 1907. g. podignutom (po projektu Ć. Ivekovića) na temeljima starije crkve.

Novovjekovni brodolom, Pakoštane

Pravni status: zaštićeno kulturno dobro. Klasifikacija: arheološka baština.

Opis dobra: ostaci naoružanog trgovačkog broda iz 16. st. kod otočića Gnalića pokrivaju široku površinu na dubini 25 – 35 m. Na površini su vidljivi ostaci tereta, posebno prozorska stakla, boce i čaše od murano stakla. Iako je brodolom djelomično istražen, pod pijeskom se i dalje nalazi dio tereta te dobro očuvani ostaci brodske konstrukcije.

Ostaci antičke arhitekture, Pakoštane

Pravni status: zaštićeno kulturno dobro. Klasifikacija: arheološka baština.

Opis dobra: ostaci antičke gradnje s lučicom nalaze se na položaju Janice uz Pakoštane. Tu se nalaze ostaci valobrana građenog od velikih kamenih blokova koji se proteže prema otočiću Sv. Justina, a sa zapadne strane se nalazila operativna luka. Nalazište se prostire na dubini od 1,2 do 2,2 metra i vjerojatno je bilo sastavni dio antičke vile čiji se ostaci nalaze na obali.

Ostaci kasnoantičkog brodoloma, Pakoštane

Pravni status: preventivno zaštićeno kulturno dobro. Klasifikacija: arheološka baština.

Opis dobra: ostaci drvene konstrukcije kasnoantičkog broda nalaze se stotinjak metara sjeveroistočno od otočića Veli Školj prema luci Pakoštane, na prosječno 2 m dubine. Dužina otkrivene brodske konstrukcije iznosi 7 metara dužine i 6,5 metara širine, ukupne površine oko 40 m². Konstrukciju su držali željezni čavli. Uokolo konstrukcije pronađeni su ulomci keramike i drugog pokretnog materijala iz istog doba.

Arheološko nalazište gradina Samograd, Vrana

Pravni status: zaštićeno kulturno dobro. Klasifikacija: arheološka baština.

Opis dobra: gradina Samograd smjestila se na brdu Zamina iznad zaseoka Krklješeve kuće. Naseljava se u željeznom dobu, a traje i kroz rimsko doba. Masivni bedem koji je opasavao cijelo naselje dijelom je zidan u „megalitskoj“ tehnici s obrađenim blokovima.

Crkva Sv. Nediljice, Vrana

Pravni status: zaštićeno kulturno dobro. Klasifikacija: sakralna graditeljska baština.

Opis dobra: crkva sv. Nediljice podignuta je 1904. godine, a dograđena 1934. godine. To je jednobrodna građevina pravokutnog tlocrta dimenzija 18 x 7 m. Ima kvadratnu apsidu. Zvonik na preslicu ima dva zvona.

Maškovića han, Vrana

Pravni status: kulturno dobro od nacionalnog značenja; zaštićeno kulturno dobro. Klasifikacija: profana graditeljska baština.

Opis dobra: han je najznačajnija turska građevina u Dalmaciji. Sagradio ga je turski vezir Jusuf Mašković 1644./45. god., kao karavan-saraj. Han je zamišljen i djelomično sagrađen u jednom dahu, veoma reprezentativno i monumentalno od kvalitetnoga klesanoga kamena. Podijeljen je u dva velika dvorišta uz čije se rubove nižu zgrade. Ulazna kapija u osi građevine naziva se „kula“, i to je jedini ulaz u han. U osi s kulom unutar dvorišta je šedrvan rastvoren lukovima islamske tipologije.

Templarska gradina, Vrana

Pravni status: zaštićeno kulturno dobro. Klasifikacija: arheološka baština.

Opis dobra: na prostoru današnje utvrde krajem 11. stoljeća boravili su benediktinci. Godine 1169. Papa je daruje templarima, da bi 1312. godine nakon raspuštanja templarskog reda prešla u ruke ivanovaca. U 15. stoljeću utvrda je u rukama Venecije, a 1537. zauzimaju je Turci. Godine 1647., kako ne bi poslužila neprijateljima, Venecija je ruši. Do danas se u potpunosti sačuvao obrambeni jarak, kao i veći dio bedema. Unutar tog prostora iz naslaga bogatih kulturnih slojeva izviruju ruševine objekata.

Crkva sv. Andrije, Vrgada

Pravni status: zaštićeno kulturno dobro. Klasifikacija: sakralna graditeljska baština.

Opis dobra: crkva smještena na mjesnom groblju je jednobrodna uzdužna građevina s polukružnom, u prostoru istaknutom apsidom na istočnoj strani. Apsida je presvođena polukalotom. Prostor broda je presvođen bačvastim svodom ojačanim dvjema pojasnicama koje se naslanjaju na masivne pilastre, čime je prostor podijeljen na tri traveja. Na pročelju je portal s polukružnim rasteretnim lukom i nad njim skladna bifora. Pokrov nad crkvom i apsidom je od kamenih ploča. Crkva je iz IX. st., tj. ranije predromanike.

S obzirom na postojanje tolikog broja povijesnih lokaliteta, preporuka je da se napravi karta s ucrtanim lokalitetima s područja općine te da se u njihovoj blizini postave info-ploče kako bi se zainteresirano stanovništvo moglo informirati i educirati. Svakako, prije ovih aktivnosti, s obzirom na stanje, potrebno je organizirati akciju čišćenja povijesnih lokaliteta u koju bi trebalo biti uključeno lokalno stanovništvo, ekološke udruge, ali i učenici, s ciljem njihova educiranja o kulturnoj i povijesnoj ostavštini ovoga kraja.

2.5. Zaštita okoliša

Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju zakonsku obvezu provođenja mjera zaštite okoliša, pa stoga iz svojih proračuna izdvajaju određena sredstva za tu namjenu. Rashodi za zaštitu okoliša u 2016. godini iznosili su ukupno 1.198.000,00 kn, za područje gospodarenja otpadom, održavanje zelenih površina, prometnica i nerazvrstanih cesta te održavanje plaža.

Procjena utjecaja na okoliš, Zakon o zaštiti okoliša i Pravilnik o procjeni utjecaja na okoliš pravna su osnova za provođenje postupka procjene utjecaja na okoliš. Procjena utjecaja na okoliš provodi se za zahvate koji su planirani odgovarajućim dokumentima prostornoga uređenja i određeni su Popisom zahvata koji je sastavni dio Pravilnika. Općina Pakoštane je u 2016. godini i projekcijama za 2017. i 2018. godinu osigurala ukupno 315.000,00 kn proračunskih sredstava za izradu Studije utjecaja na okoliš – Plaža Janice.

Kakvoća mora i kvaliteta zraka su u Općini Pakoštane zadovoljavajuće, a razlog tomu je nepostojanje velikih zagađivača. Zagađenje tla je nešto nepovoljnije, a do njega dolazi i uslijed aktivnosti lokalnog stanovništva poput korištenja kemijskih sredstava u poljodjelstvu i nekvalitetnih građevina za smještaj stoke i peradi. Velik problem je i neprimjereno odlaganje otpada lokalnog stanovništva. Tako se uzduž Parka prirode, izvan biciklističke staze, mogu pronaći velike količine otpada, poglavito krutog i teško razgradivog. Općina Pakoštane u suradnji s Parkom prirode Vransko jezero trebala bi uložiti više energije u rješavanje ovog problema, sankcioniranjem negativnog ponašanja i promoviranjem prednosti zaštite okoliša.

Općina Pakoštane je Prostornim planom uređenja zaštitila sve postojeće šume svog područja, poglavito na prostorima turističkih zona. Time se zabranjuje njihova prenamjena odnosno prekomjerna sječa radi očuvanja ekoloških, krajobraznih i rekreativnih vrijednosti prostora.

2.6. Gospodarstvo

2.6.1. Gospodarstvo Zadarske županije

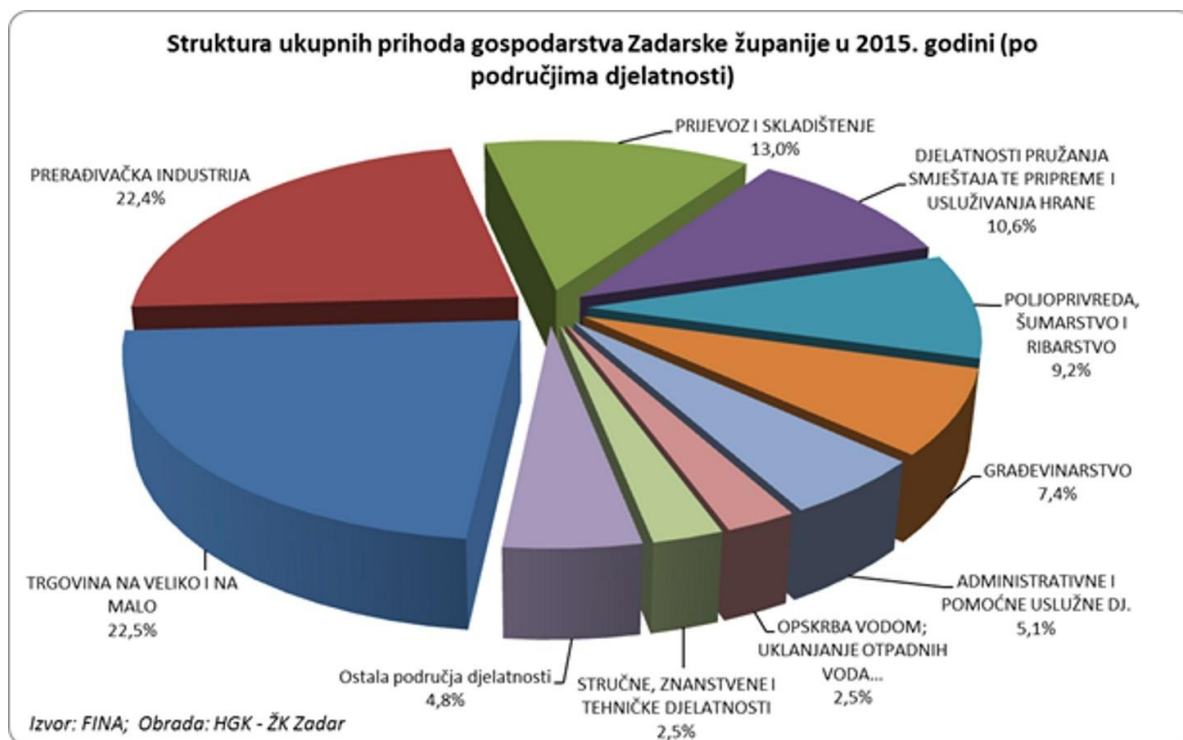
Kada se promatra gospodarstvo Zadarske županije, iz Slike 9. vidljivo je da se najveći broj stanovništva navedenog uzorka bavi trgovinom na veliko i malo kao glavnom djelatnošću, a slijede je prerađivačka industrija te javna uprava i obrana. Djelatnosti prijevoza i skladištenja i turističke usluge pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane i pića su na ovom području također jako razvijene. Dakle, analiziranjem podataka Državnog zavoda za statistiku vidljivo je da je najveći broj stanovništva Zadarske županije zaposlen u tercijarnom sektoru.

Slika 9. Zaposleno stanovništvo Zadarske županije prema djelatnosti, 2011.¹⁰

Prema podacima Hrvatske gospodarske komore, gospodarstvo Zadarske županije temelji se na sektorima trgovine, prerađivačke industrije, turizma, pomorskog prometa, građevinarstva, ribarstva i poljoprivrede te obrtništva. U 2015. godini na području Zadarske županije bilo je aktivno 3.597 poduzetnika. Poslovanje gospodarstva Zadarske županije ocijenjeno je vrlo dobrim, te u odnosu na 2014. godinu svi glavni pokazatelji su bili pozitivni: broj od 21.095 zaposlenih (mjereno satima rada) za 6,2 % veći je nego prethodne godine i najveći je ikad u gospodarstvu Zadarske županije; ukupni prihodi u iznosu od 12.547,9 mil. kuna veći su za 13,0 % i gotovo na razini ukupnih prihoda iz dosad rekordne 2008. godine; nakon šest godina s iskazanim agregiranim gubitkom, imamo iskazanu agregiranu dobit prije oporezivanja i to u iznosu od 341,7 mil. kuna; investicije u novu dugotrajnu imovinu iznosile su 1.691,0 mil. kuna i bile za 115,5 % veće nego prethodne godine; prihodi od prodaje u inozemstvu u iznosu od 3.158,8 mil. kuna za 23,2 % premašili su prošlogodišnje.

¹⁰ Izvor: Državni zavod za statistiku

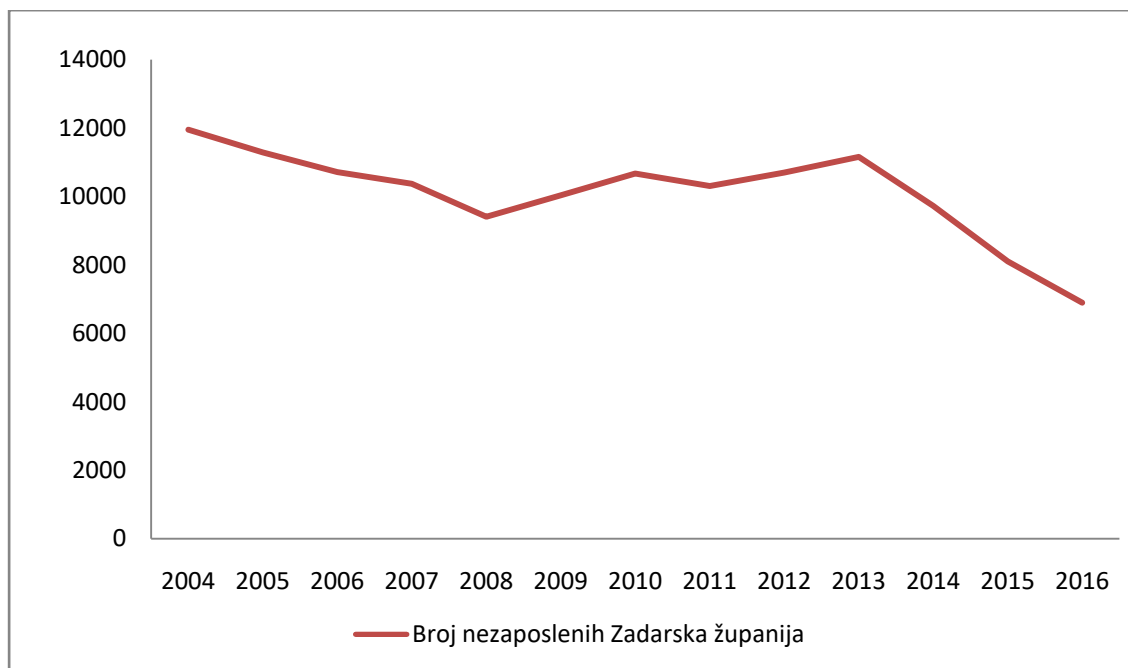

Slika 10. Struktura ukupnih prihoda Zadarske županije, 2015.¹¹

Svjetska ekonomska kriza koja se javila 2007. godine manifestirala se u Hrvatskoj krajem 2008. godine, prvotno zaustavljanjem gospodarskog rasta, a zatim smanjenjem potrošnje i proizvodnje te naposljetku padom BDP-a od 5,8 %¹². Stagnacija gospodarstva i rast broja nezaposlenih su se itekako osjetili i u Zadarskoj županiji. Iz Slike 11. vidljiv je konstantan rast nezaposlenosti u razdoblju od 2008. do 2013. godine kada nezaposlenost bilježi svoj maksimum. Od 2013. godine dolazi do oporavka tržišta i rasta gospodarstva što se manifestira i na smanjenju broja nezaposlenih. Tako je u 2016. godini zabilježena najniža razina broja nezaposlenih u Zadarskoj županiji u prethodnih 12 godina te je iznosila 6.899 nezaposlenih.

¹¹ Izvor: Hrvatska gospodarska komora, Županijska komora Zadar.

¹² Državni zavod za statistiku: Statističke informacije 2010., Zagreb, 2010., str. 44

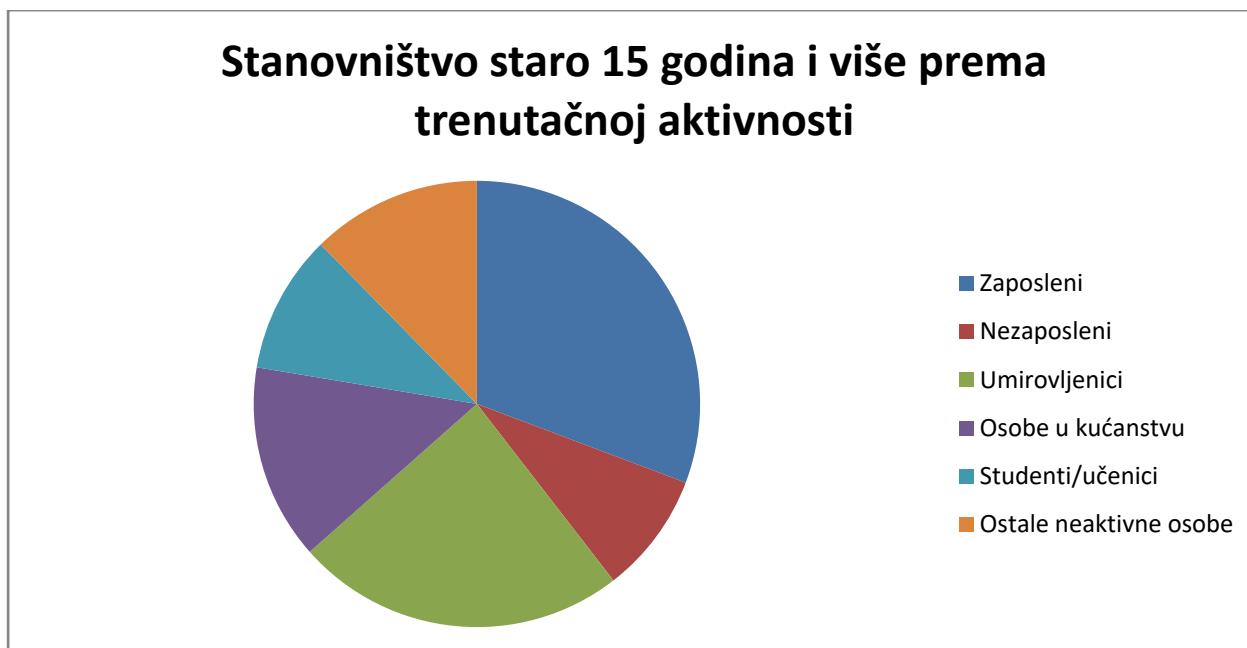

Slika 11. Kretanje broja nezaposlenih u Zadarskoj županiji po godinama¹³

2.6.2. Gospodarstvo Općine Pakoštane

Od ekonomskih karakteristika lokalnog stanovništva, prema podacima Državnog zavoda za statistiku, valja istaknuti trenutačnu aktivnost stanovništva starijeg od 15 godina. Iz Slike 12. je vidljivo da je čak 60,4 % stanovništva starijeg od 15 godina trenutačno ekonomski neaktivno, 30,8 % stanovništva iz navedenog uzorka je zaposleno, dok je 8,8 % stanovništva nezaposleno.

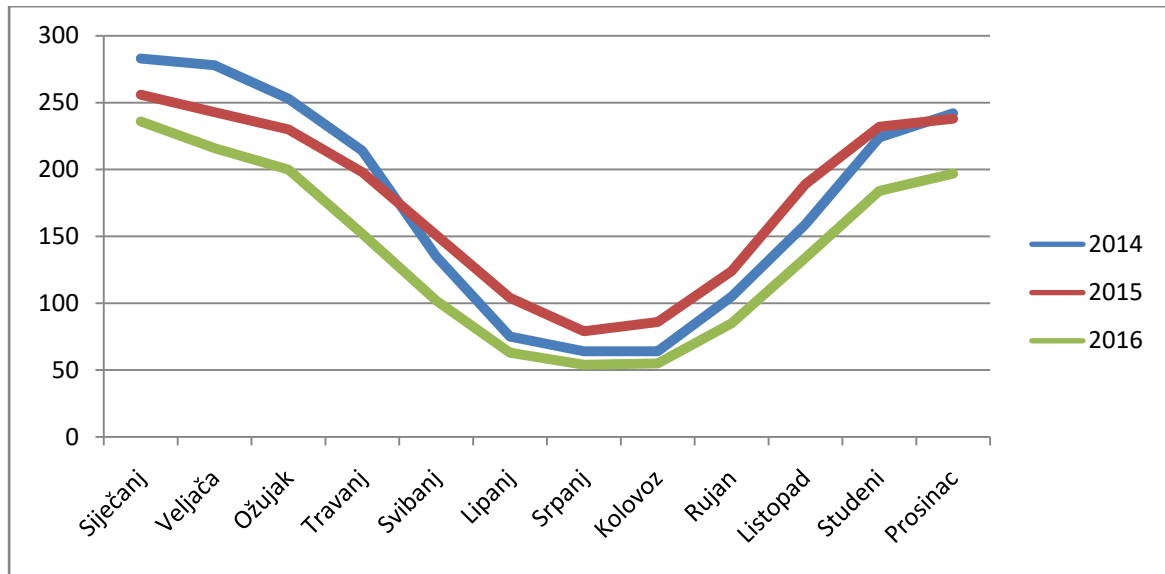
¹³ Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

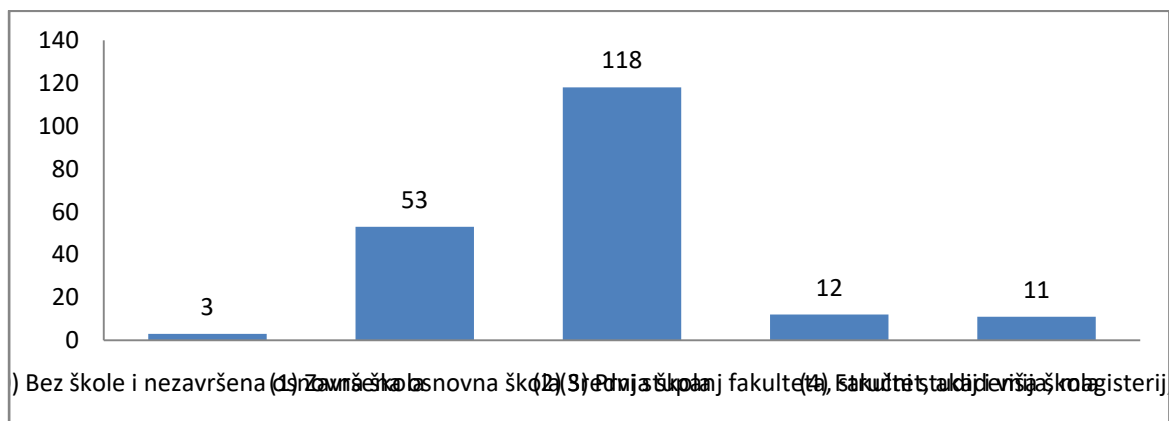
Slika 12. Stanovništvo Općine Pakoštane staro 15 godina i više prema trenutačnoj aktivnosti, 2011.¹⁴

Prema posljednjim podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, u Općini Pakoštane je trenutno registrirano 197 nezaposlenih osoba (podaci za siječanj 2017. godine). Razina nezaposlenosti Općine Pakoštane kao i Zadarske županije bilježi pad i pozitivne pomake u 2016. godini. Kao što je vidljivo na Slici 13., u ljetnim mjesecima razina nezaposlenosti u Općini Pakoštane drastično pada u odnosu na ostatak godine. Od ukupno 197 nezaposlenih (podaci za siječanj 2017. godine), najviše je nezaposlenih sa završenom srednjom školom, što zorno prikazuje Slika 14.

¹⁴ Izvor: Državni zavod za statistiku

Slika 13. Kretanje registrirane nezaposlenosti u Općini Pakoštane, 2014., 2015., 2016.¹⁵

Slika 14. Registrirana nezaposlenost u Općini Pakoštane prema razini obrazovanja, siječanj 2017. godine¹⁶

Privatne tvrtke su važan dionik u razvoju općine i u rješavanju važnih pitanja s kojima se Općina Pakoštane suočava. Prema podacima Registra poslovnih subjekata, u 2015. godini bilo je aktivno ukupno 140 poslovnih subjekata u Općini Pakoštane. Što je više registriranih privatnih poduzeća, Općina ostvaruje više prihoda od poreza i prireza koje uplaćuju poduzeća, od naknada za koncesije, zajmove i dr. Općina Pakoštane potpomaže lokalno gospodarstvo

¹⁵ Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Statistika on-line

¹⁶ Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Statistika on-line

subvencioniranjem trgovačkih društava, poljoprivrednika i obrtnika izvan javnog sektora. Privatne tvrtke bi trebale biti glavni pokretači razvoja lokalnoga gospodarstva, a da bi se navedeno ostvarilo, lokalna samouprava bi trebala osigurati adekvatnu poduzetničku infrastrukturu. Gospodarski napredak je moguć jedino sinergijom između dva navedena sektora.

Od ukupnog broja poduzeća u Općini Pakoštane, najviše je registriranih za djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane i pića, zatim u građevinarstvu i trgovini na veliko i malo. Kao i u Zadarskoj županiji, u Općini Pakoštane prevladava tercijarni sektor gospodarstva.

Slika 15. Broj poslovnih subjekata u Općini Pakoštane prema registriranoj djelatnosti¹⁷

Prema podacima Obrtnog registra, u Općini Pakoštane je trenutno aktivno 169 obrtnika. Od ukupnog broja aktivnih obrta, 76 ih je registrirano za rad tijekom cijele godine dok su 93 sezonska obrta. Od ukupnog broja registriranih obrta čak 51,5 % se odnosi na registriranu djelatnost pružanja smještaja te pripremu i usluživanje hrane i pića, od čega samo 30 % obrta iz navedenog uzorka djelatnost obavlja tijekom cijele godine.

Jedna od glavnih tradicionalnih djelatnosti na području Općine Pakoštane je ribarstvo dok marikultura preuzima sve veću ulogu u strateškom razvoju ovog područja. Zadarska županija

¹⁷ Izvor: Registar poslovnih subjekata

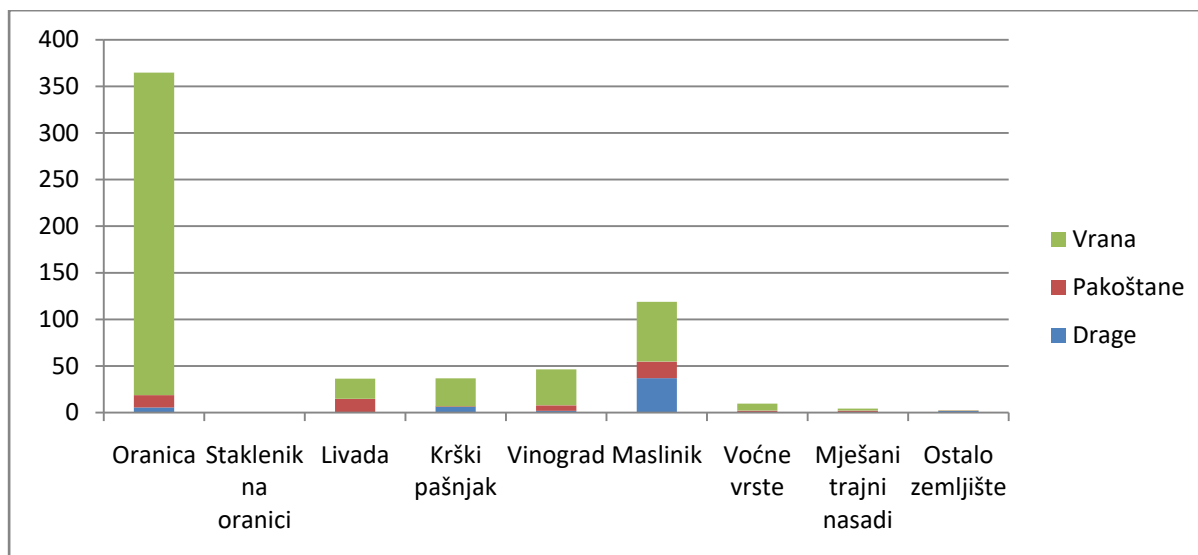
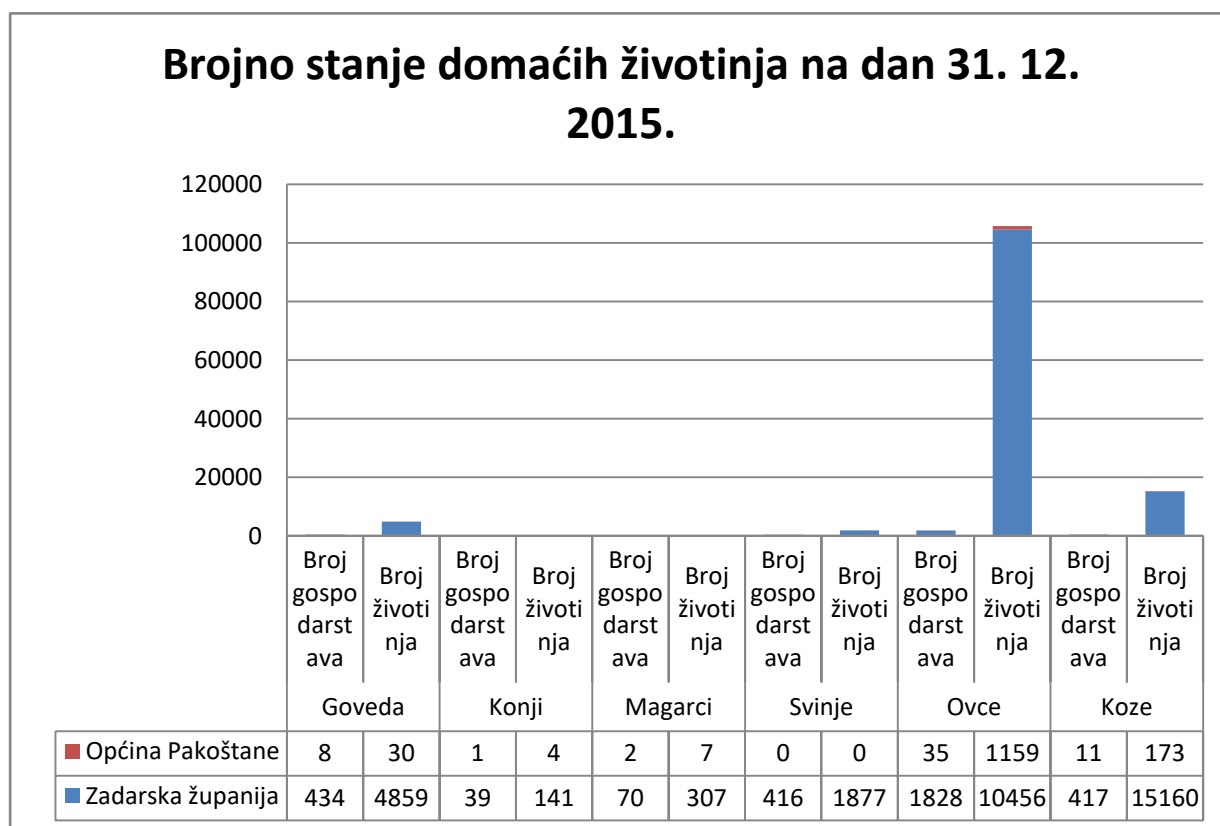
ima suvremenu marikulturu i zauzima vodeće mjesto u uzgoju bijele ribe i tune, a jedan od najvećih proizvođača i izvoznika tune je registriran upravo u Općini Pakoštane.

Osim sektora ribarstva, tradicionalna djelatnost ovog područja je i poljoprivreda. U Općini Pakoštane je, prema statističkim podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, na dan 31.12. 2016. godine registrirano 279 poljoprivrednih gospodarstava, što je porast od 3,7 % u odnosu na prethodnu godinu. Prema Zakonu o poljoprivredi, poljoprivredno gospodarstvo može osnovati fizička ili pravna osoba registrirana za poljoprivrednu djelatnost. Uspoređujući podatke o broju registriranih poduzeća u Općini Pakoštane prema registriranoj djelatnosti i broju poljoprivrednih gospodarstava, može se zaključiti da prema obliku u Općini Pakoštane prevladavaju obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG). Najviše registriranih poljoprivrednih gospodarstava je u naselju Pakoštane, a negativna činjenica je kako u naselju Vrgada, na istoimenom otoku, nema registriranih poljoprivrednih gospodarstava, s danom 31. 12. 2016. godine. Općina Pakoštane potiče poljoprivrednu proizvodnju subvencioniranjem poljoprivrednika, a u 2016. godini isplaćeno je ukupno 62.000,00 kn subvencija. Najviše poljoprivrednika bavi se ratarskom proizvodnjom na oranicama, što dokazuje evidencija o upotrebi ARKOD parcela. Ratarska proizvodnja na oranicama je najrazvijenija u Vrani, što se pripisuje blizini plodnog Vranskog polja koje je idealno za navedenu proizvodnju. Maslinarstvo je druga najrazvijenija kultura te su poljoprivredna gospodarstva sa sjedištem u Dragama i Pakoštanima najviše okrenuta maslinarstvu. Kada se promatra uzgoj domaćih životinja, u Općini Pakoštane, kao i u Zadarskoj županiji, najrazvijenije je ovčarstvo. U Općini Pakoštane je na dan 31. 12. 2015. godine registrirano ukupno 1.159 ovaca na ukupno 35 poljoprivrednih gospodarstava.

Tablica 4. Prikaz podataka iz ARKOD baze na dan 31. 12. 2015. i 31. 12. 2016.¹⁸

Naselja/godina	Broj poljoprivrednih gospodarstava		Br. ARKOD parcela		Površina (ha)	
	2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.
Drage	57	60	281	303	64,04	72,69
Pakoštane	136	141	794	837	250,82	263,21
Vrana	76	78	517	611	137,88	254,13
Ukupno	269	279	1 592	1 751	452,74	590,03

¹⁸ Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Slika 16. Upotreba ARKOD parcela na dan 31. 12. 2016.¹⁹Slika 17. Brojno stanje domaćih životinja u Zadarskoj županiji i Općini Pakoštane na dan 31. 12. 2015.²⁰¹⁹ Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju²⁰ Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, prema podacima Jedinstvenog registra domaćih životinja

Dakle, iz navedenih podataka vidljivo je da u Općini Pakoštane prevladava tercijarni sektor gospodarstva, koji se bazira ponajviše na turizmu, trgovini i obrtništvu. Za ovo područje je karakteristična sezonalnost poslovanja. Poljoprivredna djelatnost je razvijena, no ima još potencijala za rast. Plodno Vransko polje je rezultiralo razvijenom ratarskom proizvodnjom. Veliki problem ratarske proizvodnje je slaba mogućnost plasiranja proizvoda izvan turističke sezone. S obzirom na to da na ovom području nema mnogo otkupnih stanica, postojeće diktiraju pravila za proizvođače, koji su primorani pod nepovoljnim uvjetima davati u otkup proizvode što nerijetko vodi njihovu nezadovoljstvu. Problem se može riješiti udruživanjem proizvođača, što dovodi do jačanja njihove uloge na tržištu, ali i do smanjenja operativnih troškova poslovanja poljoprivrednoga gospodarstva. Proizvođači udruženi u zadrugu ostvaruju mogućnost sufinanciranja izgradnje prostora za skladištenje, preradu i trženje proizvoda putem EU fondova. Maslinarstvo je druga najrazvijenija kultura, a potražnja za maslinovim uljem tijekom turističke sezone raste stoga maslinari nemaju problema s prodajom proizvoda. Maslinare bi trebalo educirati o mogućnostima trženja proizvoda, s ciljem podizanja cijene i jačanja konkurentnosti poljoprivrednoga gospodarstva. Europska unija je iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj osigurala sredstva za razvoj ruralnih područja, prema čijoj definiciji spada i Općina Pakoštane. Poljoprivrednicima se nudi mogućnost bespovratnog financiranja ulaganja u poljoprivredna gospodarstva, čime se potiče jačanje konkurentnosti, zapošljavanja te održivosti gospodarstva. Preduvjet koji treba osigurati lokalna samouprava u suradnji s lokalnom akcijskom grupom je adekvatna i pravovremena edukacija lokalnog stanovništva o mogućnostima financiranja kako bi se doprinijelo što većem odazivu poljoprivrednika, ali i poduzetnika na natječaje Europske unije.

Poticanje samozapošljavanja bi se trebalo posebno provoditi na otoku Vrgadi. Analiza podataka je pokazala kako na otoku nema niti jednog registriranog poljoprivrednog proizvođača, a slabo su razvijene i ostale grane gospodarstva. Stanovništvo otoka bi se moglo educirati o mogućnostima samozapošljavanja kroz razvoj jedinstvenih otočnih proizvoda. Naime, Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije i u 2017. godini nastavlja izvođenje projekta vizualnog označavanja otočnih proizvoda oznakom Hrvatski otočni proizvod, koji je pokrenut početkom 2007. s namjerom poticanja otočnih proizvođača u proizvodnji izvornih i kvalitetnih proizvoda. Temeljni je cilj ovog programa identificirati i distribuirati kvalitetne otočne proizvode koji će kao takvi biti prepoznati i u Hrvatskoj i izvan nje. Radi se o proizvodima koji su rezultat otočne tradicije, razvojno-istraživačkog rada, inovacije i invencije čija razina kvalitete mora biti mjerljiva. Riječ je o prehrambenim (vina, rakije, likeri, maslinova ulja, sirevi, slastice, ribe, salatne marinade, džemovi, med), kozmetičkim i odjevnim proizvodima te suvenirima. Oni potječu s ograničenih otočnih lokaliteta i rade se u malim serijama. Do sada je oznaku Hrvatski otočni proizvod dobilo 219 proizvođača za 628 proizvoda i proizvodnih linija s 23 otoka, no nažalost niti jedan proizvođač s Vrgade.

2.6.3. Turizam kao nositelj gospodarstva Općine Pakoštane

Kao što je rečeno u prethodnom poglavlju, u Općini Pakoštane najrazvijenija gospodarska grana je turizam koji se javlja kao glavni pokretač razvoja lokalnoga gospodarstva. Karakteristika turizma kao grane gospodarstva je izrazita sezonalnost poslovanja, upravo zbog toga u mjesecima izvan turističke sezone raste broj nezaposlenih s područja općine. S ciljem unapređivanja razvoja turizma na području lokalne samouprave, 1996. godine je osnovana Turistička zajednica Općine Pakoštane.

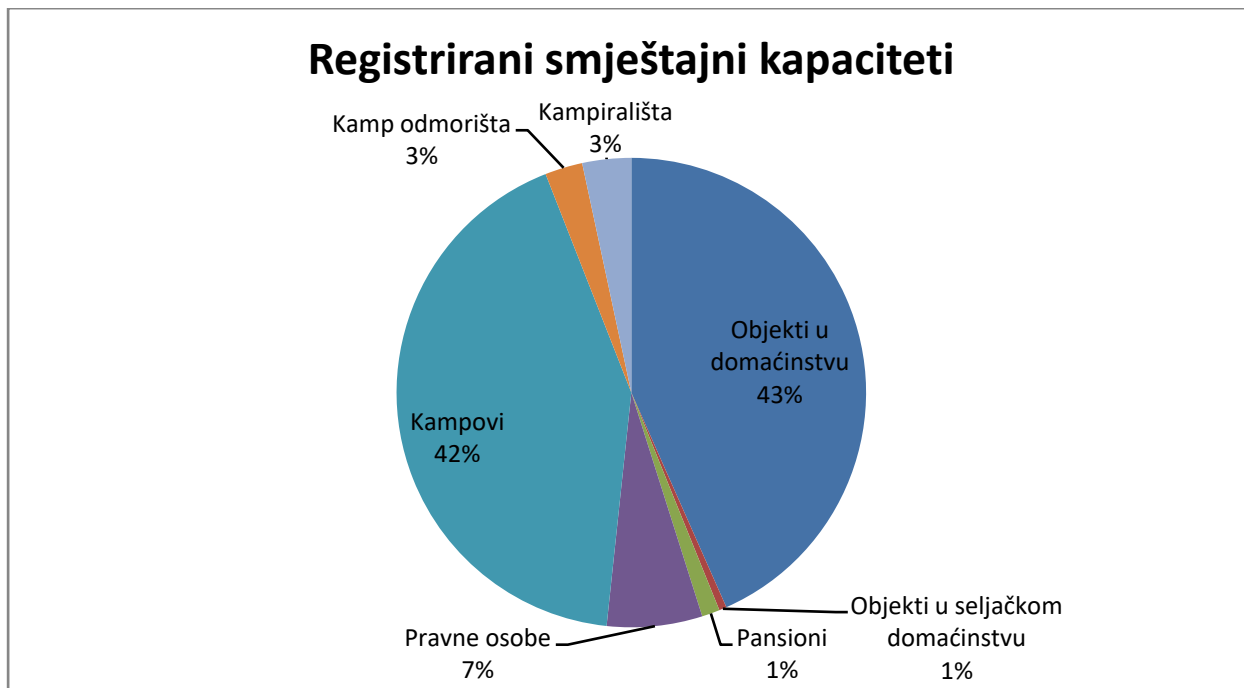
Turistička zajednica Općine Pakoštane je pravna osoba osnovana 1996. god. čije su članice pravne i fizičke osobe u djelatnostima ugostiteljstva i turizma i s tim neposredno povezanim djelatnostima na području Općine Pakoštane. Tijela Zajednice su Skupština, Turističko vijeće, Nadzorni odbor i predsjednik zajednice.

Zadatak TZO Pakoštane je unapređivati opće uvjete boravka turista, promovirati turistički proizvod s područja Zajednice, razvijati svijest o važnosti gospodarskih, društvenih i drugih učinaka turizma te o potrebi i važnosti očuvanja i unapređenja svih elemenata turističkog proizvoda s područja Zajednice, a osobito zaštite okoliša. TZO Pakoštane djeluje u Turističkom uredu u Pakoštanima tijekom cijele godine te u Turističko-informativnom centru u Pakoštanima i Dragama tijekom ljetne sezone.

Aktivnosti Turističke zajednice odnose se na promociju destinacije, organiziranje tematskih manifestacija, razvijanje novih turističkih proizvoda, uređenje javnih površina te poticanje suradnje svih dionika u turizmu. Glavni prihod Turistička zajednica ostvaruje od boravišne pristojbe.

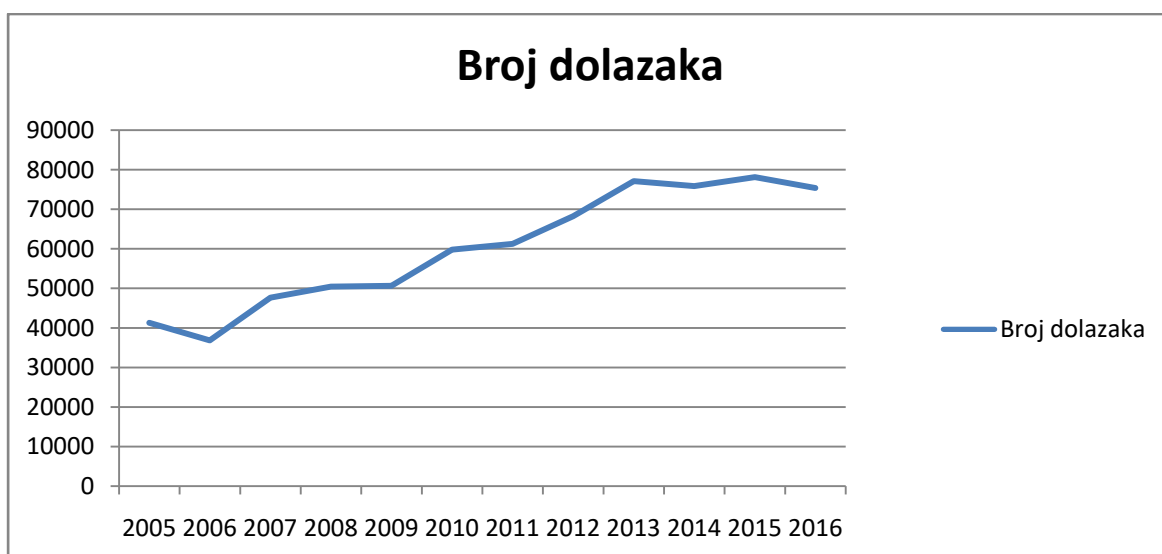
Turistička zajednica Općine Pakoštane, zajedno s TZ-om Biograd na Moru, TZ-om Pašman, TZ-om Tkon i TZ-om Sv. Filip i Jakov provodi pilot-projekt destinacijskog menadžmenta pod nazivom PPS destinacija Biogradska rivijera – srce Jadrana s ciljem produljenja turističke sezone. Orijentiranost Turističke zajednice destinacijskom menadžmentu je izuzetna prilika, a iako su projektne aktivnosti u sklopu navedene PPS destinacije dobro definirane, potrebno je još puno rada, vremena i sinergije turističkih zajednica kako bi se vidjeli konkretni rezultati i pozitivne promjene koje nosi destinacijski menadžment.

Prema podacima Ureda za turizam, na prostoru Općine Pakoštane u 2016. godini registrirana su ukupno 8.922 ležaja, što je smanjenje od 473 ležaja u odnosu na 2015. godinu. Značajan pad broja registriranih ležaja pripisuje se promjeni zakonske regulative u pogledu prijave gostiju. Uvođenjem novog sustava prijave e-Visitor, carini se daje direktan uvid u broj ležaja i prijavljenih turista, stoga je velik broj domaćinstava odjavio svoje kapacitete. Promatrajući strukturu ležaja sa Slike 18. vidljivo je da prevladavaju objekti u domaćinstvu i kampovi. Hotelski kapaciteti na ovom području su još uvijek nedovoljno razvijeni.

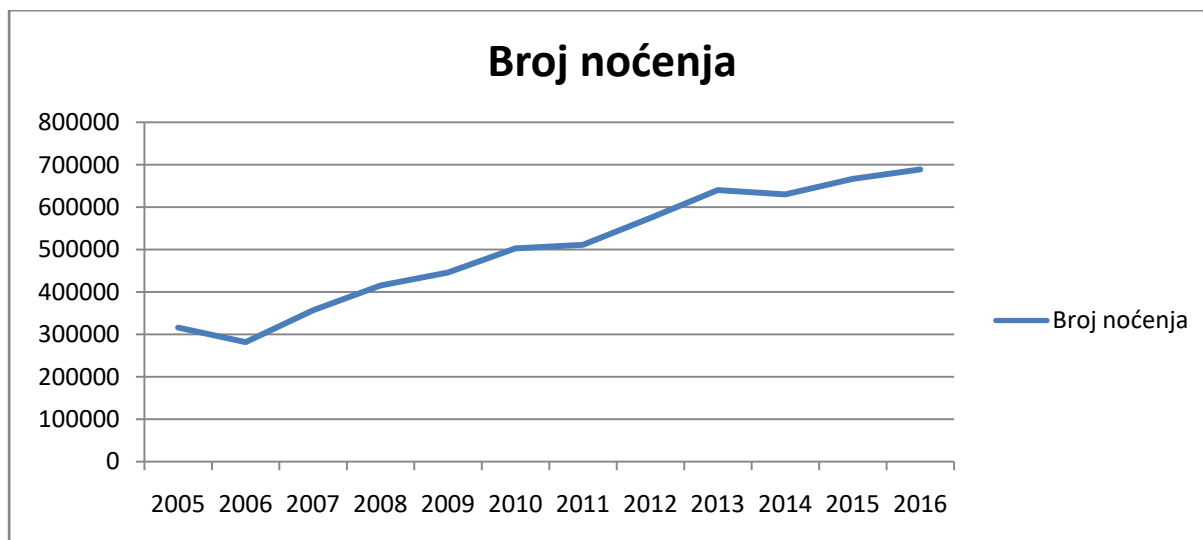
Slika 18. Registrirani smještajni kapaciteti Općine Pakoštane na dan 31. 10. 2016. godine

Analiza ostvarenih turističkih rezultata vrši se usporedbom broja dolazaka i broja noćenja u razdoblju od 2005. do 2016. godine. Promatrajući broj dolazaka sa Slike 19. vidljiv je veliki porast iz godine u godinu, što govori o jačanju i važnosti turističkog sektora na ovom području. Najveći broj dolazaka zabilježen je u 2015. godini kada Općina Pakoštane bilježi rekordnih 78.130 dolazaka. U 2016. godini zabilježeno je smanjenje broja dolazaka od 4 %, što je rezultat odjave smještajnih kapaciteta uslijed uvođenja novog programa prijave gostiju.

Slika 19. Usporedba broja dolazaka od 2005. do 2016. godine

Promatrajući podatke o broju noćenja turista na području Općine Pakoštane, vidljiv je veliki porast u prethodnih deset godina. Rekordna sezona po broju noćenja ostvarena je u 2016. godini, kada se bilježi ukupno 688.979 noćenja, što je porast od 3 % u odnosu na prethodnu godinu.

Slika 20. Usporedba broja noćenja od 2005. do 2016. godine

Turistička zajednica Općine Pakoštane u 2017. godini, sukladno strateškim ciljevima Zadarske županije, planira povećanje fizičkog obujma turističkog prometa s procjenom rasta dolazaka i noćenja od 2 %, porast posjećenosti u razdoblju predsezone i postsezone, razvoj proizvoda za tržište posebnih interesa, razvoj inovativnih turističkih proizvoda, bolje pozicioniranje i bogatiju ponudu kulturno-zabavnih i sportskih događanja.

Položaj Općine Pakoštane te povijesno, kulturno i prirodno nasljeđe predstavljaju izuzetnu priliku za turistički razvoj same općine. Izuzetan primjer turističke valorizacije povijesnog nasljeđa predstavlja projekt obnove Maškovića hana u Vrani.

Maškovića han možemo promatrati kao jedinstven inovativan proizvod koji spaja povijest, kulturu, gastronomiju i prirodu ili kao složeni turistički proizvod PPS destinacije Biogradska rivijera – srce Jadrana, koja svoju ponudu bazira na kulturnom, sportskom i pustolovnom turizmu. Kao što je i bila želja vezira Maškovića, han će nakon dugih 400 godina zaživjeti kao prenoćište, ali i kao interpretacijski centar gdje će se posjetitelji moći upoznati s turskim načinom života te s bogatom poviješću ovoga kraja.

Kada govorimo o složenom turističkom proizvodu, ovdje se vidi prilika za oblikovanje posebne izletničke ponude koja spaja posjet Parku prirode Vransko jezero i posjet povijesnom i kulturnom dobru. Maškovića han bi trebao biti nezaobilazna postaja sportskih rekreativaca jer se nalazi u neposrednoj blizini uređene biciklističke staze koja prolazi zaštićenim područjem parka prirode. S obzirom na blizinu drugih kulturnih centara – Zadra, Šibenika, a i

Splita, moguće je oblikovati ponudu koja se temelji na kružnom putovanju gdje bi Vrana sahanom bila nezaobilazna postaja kada je riječ o spomenicima koji su pod posebnom kulturološkom zaštitom od nacionalnog interesa. Kružna putovanja je moguće oblikovati i za sportsko-rekreacijski turizam gdje je moguće posjetiti obližnje nacionalne parkove i parkove prirode (Krka, Paklenica, Kornati) te sve zaokružiti u jednu ponudu gdje se ponovno Maškovića han javlja kao nezaobilazna točka, ali ovaj put zbog blizine Parka prirode Vransko jezero. S obzirom na to da poseban interes za kulturni i sportsko-rekreativni turizam vlada u predsezoni i postsezoni, kružna putovanja predstavljaju idealnu priliku za porast posjećenosti destinacije izvan same sezone.

Izgradnja posjetiteljskoga kompleksa Maškovića hana ima niz pozitivnih efekata za samo mjesto Vranu. Realizacija projekta dovest će do ravnomjernije prostorne distribucije potražnje s obzirom na to da je Vrana kao ruralno područje dosad bila turistički nerazvijena i neatraktivna. Pozitivan efekt se ostvaruje i rastom zapošljavanja, bilo direktno u hanu ili prodajom lokalnih proizvoda kojima se potiče lokalno gospodarstvo.

Mjesto Vrana ima potencijala i sve predispozicije za razvijanje ruralnog turizma. Stanovništvo bi trebalo razvijati agroturizam i druge oblike koje karakterizira jedinstveni spoj turizma i poljoprivrede. Mogućnosti za financiranje takvih projekata ponovno se ogledaju u Europskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj.

Obalno područje poput naselja Pakoštane, Drage i Vrgada još uvijek karakterizira turizam koji se bazira samo na ponudi sunca i mora. U današnje vrijeme mijenjaju se preferencije i navike potrošača stoga je taj vid turizma dugoročno neodrživ. Treba kreirati nove proizvode koji se baziraju na kulturnom, povijesnom i prirodnom nasljeđu koje nudi ovo područje. Poticanje sportsko-rekreativnog turizma, razvoj kulturnih i zabavnih manifestacija posebno u mjestima Drage i Vrgada, kreiranje tematskih staza, nuđenjem kružnih putovanja baziranih na prirodnim ili povijesnim vrednotama, unapređenje obiteljskog smještaja obogaćivanjem ponude poput bazena, teretane, najma sportske opreme, i uvođenje oznaka kvalitete, samo su neke od mogućnosti.

Negativna činjenica je to da lokalna samouprava i Turistička zajednica ulažu napore u razvoj turizma, no još uvijek u turističkoj zoni Pakoššana ima nekoliko staja koje ruše kredibilitet turističkog mjesta. Nesnosan smrad koji se širi ulicama tijekom ljeta postaje veliki problem, stoga je nužno što prije riješiti problem uklanjanjem navedenih objekata s ciljem održivog razvoja turizma na ovom području.

Otvaranje privatnog zabavnog parka Mirnovec u 2017. godini će svakako doprinijeti razvoju destinacije. Investitori očekuju godišnju posjećenost od 180.000 ljudi te povećanje svaku sljedeću godinu od 30 %. Realizacija ovog projekta zasigurno će doprinijeti porastu potražnje za smještajnim kapacitetima, ali i jačanju konkurentnosti uslijed uvođenja novih, zabavnih sadržaja.

Suradnja i povezivanje lokalnih dionika, poput PP-a Vransko jezero, civilnog sektora, lokalnih proizvođača i turističkih djelatnika, doprinosi rastu i razvoju te turističkoj revitalizaciji Općine Pakoštane.

3. ISTRAŽIVANJE NA LOKALNOM STANOVNIŠTVU

3.1. Analiza rezultata istraživanja demografskih karakteristika stanovništva

Primarnim istraživanjem se nastojala dokazati postavljena hipoteza H1: Lokalno stanovništvo je zadovoljno ispunjavanjem potreba koje su u nadležnosti same Općine Pakoštane. Istraživanje na lokalnom stanovništvu je rađeno u sklopu znanstvenog rada: Bašić J., Mihanović Z., "Social marketing in public sector- the case of municipality in Croatia", 8th International Conference EBEEC 2016, Split.

Statistički skup koji se želi istražiti je stanovništvo Općine Pakoštane sa stalnim prebivalištem na tom području. Istraživanje je provedeno na uzorku od 103 ispitanika. Metoda pribavljanja podataka je anketa u kojoj su ispitanici dali informacije o promatranim obilježjima statističkog skupa. Anketiranje je provedeno kombinacijom izravnog i neizravnog pristupa. Izravnim pristupom anketiranje je provedeno u direktnom kontaktu s ispitanicima, dok se neizravnim pristupom anketiranje provodilo putem interneta. Prilikom istraživanja koristio se prigodni uzorak.

Anketnim istraživanjem su obuhvaćena ukupno 103 ispitanika, od toga je 50 ispitanika (48,5 %) muškog, a 53 ispitanika (51,5 %) ženskog spola. Od ukupnog broja ispitanih najviše ih je u dobi do 16 do 25 godina, čak 54 %, dok je najmanje ispitanika u dobi do 15 godina starosti, samo 1 %. Od ukupnog broja ispitanih, 11,7 % ispitanika je u dobi od 36 do 45 god., a isti postotak ispitanih je i u dobi od 46 do 55 god. 8,7 % ispitanika je u dobi od 16 do 25 god., kao i u dobi od 56 do 65 godina. Istraživanjem je obuhvaćeno i 3,9 % ispitanika koji su u dobi od 66 i više godina. Prema prebivalištu, najviše ispitanika je iz mjesta Pakoštane (71,8 %), što i ne čudi s obzirom na to da upravo Pakoštane broje najviše stanovnika u općini.

Prema stupnju obrazovanja, najviše je ispitanika sa srednjom stručnom spremom, čak 46,6 %. Najmanji broj ispitanika ima završen magisterij ili doktorat, samo 1,9 %. Od ukupnog broja ispitanih, 15,5 % ispitanika ima VSS, 12,6 % ima NSS, 8,7 % ispitanika ima VŠS, 9,7 % ispitanika je završilo osnovnu školu, dok ih 4,9 % ima nezavršenu osnovnu školu.

Što se tiče statusa ispitanika, nema prevelikih odstupanja, najviše je zaposlenika (24,3 %), a zatim nezaposlenih (15,5 %), dok je najmanji broj zaposlenih učenika (4,9 %). Zaposleni ispitanici su trebali odgovoriti i u kojem su sektoru gospodarstva zaposleni. Rezultati su pokazali kako je najviše zaposlenih u uslužnim djelatnostima.

Od demografskih karakteristika ispitanika su još i prosječna mjesečna primanja ispitanika. Najveći broj ispitanih (43,7 %) je izjavio kako su im prosječna mjesečna primanja u intervalu

od 3.000,00 do 6.000,00 kn. Od ukupnog broja ispitanih samo 2 ispitanika imaju prosječna mjesečna primanja veća od 10.000,00 kn.

3.2. Rezultati istraživanja zadovoljstva lokalnog stanovništva ispunjavanjem potreba koje su u nadležnosti Općine Pakoštane

U nastavku će se iznijeti rezultati koji se odnose na zadovoljstvo ispitanika ispunjavanjem njihovih potreba koje su u nadležnosti same Općine Pakoštane, analiziranih prema prebivalištu ispitanika.

Tablica 5. Zadovoljstvo ispitanika ispunjavanjem potreba prema prebivalištu

		Report					
Prebivalište		Odvoz otpada	Kanalizacijski sustav	Vodoopskrba	Pogrebne usluge	Primarna zdravstvena zaštita	Socijalna skrb
Pakoštane	Mean	3,22	3,08	3,54	3,20	3,36	2,32
	N	74	74	74	74	74	74
	Std. Deviation	1,126	1,225	1,088	1,085	1,165	,981
Drage	Mean	3,44	3,11	3,44	4,44	3,78	1,78
	N	9	9	9	9	9	9
	Std. Deviation	1,236	1,167	1,014	,882	1,202	,833
Vrana	Mean	4,08	2,08	3,46	2,08	3,15	1,54
	N	13	13	13	13	13	13
	Std. Deviation	1,188	1,441	1,391	1,382	1,405	,877
Vrgada	Mean	2,43	1,14	3,14	2,43	3,29	1,71
	N	7	7	7	7	7	7
	Std. Deviation	1,272	,378	1,069	1,397	1,799	,951
Total	Mean	3,29	2,83	3,50	3,12	3,37	2,14
	N	103	103	103	103	103	103
	Std. Deviation	1,193	1,324	1,110	1,255	1,237	,991

Odvoz otpada – istraživanje je pokazalo kako su ispitanici zadovoljni odvozom otpada koje obavlja poduzeće Loši d.o.o. kao korisnik licence za obavljanje komunalnih djelatnosti odvoza otpada. Prosječna ocjena zadovoljstva odvozom otpada je 3,29, pri čemu najveće nezadovoljstvo odvozom otpada izjašnjavaju stanovnici Vrgade, a najveće zadovoljstvo stanovnici Vrane.

Kanalizacijski sustav – prosječna ocjena zadovoljstva stanovništva kanalizacijskim sustavom je 2,83 što ukazuje na to da su stanovnici blago nezadovoljni navedenom uslugom iz razloga što javna kanalizacijska mreža nije još uspostavljena u svim naseljima.

Vodoopskrba – ispitanici su uglavnom zadovoljni vodoopskrbom na prostoru Općine Pakoštane, a prosječna ocjena zadovoljstva je 3,50.

Pogrebne usluge – istraživanje je pokazalo kako je prosječna ocjena zadovoljstva pogrebnim uslugama na prostoru općine 3,12. Najveće zadovoljstvo ocjenom 4,44 izražavaju stanovnici Draga.

Primarna zdravstvena zaštita – istraživanje je pokazalo da su ispitanici uglavnom zadovoljni primarnom zdravstvenom zaštitom na području općine, pri čemu stanovnici izražavaju prosječnu ocjenu zadovoljstva od 3,37.

Socijalna skrb – ispitanici su izrazito nezadovoljni socijalnom skrbi koju pruža Općina Pakoštane, poput potpora mladim obiteljima i brige za socijalno ugrožene obitelji. Prosječna ocjena zadovoljstva je svega 2,14, pri čemu najveće nezadovoljstvo izražavaju stanovnici Vrane.

Tablica 6. Zadovoljstvo stanovnika ispunjavanjem potreba prema prebivalištu

Report					
Prebivalište		Briga za djecu	Dječji vrtić	Osnovno obrazovanje	Potpore školstvu
Pakoštane	Mean	2,95	3,43	3,66	1,84
	N	74	74	74	74
	Std. Deviation	1,192	1,074	,940	1,034
Drage	Mean	3,67	4,00	4,00	2,11
	N	9	9	9	9
	Std. Deviation	1,000	,866	,707	,782
Vrana	Mean	2,31	3,23	3,15	1,69
	N	13	13	13	13
	Std. Deviation	1,182	1,301	1,281	,751
Vrgada	Mean	2,14	2,43	4,00	1,57
	N	7	7	7	7
	Std. Deviation	,900	1,397	,816	,787
Total	Mean	2,87	3,39	3,65	1,83
	N	103	103	103	103
	Std. Deviation	1,202	1,140	,977	,964

Briga za djecu – prosječna ocjena zadovoljstva je 2,97, što označava blago nezadovoljstvo ispitanika, a pritom najveće nezadovoljstvo izražavaju stanovnici Vrgade.

Dječji vrtić – ispitanici su uglavnom zadovoljni uslugama koje pruža Dječji vrtić Gardelin, i izražavaju prosječnu ocjenu zadovoljstva od 3,39.

Osnovno obrazovanje – ispitanici su zadovoljni djelovanjem Osnovne škole Pakoštane i područnim školama Drage, Vrana i Vrgada. Prosječna ocjena zadovoljstva je 3,65, pri čemu Vrgada i Drage izražavaju najveće zadovoljstvo.

Potpore školstvu od strane Općine – istraživanje je pokazalo kako su ispitanici izrazito nezadovoljni potporama školstvu od strane Općine, poput subvencioniranja prijevoza učenika,

stipendiranja učenika i studenata, adaptacijama prostora... Prosječna ocjena zadovoljstva je svega 1,83, pri čemu najveće nezadovoljstvo izražavaju stanovnici Vrgade.

Tablica 7. Zadovoljstvo stanovnika ispunjavanjem njihovih potreba prema prebivalištu

Report				
Prebivalište		Održavanje i asfaltiranje putova	Prometni znakovi	Parkirališna mjesta
Pakoštane	Mean	2,58	3,04	3,07
	N	74	74	74
	Std. Deviation	1,216	1,066	1,011
Drage	Mean	2,00	3,22	2,33
	N	9	9	9
	Std. Deviation	1,000	,667	,707
Vrana	Mean	1,69	2,62	2,62
	N	13	13	13
	Std. Deviation	1,182	1,387	1,502
Vrgada	Mean	2,00	2,29	1,57
	N	7	7	7
	Std. Deviation	1,528	1,496	,787
Total	Mean	2,38	2,95	2,84
	N	103	103	103
	Std. Deviation	1,246	1,124	1,118

Održavanje i asfaltiranje putova – ispitanici iskazuju visok stupanj nezadovoljstva održavanjem i asfaltiranjem putova na prostoru općine, dajući pritome prosječnu ocjenu od 2,38. Ispitanici s područja Vrane iskazuju veliko nezadovoljstvo održavanjem i asfaltiranjem putova.

Prometni znakovi – prosječna ocjena zadovoljstva je 2,95, pa se može zaključiti kako su ispitanici blago nezadovoljni prometnim znakovima na prostoru općine.

Parkirališna mjesta – prosječna ocjena zadovoljstva je 2,84 pa se može zaključiti kako su stanovnici blago nezadovoljni uređenim parkirališnim mjestima na prostoru Općine Pakoštane. Pri tomu Pakoštane imaju najveći stupanj zadovoljstva s prosječnom ocjenom od 3,07, dok Vrgada ima najmanji stupanj zadovoljstva s prosječnom ocjenom od samo 1,57.

Tablica 8. Zadovoljstvo stanovnika ispunjavanjem njihovih potreba prema prebivalištu

		Report		
Prebivalište		Kulturne manifestacije i događanja	Sportska događanja	Sportska infrastruktura
Pakoštane	Mean	2,61	2,43	3,47
	N	74	74	74
	Std. Deviation	1,237	1,111	,982
Drage	Mean	2,00	1,44	2,67
	N	9	9	9
	Std. Deviation	,707	,726	,866
Vrana	Mean	1,69	1,92	2,77
	N	13	13	13
	Std. Deviation	,855	1,320	1,423
Vrgada	Mean	1,86	1,57	1,71
	N	7	7	7
	Std. Deviation	1,069	,535	1,113
Total	Mean	2,39	2,22	3,19
	N	103	103	103
	Std. Deviation	1,190	1,128	1,147

Kulturne manifestacije i događanja – ispitanici su izrazito nezadovoljni kulturnim manifestacijama i događanjima koje provodi Općina Pakoštane u suradnji s Turističkom zajednicom OP. Prosječna ocjena je 2,39, pri čemu Vrana i Vrgada izražavaju veliko nezadovoljstvo.

Sportska događanja – prosječna ocjena zadovoljstva je 2,22, pa se može zaključiti kako su ispitanici izrazito nezadovoljni i sportskim događanjima.

Sportska infrastruktura – provedeno istraživanje je pokazalo kako je prosječna ocjena zadovoljstva sportskom infrastrukturom 3,19, što znači da su ispitanici uglavnom zadovoljni. Ispitanici Pakoštana izražavaju veće zadovoljstvo sportskom infrastrukturom što se može pripisati sportskoj dvorani koja se nalazi u Pakoštanima

Tablica 9. Zadovoljstvo stanovnika ispunjavanjem njihovih potreba prema prebivalištu

		Report				
Prebivalište		Uređenje naselja i stanovanje	Prostorno i urbanističko planiranje	Zaštita potrošača	Zaštita i unapređenje prirodnog okoliša	Protupožarna i civilna zaštita
Pakoštane	Mean	2,88	2,57	2,39	2,36	2,93
	N	74	74	74	74	74
	Std. Deviation	,992	,923	,991	1,041	1,011
Drage	Mean	2,00	2,22	1,89	2,67	3,78
	N	9	9	9	9	9
	Std. Deviation	,866	,833	,782	1,414	,972
Vrana	Mean	1,54	1,31	1,31	1,92	3,38
	N	13	13	13	13	13
	Std. Deviation	,776	,630	,480	,862	1,387
Vrgada	Mean	1,86	1,43	1,29	1,43	2,29
	N	7	7	7	7	7
	Std. Deviation	1,215	,535	,488	,535	1,113
Total	Mean	2,56	2,30	2,14	2,27	3,02
	N	103	103	103	103	103
	Std. Deviation	1,091	,979	,991	1,059	1,102

Uređenje naselja i stanovanje – ispitanici iskazuju nezadovoljstvo radom lokalne samouprave uređenjem naselja i stanovanja, posebno stanovnici Vrane i Vrgade. Prosječna ocjena zadovoljstva ispitanika je 2,56.

Prostorno i urbanističko planiranje – prosječna ocjena zadovoljstva je 2,30 što ukazuje na to kako su ispitanici nezadovoljni prostornim i urbanističkim planiranjem koje provodi lokalna samouprava. Posebno nezadovoljstvo izražavaju stanovnici Vrgade i Vrane.

Zaštita potrošača – prosječna ocjena zadovoljstva je svega 2,14 pa se može zaključiti kako su ispitanici izrazito nezadovoljni radom Općine na području zaštite potrošača.

Zaštita i unapređenje prirodnog okoliša – ispitanici su nezadovoljni radom lokalne samouprave na području zaštite i unapređenja prirodnog okoliša, s prosječnom ocjenom zadovoljstva od 2,27.

Protupožarna i civilna zaštita – prosječna ocjena zadovoljstva je 3,02 pa se može zaključiti kako su ispitanici uglavnom zadovoljni radom Općine na ovom zasebnom području. Ipak stanovnici Draga izražavaju zadovoljstvo prosječnom ocjenom od 3,78.

Na temelju provedene ankete za zadani uzorak ispitanika izračunana je **prosječna ocjena zadovoljstva ispitanika ispunjavanjem potreba** koje su u nadležnosti same lokalne samouprave. Prema podacima iz Tablice 10. može se vidjeti da je prosječna ocjena zadovoljstva ispitanika u uzorku s ispunjavanjem potreba koje su u nadležnosti Općine Pakoštane 2,77.

Intervalna procjena aritmetičke sredine osnovnog skupa pomoću zadanog uzorka uz nivo pouzdanosti procjene od 95 % je: $Pr \{2,5346 < \bar{X} < 3,0131\}$

Na temelju provedene ankete za zadani uzorak ispitanika testirat će se hipoteza o prosječnoj vrijednosti jednog osnovnog skupa. Da bi se donio zaključak o prosječnoj ocjeni zadovoljstva uz graničnu signifikantnost od 5 % o prihvatanju hipoteze da je prosječna ocjena zadovoljstva s ispunjavanjem potreba na promatranom području 2,77, potrebno je postaviti sljedeće hipoteze:

$$H_0.....X=2,77$$

$$H_1.....X\neq 2,77$$

Prema rezultatima iz Tablice 11. vrijedi da je signifikantnost iz uzorka za ovo dvosmjerno testiranje veća od 5 % ($\alpha^* = 0,974 > 0,05$) što znači da **se prihvća nulta hipoteza da je prosječna ocjena zadovoljstva ispitanika ispunjavanjem potreba koje su u nadležnosti same Općine jednaka 2,77.**

Na temelju navedenog može se zaključiti kako su ispitanici blago nezadovoljni ispunjavanjem potreba koje su u nadležnosti same Općine Pakoštane, s prosječnom ocjenom zadovoljstva od 2,77, čime se **djelomično prihvća početna hipoteza H1: Lokalno stanovništvo je zadovoljno ispunjavanjem potreba koje su u nadležnosti same Općine Pakoštane.**

Tablica 10. Podaci o prosječnoj ocjeni zadovoljstva ispitanika

Descriptives		Statistic	Std. Error
Prosječna ocjena zadovoljstva	Mean	2,7738	,11470
	95% Confidence Interval for Lower Bound	2,5346	
	Mean	3,0131	
	Upper Bound	3,0131	
	5% Trimmed Mean	2,7771	
	Median	2,8400	
	Variance	,276	
	Std. Deviation	,52562	
	Minimum	1,83	
	Maximum	3,65	
	Range	1,82	
	Interquartile Range	,96	
	Skewness	-,041	,501
	Kurtosis	-1,180	,972

Tablica 11. T-test; prosječna ocjena zadovoljstva ispitanika

One-Sample Test						
	Test Value = 2.77					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Prosječna ocjena zadovoljstva	,033	20	,974	,00381	-,2354	,2431

Na temelju provedenog anketnog upitnika na uzorku od 103 ispitanika s područja Općine Pakoštane, pomoću Friedmanova testa ispitat će se pretpostavka da ne postoji razlika u prosječnoj ocjeni zadovoljstva prema prebivalištu ispitanika s ispunjavanjem potreba koje su u nadležnosti same lokalne samouprave, uz graničnu signifikantnost testa od 5 %.

Da bi se donio zaključak o prihvatanju hipoteze o tome postoji li razlika u prosječnoj ocjeni zadovoljstva ispitanika ispunjavanjem njihovih potreba u Pakoštanima, Dragama, Vrani i Vrgadi, postavljaju se hipoteze:

H_0 : Ne postoji razlika u rangovima ispitanika u odabranim uzorcima.

H_1 : Postoji razlika u rangovima ispitanika u odabranim uzorcima.

Iz Tablice 12. može se vidjeti da je prosječna ocjena zadovoljstva ispitanika u Dragama 3,24 te da je ista kao u Pakoštanima. Najmanju prosječnu ocjenu zadovoljstva ispunjavanjem potreba koje su u nadležnosti lokalne samouprave imaju stanovnici Vrgade te ona iznosi 1,48. Prosječna ocjena zadovoljstva ispitanika u Vrani je 2,05.

Iz Tablice 13. može se vidjeti da je empirijska signifikantnost $\alpha^* = 0,00 \Rightarrow \alpha^* < 5 \%$, čime se odbacuje hipoteza H_0 i može se zaključiti **kako postoji statistički značajna razlika između zadovoljstva ispitanika u pojedinim naseljima.**

Tablica 12. Prosječni rangovi ocjena ispitanika prema prebivalištu

Ranks		Mean Rank
prosječna ocjena zadovoljstva Drage	ocjena	3,24
prosječna ocjena zadovoljstva Pakoštane	ocjena	3,24
prosječna ocjena zadovoljstva Vrgada	ocjena	1,48
prosječna ocjena zadovoljstva Vrana	ocjena	2,05

Tablica 13. Rezultati Friedmanova testa za zadani uzorak ispitanika

Test Statistics ^a	
N	21
Chi-square	29,798
df	3
Asymp. Sig.	,000

a. Friedman Test

Dakle, istraživanje provedeno na lokalnom stanovništvu pokazalo je kako je prosječna ocjena zadovoljstva ispitanika ispunjavanjem potreba 2,77, što upućuje na zaključak kako je stanovništvo blago nezadovoljno radom Općine. Zadovoljstvo ispitanika se uvelike razlikuje s obzirom na mjesto prebivališta. Tako stanovnici naseljenijeg i razvijenijeg obalnog područja izražavaju uglavnom zadovoljstvo djelovanjem lokalne samouprave. Stanovnici otoka i zaleđa su dosta kritični i uglavnom nezadovoljni u svim segmentima rada lokalne samouprave, unatoč velikim proračunskim davanjima lokalne samouprave po glavi stanovnika na tom području.

SWOT ANALIZA OPĆINE PAKOŠTANE

U ovom dijelu provest će se SWOT analiza Općine Pakoštane. Cilj analize je utvrditi snage i slabosti same općine, te prilike i prijetnje koje dolaze iz okoline kako bi se potencirale moguće prilike i snage, a umanjile slabosti i prijetnje. Nakon provedene SWOT analize pristupa se izradi strategije razvoja Općine Pakoštane.

Tablica 14. SWOT analiza Općine Pakoštane

SNAGE	PRILIKE
INFRASTRUKTURA Pokrivenost telekomunikacijskom mrežom. Obuhvaćenost odvozom otpada u općini – 100 %. Priključenost svih naselja na javnu vodoopskrbnu mrežu. Zadovoljavajuća razina elektroopskrbe. Korištenje sredstava iz pretpristupnih fondova EU. Dobra prometna povezanost s glavnim pristupnim točkama. Visoka razina pripremljenosti infrastrukturnih projekata. DRUŠTVENE DJELATNOSTI Porast broja stanovnika na razini Općine Pakoštane. Bogata prirodna, povijesna i kulturna ostavština. Aktivne civilne udruge. Subvencioniranje civilnih i sportskih društava s područja općine. Odgojno-obrazovna infrastruktura. Mogućnost rekreacije u sportskoj dvorani u Pakoštanima. Biciklistička staza na području Parka prirode Vransko jezero – mogućnost rekreacije za žitelje i turiste. GOSPODARSTVO Smanjenje stope nezaposlenosti u 2016.	INFRASTRUKTURA Razvoj poduzetničke infrastrukture – gospodarske zone, poduzetnički inkubator. Suradnja susjednih lokalnih samouprava u zajedničkoj pripremi velikih infrastrukturnih projekata. Mogućnost financiranja infrastrukturnih projekata putem EU fondova. Korištenje obnovljivih izvora energije. DRUŠTVENE DJELATNOSTI Provođenje pronatalitetne populacijske politike. Bolja komunikacija i suradnja s lokalnim stanovništvom i nevladinim udrugama. Razmjena iskustava, ideja i stručnih savjeta s uspješnim općinama. Promocija programa zaštite okoliša. Jačanje uloge civilnog sektora u razvoju zajednice i podizanju kvalitete života. EU programi za razvoj civilnog sektora. Jačanje uloge mjesnih odbora. Sve veći broj mladih kvalificiranih kadrova na prostoru općine. GOSPODARSTVO Gospodarski rast RH i Zadarske županije. Smanjenje stope nezaposlenosti RH i Zadarske županije. Jačanje uloge malog i srednjeg poduzetništva.

godini.	Edukacija poduzetnika o mogućnostima financiranja preko EU fondova.
Mogućnost stručnog osposobljavanja mladog školovanoga kadra u Općini.	Javno-privatno partnerstvo.
Velik broj registriranih poduzeća i obrta; osiguravanje prihoda od iznajmljivanja i zakupa imovine, rente, koncesije, poreza i prireza.	Javni radovi.
Jačanje općine kao turističke destinacije.	Veće korištenje obnovljivih izvora energije.
Zadovoljeni preduvjeti za razvoj turizma: položaj Općine Pakoštane – između mora i PP-a Vransko jezero, prirodna ljepota: plaže, zelene površine, čistoća mora i zraka te blaga sredozemna klima.	Destinacijski menadžment.
Zadovoljeni preduvjeti za razvoj cikloturizma.	Jačanje predsezona i postsezona.
Zadovoljeni preduvjeti za razvoj ruralnog turizma.	Podizanje kvalitete obiteljskog smještaja.
Kulturne manifestacije kao turistički proizvod – Dani Vitezova vranskih koji okupljaju oko 10.000 posjetitelja svake godine.	Certifikacija proizvoda i uvođenje oznaka kvalitete.
Subvencioniranje poljoprivrednika od strane lokalne samouprave.	Razvoj nepoljoprivrednih proizvoda – suvenira, sapuna...
Plodno tlo za daljnji razvoj poljoprivredne proizvodnje.	Razvoj novih oblika turizma – ruralnog, sportsko-rekreativnog, cikloturizma, lovno-ribolovnog, ekoturizma, nautičkog...
	Razvoj domaće poljoprivrede i veća suradnja s turizmom.
	Udruživanje lokalnih proizvođača.

SLABOSTI**PRIJETNJE****INFRASTRUKTURA****INFRASTRUKTURA**

Djelomično zastarjela vodoopskrbna mreža i manjak vode u ljetnim mjesecima.

Dugotrajan proces ishoda dozvola za razvojne projekte.

Nepostojanje sustava javne kanalizacijske mreže u naseljima Vrana i Vrgada.

Ograničavajući zakoni koji blokiraju razvojne projekte.

Nepostojanje mrtvačnice na mjesnim grobljima.

Sporost državnih agencija u odobravanju projekata financiranih iz EU fondova.

Nepostojanje doma za starije i nemoćne na prostoru lokalne samouprave.

DRUŠTVENE DJELATNOSTI

Nerazvijena infrastruktura za obnovljive izvore energije.

DRUŠTVENE DJELATNOSTI

Pad broja stanovnika u zaleđu i na otoku u posljednjih 50 godina.

Negativni prirodni prirast u 2014. i 2015. godini.

Starenje lokalnog stanovništva.

Velik postotak ekonomski neaktivnog stanovništva.

Postojanje divljih odlagališta otpada na području Parka prirode Vransko jezero.

Slabo razvijena ekološka svijest lokalnog stanovništva.

Nepostojanje programa dječjeg vrtića za djecu mlađu od 3 godine.

Neadekvatna društvena i sportska infrastruktura u pojedinim naseljima.

Sustav hitne intervencije na otoku Vrgadi.

Nedostatak partnerskih odnosa i suradnje s drugim vladinim i nevladinim organizacijama i privatnim tvrtkama.

Nezadovoljstvo lokalnog stanovništva ispunjavanjem potreba koje su pod nadležnosti Općine Pakoštane u naseljima Vrana i Vrgada.

GOSPODARSTVO

Povijesni lokaliteti nisu adekvatno označeni.

Staje kao neprimjereni gospodarski objekti u samoj turističkoj zoni.

Slaba iskorištenost turističkog potencijala od strane privatnog sektora.

Nezainteresiranost dionika u turizmu u

Starenje stanovništva.

Depopulacija stanovništva.

Uloga žena u poduzetništvu.

GOSPODARSTVO

Loša gospodarska situacija u svijetu i Hrvatskoj.

Nedostatak privatnih investitora.

Učestale izmjene zakonske regulative.

Odljev mozgova.

Sporost birokracije.

Pojava novih turističkih destinacija.

Pad potrošnje gostiju.

Veća selektivnost gostiju.

kreiranju zajedničke politike razvoja turizma.

Turizam koji se bazira na suncu i moru.

Prevelika orijentiranost žitelja na turizam (sezonalnost poslovanja), zanemarivanje ostalih grana gospodarstva.

Neiskorištavanje mogućnosti samozapošljavanja na otoku Vrgadi. (obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, razvijanje proizvoda s oznakom HOP...)

Neriješeni imovinsko-pravni odnosi.

Mali broj mladih poljoprivrednika.

Rascjepkanost poljoprivrednog zemljišta.

Izvor: autoričina konstrukcija

5. STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE PAKOŠTANE

5.1. Vizija, strateški ciljevi, prioriteti i mjere

Vizija Općine Pakoštane:

Općina Pakoštane je 2020. godine jaka teritorijalna jedinica, s visokom kvalitetom života utemeljenom na adekvatnoj društvenoj i komunalnoj infrastrukturi, održivom gospodarenju prirodnim resursima te održivom razvoju poduzetništva, turizma, poljoprivrede i ribarstva.

Na temelju vizije razvoja definirana su tri ključna strateška cilja Općine Pakoštane za razdoblje od 2016. do 2020. godine.

Vizija razvoja
• Strateški cilj 1. Konkurentno gospodarstvo bazirano na turizmu, poduzetništvu te poljoprivredi i ribarstvu • Strateški cilj 2. Stvoreni preduvjeti za kvalitetan život temeljen na razvijenoj komunalnoj i društvenoj infrastrukturi • Strateški cilj 3. Održivo gospodarenje prirodnim resursima i korištenje obnovljivih izvora energije

Strateški ciljevi predstavljaju glavne smjernice razvoja lokalne samouprave. Svaki strateški cilj ima razrađene strateške prioritete unutar sebe te konkretne mjere kojima se ostvaruju zadani ciljevi.

Tablica 15. Strateški ciljevi, prioriteti i mjere

Strateški cilj 1. Konkurentno gospodarstvo bazirano na turizmu, poduzetništvu te poljoprivredi i ribarstvu	
Prioritet 1.1. Razvoj MSP-a	Mjera 1.1.1. Poticanje konkurentnosti mikro, malog i srednjeg poduzetništva
	Mjera 1.1.2. Izgradnja, rekonstrukcija i modernizacija poduzetničke infrastrukture
	Mjera 1.1.3. Poticanje razvoja poduzetnika početnika te poduzetništva žena i mladih
	Mjera 1.1.4. Obrazovanje i osposobljavanje za poduzetništvo
Prioritet 1.2. Razvoj, unapređenje i diversifikacija turističke ponude	Mjera 1.2.1. Poticanje razvoja specifičnih oblika turizma
	Mjera 1.2.2. Edukacija stanovništva o mogućnostima diversifikacije turističke ponude
	Mjera 1.2.3. Poticanje razvoja predsezone i postsezone
	Mjera 1.2.4. Poticanje izgradnje, adaptacije i modernizacije smještajnih kapaciteta
	Mjera 1.2.5. Izgradnja, adaptacija i modernizacija javne turističke infrastrukture
	Mjera 1.2.6. Označavanje prirodnih, povijesnih i kulturnih znamenitosti unutar općine
	Mjera 1.2.7. Razvoj suradnje s relevantnim dionicima u turizmu

Prioritet 1.3. Poticanje razvoja poljoprivrede	Mjera 1.3.1. Poticanje razvoja ekološke poljoprivredne proizvodnje
	Mjera 1.3.2. Poticanje udruživanja poljoprivrednih proizvođača
	Mjera 1.3.3. Poticanje mladih poljoprivrednih proizvođača
	Mjera 1.3.4. Poticanje rekonstrukcije, modernizacije i diversifikacije poljoprivrednih gospodarstava
	Mjera 1.3.5. Edukacija poljoprivrednih proizvođača
	Mjera 1.3.6. Razvoj preradbenih i skladišnih kapaciteta
	Mjera 1.3.7. Komasacija poljoprivrednog zemljišta
Prioritet 1.4. Održivi razvoj sektora ribarstva i marikulture	Mjera 1.4.1. Poticanje održivog razvoja ribarstva
	Mjera 1.4.2. Poticanje proizvodnje i jačanja konkurentnosti marikulture
	Mjera 1.4.3. Poticanje prerađivačkih i tržišnih kapaciteta
Strateški cilj 2. Stvoreni preduvjeti za kvalitetan život temeljen na razvijenoj komunalnoj i društvenoj infrastrukturi	
Prioritet 2.1. Unapređenje prometne infrastrukture	Mjera 2.1.1. Izgradnja, rekonstrukcija i modernizacija cestovne infrastrukture
	Mjera 2.1.2. Izgradnja, rekonstrukcija i modernizacija morskih luka i pristaništa

Prioritet 2.2. Unapređenje komunalne infrastrukture	Mjera 2.2.1. Rekonstrukcija, modernizacija i izgradnja sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda
	Mjera 2.2.2. Rekonstrukcija, modernizacija i izgradnja vodoopskrbnog sustava
	Mjera 2.2.3. Izgradnja, adaptacija i proširenje mjesnih groblja i mrtvačnica
Prioritet 2.3. Unapređenje sustava elektroopskrbe i telekomunikacija	Mjera 2.3.1. Izgradnja infrastrukture i usluga širokopojasnog pristupa internetu
	Mjera 2.3.2. Unapređenje sustava elektroopskrbe
Prioritet 2.4. Razvoj i unapređenje sustava obrazovanja	Mjera 2.4.1. Izgradnja, adaptacija i modernizacija ustanova osnovnoškolskog obrazovanja
	Mjera 2.4.2. Izgradnja, adaptacija i modernizacija ustanova predškolskog obrazovanja
	Mjera 2.4.3. Poticanje obrazovanja za deficitarna zanimanja
	Mjera 2.4.4. Poticanje suradnje i umrežavanja obrazovnih ustanova u zemlji i inozemstvu
Prioritet 2.5. Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnog sektora	Mjera 2.5.1. Poticanje volonterstva i udruživanja građana u udruge
	Mjera 2.5.2. Jačanje aktivnosti civilnog sektora
	Mjera 2.5.3. Stvaranje prostornih i tehničkih preduvjeta za razvoj civilnog sektora
	Mjera 2.5.4. Poticanje suradnje sa srodnim civilnim organizacijama na lokalnoj, državnoj i međunarodnoj razini

Prioritet 2.6. Povećanje socijalne uključenosti	Mjera 2.6.1. Unapređenje mogućnosti zapošljavanja osoba u nepovoljnom položaju
	Mjera 2.6.2. Poticanje društvene uključenosti osoba u nepovoljnom položaju
	Mjera 2.6.3. Poticanje razvoja socijalnog poduzetništva
	Mjera 2.6.4. Provođenje programa pomoći socijalno ugroženim obiteljima
Prioritet 2.7. Unapređenje vjerskog i kulturnog života	Mjera 2.7.1. Poticanje kulturnih i vjerskih susreta i manifestacija
	Mjera 2.7.2. Zaštita i obnova kulturno-povijesnih i vjerskih objekata
Prioritet 2.8. Pобољшanje uvjeta života za osobe treće životne dobi	Mjera 2.8.1. Osiguranje adekvatne infrastrukture za zdravstvenu zaštitu i skrb starijih i nemoćnih
	Mjera 2.8.2. Razvoj programa pomoći u kući
	Mjera 2.8.3. Poticanje udruživanja umirovljenika
Prioritet 2.9. Unapređenje sportsko-rekreativnih aktivnosti	Mjera 2.9.1. Izgradnja i adaptacija sportske infrastrukture
	Mjera 2.9.2. Promocija aktivnog i zdravog načina života
Strateški cilj 3. Održivo gospodarenje prirodnim resursima i korištenje obnovljivih izvora energije	
Prioritet 3.1. Poticanje energetske učinkovitosti	Mjera 3.1.1. Poticanje energetske obnove javnih zgrada

	Mjera 3.1.2. Poticanje energetske obnove privatnih objekata
	Mjera 3.1.3. Poticanje energetske učinkovitosti MSP-a
	Mjera 3.1.4. Energetski učinkovita javna rasvjeta
Prioritet 3.2. Korištenje obnovljivih izvora energije	Mjera 3.2.1. Poticanje proizvodnje i korištenja energije iz obnovljivih izvora u javnom sektoru
	Mjera 3.2.2. Poticanje proizvodnje i korištenja energije iz obnovljivih izvora u privatnom sektoru
Prioritet 3.3. Zaštita okoliša i promocija prirodnih vrijednosti	Mjera 3.3.1. Promocija zaštite okoliša
	Mjera 3.3.2. Zaštita biološke i krajobrazne raznolikosti
	Mjera 3.3.3. Izgradnja, adaptacija i unapređenje infrastrukture za gospodarenje otpadom

Prioritet 1.1. Razvoj MSP-a

Mikro, mala i srednja poduzeća (MSP) čine 99 % svih poduzeća u Europskoj uniji te osiguravaju dva od tri radna mjesta u privatnom sektoru. Najveći problemi s kojima se suočava ovaj sektor su administrativna opterećenja i birokracija te smanjen pristup financijskim sredstvima na financijskim tržištima. Lokalna samouprava uviđa važnost ovog sektora za lokalno gospodarstvo stoga definiranim mjerama nastoji doprinijeti razvoju mikro, malog i srednjeg poduzetništva.

Mjera 1.1.1. Poticanje konkurentnosti mikro, malog i srednjeg poduzetništva

Doprinos razvoju MSP-a ogleda se u poticanju istraživanja, razvoja i inovacija poduzetništva. Konkurentnost se ostvaruje povećanjem ulaganja u postojeće poslovne jedinice, osnivanjem nove, uvođenjem novih proizvoda i usluga te temeljitom promjenom poslovnih procesa

poduzeća. Kao što je rečeno, jedna od glavnih prepreka razvoja je smanjen pristup finansijskim sredstvima. Neophodno je informiranje o mogućnostima financiranja putem EU fondova kojima se sufinancira upravo komercijalizacija inovacija u poduzetništvu. Osim bespovratnih sredstava nude se još kreditna jamstva i poticajni povratni krediti.

Pokazatelji/rezultati: održane edukacije o važnosti inovacija i mogućnosti financiranja putem EU fondova, razvijen novi inovativan proizvod, povećane investicije u razvoj novih proizvoda, rast profita MSP-a, porast zapošljavanja.

Mjera 1.1.2. Izgradnja, rekonstrukcija i modernizacija poduzetničke infrastrukture

Poduzetnička infrastruktura uključuje poduzetničke zone i poduzetničke potporne institucije. Razvijena poduzetnička infrastruktura je temelj gospodarskog rasta, bržeg rasta poduzetništva te povećanja investicija i zapošljavanja na području izgrađene poduzetničke infrastrukture.

Pokazatelji/rezultati: Izgrađena poduzetnička infrastruktura te rekonstruirana i modernizirana postojeća. Poduzetnička infrastruktura opremljena je adekvatnom energetsom, komunalnom, prometnom i komunikacijskom infrastrukturom.

Mjera 1.1.3. Poticanje razvoja poduzetnika početnika te poduzetništva žena i mladih

Aktivnosti poticanja razvoja i promicanja poduzetništva uključuju razvoj poduzetničkih vještina i stavova te promociju poduzetništva osoba u nepovoljnom položaju – žena, mladih te poduzetnika početnika i to: pružanjem stručne potpore, poticanjem poslovnog umrežavanja, subvencioniranjem njihovih projekata, educiranjem o poticajnim mjerama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ) i povoljnim financiranjem preko strukturnih fondova Europske unije i drugih programa i finansijskih institucija.

Pokazatelji/rezultati: rast i razvoj novoosnovanih poduzeća, ojačana uloga žena i mladih u poduzetništvu, provedene edukacije u suradnji sa HZZ-om, realizirana minimalno 2 projekta sufinancirana sredstvima EU fondova.

Mjera 1.1.4. Obrazovanje i osposobljavanje za poduzetništvo

Aktivnost uključuje jačanje izobrazbe za poduzetništvo i poduzetničke kompetencije za upravljanje poduzećem. Razvijanje novih modela izobrazbe, osposobljavanja i usavršavanja poduzetnika za poslovno upravljanje. Poticanje cjeloživotnog učenja kao neizostavnog modela razvoja ljudskih resursa. Obrazovanje za primjenu novih tehnologija i inovacija, obrazovanje koje vodi novim vještinama, edukacija o mogućnosti financiranja preko *crowdfundinga*, korištenja EU fondova, poticajnih mjera HZZ-a te povoljnoga kreditiranja.

Pokazatelji/rezultati: porast broja novoosnovanih poduzeća, održane radionice o mogućnostima financiranja poduzetničkih projekata preko novih oblika financiranja, povećan broj polaznika cjeloživotnog učenja.

Prioritet 1.2. Razvoj, unapređenje i diversifikacija turističke ponude

Turizam je glavna grana gospodarstva Općine Pakoštane stoga se poseban naglasak stavlja na jačanje konkurentnosti ovog sektora. Poticanjem razvoja turizma povećanjem kvalitete, razvojem novih i inovativnih turističkih proizvoda, diversifikacijom ponude doprinosi se produljenju sezone, očuvanju radnih mjesta, novom zapošljavanju te jačanju sektora turizma u Općini Pakoštane. Navedeno se planira ostvariti provođenjem 8 mjera definiranih u nastavku.

Mjera 1.2.1. Poticanje razvoja specifičnih oblika turizma

Općina Pakoštane zahvaljujući geoprometnom položaju, prirodnom, povijesnom i kulturnom nasljeđu ima sve predispozicije za razvoj specifičnih oblika turizma poput ruralnog turizma, ekoturizma, cikloturizma, kulturnog te sportsko-rekreacijskog turizma. U zaleđu općine trebalo bi poticati razvoj ruralnog turizma kao jedinstvenog spoja poljoprivrede i turizma. Zbog atraktivne biciklističke staze koja prolazi Parkom prirode Vransko jezero, ovo područje ima zadovoljene sve preduvjete za razvoj cikloturizma. Pretpostavlja se da će udio putovanja tijekom kojih je biciklizam glavna aktivnost porasti u idućih 10 godina za 10 postotnih poena. Potrebna su dodatna ulaganja u cikloturizam i njegovo promoviranje kako bi se iskoristila tržišna prilika. Vransko jezero kao park prirode, najveće jezero u Hrvatskoj, zaštićeni rezervat ptica, mogućnost rekreacije poput biciklizma, pješaćenja, vožnje brodom, rekreativnog ribolova i sl. predstavljaju tržišnu priliku za razvoj eko i sportskog turizma destinacije. Park prirode još nije dovoljno turistički valoriziran, stoga je potrebno tržišno segmentiranje, pozicioniranje i sukladno tomu provedba adekvatne promotivne kampanje. Pustolovni i sportski turizam bilježi porast od 30 % godišnje, a ekoturizam 10 – 20 % godišnje. Vidljive su promjene preferencija i motiva dolazaka turista stoga je potrebno iskoristiti takve tržišne prilike.

Pokazatelji/rezultati: rast broja dolazaka i noćenja turista, promjena motiva dolazaka turista, jače promotivne aktivnosti, kreiranje i provedba paket-aranžmana novih turističkih proizvoda za tržište posebnih interesa.

Mjera 1.2.2. Edukacija stanovništva o mogućnostima diversifikacije turističke ponude

Diversifikacija ponude vodi jačanju konkurentnosti turističkog sektora, ali i ukupne turističke destinacije. Da bi se mogli razvijati specifični oblici turizma, u općini je potrebno osigurati adekvatnu ponudu privatnog sektora. Osnovni preduvjet je edukacija poduzetnika i ostalog zainteresiranog stanovništva koje se bavi ili se želi baviti turizmom.

Pokazatelji/rezultati: održane radionice o diversifikaciji turističke ponude, raznovrsnija turistička ponuda, minimalno 3 novootvorena agroturizma, vinotočja ili izletišta, porast broja poduzetnika koji se bave najmom sportske opreme, razvijeni inovativni turistički proizvodi.

Mjera 1.2.3. Poticanje predsezone i postsezone

Popunjenost smještajnih kapaciteta u mjesecima glavne turističke sezone – srpnju i kolovozu, vrlo je visoka, a sredinom kolovoza gotovo je nemoguće pronaći slobodan smještaj. Upravo se u mjesecima izvan glavne turističke sezone, odnosno u predsezoni i postsezoni vidi prostor za rast i jačanje turističkog prometa. Postoji izražena potreba za usmjeravanjem i poticanjem turističke potražnje u razdobljima predsezone i postsezone što doprinosi razvoju samog turističkog sektora i destinacije.

Pokazatelji/rezultati: porast broja dolazaka turista u razdoblju predsezone i postsezone.

Mjera 1.2.4. Poticanje izgradnje, adaptacije i modernizacije smještajnih kapaciteta

Općina Pakoštane potiče izgradnju, adaptaciju i modernizaciju smještajnih kapaciteta. Potiču se *brownfield* investicije hotelskog smještaja, koji je nedovoljno razvijen na ovom području. Tržišnu priliku predstavlja tematsko definiranje hotela poput hotela baštine (*heritage*), difuznog hotela ili integralnog hotela. Osim izgradnje, potiče se adaptacija i modernizacija koje se odnose na obiteljske smještajne kapacitete. Cilj je povećanje standarda i kvalitete, dostizanje više kategorije smještajnog objekta te razvoj i unapređenje dodatnih sadržaja poput bazena, sportskih, zabavnih ili tematskih sadržaja koji bi doprinijeli većoj popunjenosti, produljenju sezone i jačanju konkurentnosti.

Pokazatelji/rezultati: izgrađen minimalno 1 novi hotel, konkurentniji obiteljski smještaj koji nudi dodatne sadržaje, veća popunjenost smještajnih kapaciteta.

Mjera 1.2.5. Izgradnja, adaptacija i modernizacija javne turističke infrastrukture

Izgradnjom, adaptacijom i modernizacijom javne turističke infrastrukture potiču se unapređenje turističke kvalitete i sadržaja turističkog proizvoda, očuvanje turističke resursne osnove te primjerenija valorizacija resursa. Javna turistička infrastruktura odnosi se na plaže, šetnice, biciklističke staze, centre za posjetitelje, vidikovce, igrališta, zabavne parkove, tematske staze i drugu infrastrukturu koja na području destinacije izravno ili neizravno doprinosi razvoju turističke ponude.

Pokazatelji/rezultati: razvijene tematske staze (vinska, maslinarska...), adaptirane i uređene javne plaže prilagođene osobama s invaliditetom, otvaranje centra za posjetitelje, uređena igrališta, sportska infrastruktura i šetnice.

Mjera 1.2.6. Označavanje prirodnih, povijesnih i kulturnih znamenitosti unutar općine

Označavanje prirodnih, kulturnih i povijesnih znamenitosti izradom poučne i interaktivne karte trebalo bi doprinijeti unapređenju prepoznatljivosti destinacije te primjerenijoj valorizaciji resursa stvaranjem nove atrakcijske osnove.

Pokazatelji/rezultati: izrađena interaktivna karta znamenitosti općine, inovativna interpretacija i bolja turistička valorizacija povijesnog, kulturnog i prirodnog nasljeđa.

Mjera 1.2.7. Razvoj suradnje s relevantnim dionicima u turizmu

Razvoj turističkog sektora u Općini Pakoštane je moguć jedino uz sinergiju i suradnju svih relevantnih dionika u turizmu, od privatnog do javnog sektora. Komunikacija i suradnja dionika vodi do kreiranja kvalitetnog proizvoda, a samim time i do veće konkurentnosti destinacije što u konačnici vodi održivom razvoju turističke destinacije.

Pokazatelji/rezultati: umreženost dionika u turizmu, kvalitetnija turistička ponuda.

Prioritet 1.3. Poticanje razvoja poljoprivrede

Poljoprivredna djelatnost je poprilično razvijena na prostoru Općine Pakoštane, no ima još potencijala za rast. Ovim prioritetom se potiče poljoprivredna djelatnost s ciljem jačanja konkurentnosti postojećih poljoprivrednih gospodarstava, diversifikacije djelatnosti i otvaranjem novih radnih mjesta u poljoprivredi. Poticanje razvoja poljoprivrede nastoji se ostvariti putem 7 odabranih mjera.

Mjera 1.3.1. Poticanje razvoja ekološke poljoprivredne proizvodnje

Ekološka poljoprivredna proizvodnja označava održivo gospodarenje u poljoprivredi, odnosno ekološki, gospodarski i društveno opravdani uzgoj i preradu bilja i životinja, koristeći propisanu uporabu gnojiva, sredstava za zaštitu bilja i životinja. Osim što direktno doprinosi zaštiti prirodnih svojstava biljaka i životinja, ujedno doprinosi i zaštiti prirodnoga krajobraza. Proizvođači se moraju pridržavati strogo propisanih pravila proizvodnje i prerade kako bi ostvarili pravo na korištenje certifikata bio ili eko, čime se direktno doprinosi jačanju konkurentnosti poljoprivrednog proizvoda i njegove bolje tržišne cijene.

Pokazatelji/rezultati: porast broja ekoloških poljoprivrednih proizvođača na prostoru Općine Pakoštane, porast broja poljoprivrednih proizvoda s oznakom bio ili eko.

Mjera 1.3.2. Poticanje udruživanja poljoprivrednih proizvođača

Kako bi proizvođači mogli plasirati svoje proizvode u velike trgovačke lance, bez da ovise o otkupljivačima, moraju se udružiti jer jedino tada mogu konkurirati kvantitetom i kvalitetom poljoprivrednih proizvoda. Udruživanjem proizvođača i osnivanjem proizvođačkih grupa i organizacija doprinosi se jačanju konkurentnosti, otvara se put lakšoj distribuciji što u konačnici vodi većim prihodima poljoprivrednih proizvođača.

Pokazatelji/rezultati: osnovana zadruga, proizvođačka grupa ili organizacija na prostoru Općine Pakoštane, porast konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača.

Mjera 1.3.3. Poticanje mladih poljoprivrednih proizvođača

Poticanje mladih poljoprivrednih proizvođača i generacijska obnova u poljoprivredi je nužna ako se žele osigurati inovacije i jačanje konkurentnosti poljoprivrednog sektora. Naime, mladi lakše odgovaraju tržišnim prijetnjama i lakše im se prilagođavaju.

Pokazatelji/rezultati: porast broja novoosnovanih mladih poljoprivrednih proizvođača, generacijska obnova postojećih poljoprivrednih proizvođača.

Mjera 1.3.4. Poticanje rekonstrukcije, modernizacije i diversifikacije poljoprivrednih gospodarstava

Poticanje rekonstrukcije, modernizacije i diversifikacije poljoprivrednih gospodarstava doprinosi smanjenju troškova proizvodnje, povećanju produktivnosti i jačanju konkurentnosti. Ulaganjima u fizičku imovinu, nove i napredne tehnologije povećava se gospodarska učinkovitost, a nove tehnologije smanjuju emisiju stakleničkih plinova, štede energiju, čime ujedno doprinose zaštiti okoliša. Kako bi se ostalo u korak s vremenom i novim prilikama koje ono nosi, nužno je provesti diversifikaciju poljoprivrednih proizvoda, bilo uvođenjem oznaka kvalitete, preradom proizvoda, razvojem nepoljoprivrednih proizvoda poglavito suvenira, prirodnih kozmetičkih proizvoda i sl.

Pokazatelji/rezultati: porast ulaganja u fizičku imovinu poljoprivrednih gospodarstava, porast konkurentnosti poljoprivrednog sektora

Mjera 1.3.5. Edukacija poljoprivrednih proizvođača

Da bi se potaknule investicije u poljoprivredi i dovelo do jačanja sektora poljoprivrede, nužno je provesti edukaciju poljoprivrednika i zainteresiranog stanovništva. Financijske mogućnosti, odnosno nemogućnosti su glavna kočnica rasta poljoprivrednog sektora, no adekvatnom edukacijom o mogućnostima financiranja ulaganja u poljoprivredno gospodarstvo putem Europskih fondova – Programa ruralnog razvoja RH do 2020. godine može se doprinijeti porastu ulaganja i većem broju prijavljenih poljoprivrednika na EU natječaje. Edukacija se treba provesti i o mogućnostima prerade, trženja i razvoja nepoljoprivrednih proizvoda s ciljem jačanja konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava. Edukacije se trebaju posebno provoditi na otoku Vrgadi kako bi se ukazalo na mogućnost samozapošljavanja u poljoprivredi, jer je analiza stanja pokazala kako na otoku nema registriranih poljoprivrednih proizvođača. Potrebno je educirati poljoprivrednike i o važnosti udruživanja u proizvođačke grupe ili organizacije s ciljem jačanja njihove uloge na tržištu. Osim provedenih edukacija nužno je poticati cjeloživotno učenje i stručne izobrazbe u sektoru poljoprivrede.

Pokazatelj/rezultati: provedene edukacije o jačanju konkurentnosti i mogućnostima financiranja ulaganja poljoprivrednih gospodarstava, osnivanje minimalno 2 poljoprivredna gospodarstva na otoku Vrgadi, jačanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava.

Mjera 1.3.6. Razvoj preradbenih i skladišnih kapaciteta

Analiza stanja je ukazala na nepostojanje otkupne stanice na prostoru lokalne samouprave te na nerazvijene preradbene i skladišne objekte. Kako bi se osigurali rast poljoprivredne proizvodnje i zadovoljenje potreba lokalnog stanovništva primarnim poljoprivrednim proizvodima, nužno je osiguranje popratnih prerađivačkih kapaciteta te skladišnih i logističkih kapaciteta u lancu otkupa i prodaje. Poticanjem investicija u razvoj preradbenih i skladišnih kapaciteta direktno se doprinosi ostvarenju prioriteta jačanja poljoprivredne djelatnosti.

Pokazatelj/rezultati: formirana otkupna stanica, izgrađeni objekti za preradu i skladištenje.

Mjera 1.3.7. Komasacija poljoprivrednog zemljišta

Velika većina poljoprivrednih gospodarstava u RH, ali samim time i na prostoru Općine Pakoštane, obrađuje male, zanemarive poljoprivredne površine, koje uglavnom ne prelaze 2 ha. Drugi problem je što su ta zemljišta uglavnom rascjepkana što onemogućuje produktivnu i profitabilnu proizvodnju. Upravo zbog tih ograničavajućih faktora rasta poljoprivrednog sektora nužno je pristupiti rješavanju ovog problema, a odgovor se krije u komasaciji poljoprivrednog zemljišta. Prema Zakonu o komasaciji poljoprivrednog zemljišta, cilj komasacije je okrupnjavanje posjeda i katastarskih čestica u veće i pravilnije, radi njihova ekonomičnijeg iskorištavanja, stvaranja povoljnijih uvjeta za razvoj poljoprivredne proizvodnje, radi osnivanja i izgradnje poljoprivrednih putova, vodnih građevina za melioracije te izvođenja i drugih radova na uređenju zemljišta namijenjenog poljoprivredi.

Komasacija je, u smislu ovoga Zakona, skup administrativnih i tehničkih postupaka kojima se male i usitnjene površine poljoprivrednog zemljišta sjedinjuju u veće i uređenije, uređuju putne i kanalske mreže te sređuju stvarnopravni i drugi odnosi na zemljištu. Sredstva potrebna za komasaciju osiguravaju se iz državnog proračuna, proračuna jedinica lokalne i regionalne samouprave te iz sredstava EU fondova i donacije zainteresiranih osoba.

Pokazatelji/rezultati: izrađen višegodišnji program komasacije zemljišta Općine Pakoštane, provedena je komasacija poljoprivrednog zemljišta, rast produktivnosti i profitabilnosti poljoprivredne proizvodnje.

Prioritet 1.4. Održivi razvoj sektora ribarstva i marikulture

Sektor ribarstva je prepoznat kao jedan od prioritetnih sektora koji ima potencijal za daljnji rast i razvoj, pri čemu je važno staviti naglasak na održivom i ekonomski isplativom iskorištavanju prirodnih resursa. Održivi razvoj se planira ostvariti ravnotežom između ribolovnih kapaciteta i raspoloživih resursa, povećanjem proizvodnje i jačanjem konkurentnosti marikulture te razvojem prerade i marketinga proizvoda ribarstva i marikulture.

Mjera 1.4.1. Poticanje održivog razvoja ribarstva

Poticanje održivog razvoja ribarstva planira se ostvariti uspostavom održive ravnoteže te edukacijom zainteresiranih dionika o mogućnostima korištenja selektivnijih oblika alata, karakteristikama alata te tehničkim mjerama lovostaja i ograničenja korištenja svjetla.

Pokazatelji/rezultati: edukacija ribara, korištenje novih alata, jačanje ekonomske učinkovitosti sektora ribarstva.

Mjera 1.4.2. Poticanje proizvodnje i jačanja konkurentnosti marikulture

Uzgoj ribe bilježi stalni porast u Zadarskoj županiji i na razini Republike Hrvatske. Općina Pakoštane ima povoljne zemljopisne i klimatske uvjete za daljnji razvoj marikulture. Lokalna samouprava bi trebala svojim aktivnostima poticati proizvodnju odnosno pružiti administrativnu pomoć zainteresiranih za otvaranje uzgajališta i mrijestilišta. Da bi se osiguralo jačanje konkurentnosti, nužne su investicije u modernizaciju postojećih uzgajališta i primjena suvremenih tehnologija intenzivnog uzgoja, uz zadržavanje tradicionalnog načina uzgoja na malim uzgajalištima.

Pokazatelji/rezultati: porast privatnih investicija u proizvodnju i modernizaciju uzgajališta i mrijestilišta, pružanje administrativne pomoći zainteresiranim dionicima od strane lokalne samouprave.

Mjera 1.4.3. Poticanje prerađivačkih i tržišnih kapaciteta

Jačanjem prerađivačkih kapaciteta stvara se dodatna vrijednosti proizvoda te se postiže bolja ekonomska učinkovitost cjelokupnog sektora. Širenjem proizvodnog asortimana na nove vrste i nove proizvode doprinosi se unapređenju diversifikacije proizvodnje. Poticanjem ulaganja u marketinške aktivnosti doprinosi se prepoznatljivosti proizvoda i jačanju konkurentnosti.

Pokazatelji/rezultati: razvoj visokokvalitetnih i konkurentnih proizvoda.

Prioritet 2.1. Unapređenje prometne infrastrukture

Unapređenje prometne infrastrukture doprinosi društvenom i gospodarskom napretku lokalne samouprave. Sukladno analizi stanja, utvrđena je potreba za izgradnjom i adaptacijom nerazvrstanih cesta i brodskih luka i pristaništa. Razvoj prometne i komunalne infrastrukture moguće je financirati EU sredstvima, prijavom na natječaj Programa ruralnog razvoja RH 2014. – 2020., Mjera 7. Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima.

Mjera 2.1.1. Izgradnja, rekonstrukcija i modernizacija cestovne infrastrukture

Ovom mjerom planira se unapređenje mjesnih prometnica čime se doprinosi stvaranju osnovnih preduvjeta za održivi razvoj temeljen na kvalitetnoj prometnoj infrastrukturi. Direktno se utječe na poboljšanje radnih i životnih uvjeta, čime se osigurava kvalitetan pristup kućanstvima i poljoprivrednim površinama.

Pokazatelji/rezultati: unaprijeđeni sustav nerazvrstanih cesta u Općini Pakoštane do 2020. godine, postavljeni prometni znakovi, uređene pješačke zone, uređena parkirališta, podignuta kvaliteta života lokalnog stanovništva.

Mjera 2.1.2. Izgradnja, rekonstrukcija i modernizacija morskih luka i pristaništa

Analiza stanja je ukazala na razvojne potrebe u vidu izgradnje, rekonstrukcije i modernizacije morskih luka i pristaništa, poglavito u Pakoštanima i na otoku Vrgadi. Ovom mjerom poboljšava se sigurnost pomorskog prometa te uvjeta života i rada poglavito stanovnika otoka Vrgade.

Pokazatelji/rezultati: unaprijeđeni sustav morskih luka i pristaništa u Općini Pakoštane do 2020. godine, bolja povezanost otoka Vrgade.

Prioritet 2.2. Unapređenje komunalne infrastrukture

Adekvatni sustav komunalne infrastrukture je temelj kvalitetnog života lokalnog stanovništva, i osnovni je preduvjet za razvoj turizma i gospodarstva uopće. Poboljšanje komunalnog standarda vodi unapređenju društvenog i gospodarskog stanja u općini, stoga lokalna samouprava realizacijom odabranih mjera nastoji doprinijeti unapređenju komunalne infrastrukture.

Mjera 2.2.1. Rekonstrukcija, modernizacija i izgradnja sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda.

Aktivnosti se odnose na izgradnju novog sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda u područjima i naseljima gdje javna kanalizacijska mreža još nije prošla, te prema potrebi rekonstrukciju i modernizaciju izgrađenog sustava s ciljem povećanja priključenosti stanovništva na sustav odvodnje. Realizacija aktivnosti direktno doprinosi i očuvanju zdravlja ljudi i okoliša.

Pokazatelji/rezultati: povećanje pokrivenosti javnom komunalnom mrežom, postavljeni pročišćivači otpadnih voda, podignuta kvaliteta života lokalnog stanovništva.

Mjera 2.2.2. Rekonstrukcija, modernizacija i izgradnja vodoopskrbnog sustava

Mjera se odnosi na aktivnosti izgradnje vodoopskrbnog sustava na područjima gdje još nije prošla javna vodoopskrbna mreža te rekonstrukcija i modernizacija zastarjele vodoopskrbne mreže. Ovim putem se utječe na sigurno funkcioniranje sustava vodoopskrbe te na smanjivanje daljnjih gubitaka vode.

Pokazatelji/rezultati: pokrivenost javnom vodoopskrbnom mrežom od 100 %, smanjen gubitak vode, riješen problem distribucije vode u ljetnim mjesecima, podignuta kvaliteta života lokalnog stanovništva.

Mjera 2.2.3. Izgradnja, adaptacija i proširenje mjesnih groblja i mrtvačnica

Postoji razvojna potreba na prostoru lokalne samouprave za izgradnjom i proširenjem mjesnih groblja s popratnom infrastrukturom, poput mrtvačnica.

Pokazatelji/rezultati: povećan broj grobnih mjesta, izgrađene mrtvačnice na postojećim mjesnim grobljima.

Prioritet 2.3. Unapređenje sustava elektroopskrbe i telekomunikacija

Prepoznata razvojna potreba Općine Pakoštane je unapređenje sustava elektroopskrbe te telekomunikacija. Analiza stanja je ukazala na potrebu za rekonstrukcijom i izgradnjom elektroopskrbnog sustava te uvođenja usluga širokopojasnog interneta na ovo područje. Internet je postao sastavni dio života, a njegova uloga u društvenom i poslovnom svijetu

svakim danom sve više raste. Suvremeno gospodarstvo se sve više oslanja na poslovanje putem internetskih usluga. Kako bi se doprinijelo adekvatnom društvenom i poslovnom razvoju lokalne samouprave, nužno je osigurati dostupnosti širokopojasnog interneta.

Mjera 2.3.1. Izgradnja infrastrukture i usluga širokopojasnog pristupa internetu

Aktivnost se odnosi na izgradnju infrastrukture širokopojasnih mreža i usluga, na području svih naselja lokalne samouprave do 2020. godine, s ciljem stvaranja uvjeta za nesmetani rast suvremenoga gospodarstva.

Pokazatelji/rezultati: dostupnost širokopojasnog pristupa internetu.

Mjera 2.3.2. Unapređenje sustava elektroopskrbe

Unapređenje sustava elektroopskrbe će se odvijati kontinuirano do 2020. godine, s ciljem izmjene i adaptacije postojeće elektroopskrbe infrastrukture te izgradnjom nove.

Pokazatelji/rezultati: rekonstrukcija postojeće i izgradnja nove elektroopskrbe infrastrukture.

Prioritet 2.4. Razvoj i unapređenje sustava obrazovanja

Kvalitetno obrazovanje dostupno svima pod jednakim uvjetima, u suvremenom i tehnički razvijenom društvu uvjet je rasta temeljenog na znanju. Lokalna samouprava treba osigurati adekvatnu obrazovnu infrastrukturu i poticati obrazovanje za deficitarna zanimanja. Na tržištu se javlja potreba za većim kapacitetom u visokom obrazovanju u tehničkim, biomedicinskim, biotehničkim i prirodnim područjima. Postavljeni prioritet razvoja i unapređenja sustava obrazovanja planira se ostvariti realizacijom 5 postavljenih ciljeva.

Mjera 2.4.1. Izgradnja, adaptacija i modernizacija ustanova osnovnoškolskog obrazovanja

Ovom mjerom se planira izgradnja novih te adaptacija i opremanje postojećih školskih ustanova s prostora lokalne samouprave s ciljem ujednačavanja prostornih, tehničkih i informatičkih uvjeta rada. Mjera uključuje i uvođenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija s ciljem unapređenja poslovanja i odgojno-obrazovnog sustava u cjelini. Stvaranjem adekvatnih prostornih i tehničkih uvjeta doprinosi se olakšanju obrazovanja za učenike s invaliditetom i teškoćama u razvoju.

Pokazatelji/rezultati: podignuta kvaliteta prostornih, tehničkih i informatičkih uvjeta rada.

Mjera 2.4.2. Izgradnja, adaptacija i modernizacija ustanova predškolskog obrazovanja

Analiza stanja je ukazala na potrebu izgradnje vrtića za djecu do 3. godine života. Također, ova se mjera odnosi i na adaptaciju i modernizaciju postojećih objekata za predškolski odgoj i obrazovanje.

Pokazatelji/rezultati: izgrađen vrtić za djecu do 3. godine života, adaptirani i modernizirani postojeći objekti za predškolsko obrazovanje.

Mjera 2.4.3. Poticanje obrazovanja za deficitarna zanimanja

Jedno od razvojnih ograničenja na razini Republike Hrvatske, a samim time i u Općini Pakoštane, je neusklađenost sustava obrazovanja i tržišta rada. S obzirom na karakteristike ovog područja, trebalo bi poticati visoko obrazovanje u područjima turizma i agronomije te srednjoškolska zanimanja obrtničkih smjerova (kuhari, konobari, stolari, zidari...). Povezivanje obrazovanja s tržištem rada i smanjenje neusklađenosti planira se ostvariti poticanjem obrazovanja za deficitarna zanimanja putem promotivnih aktivnosti i stipendiranjem učenika i studenata za deficitarna zanimanja.

Pokazatelji/rezultati: provedene promotivne aktivnosti, stipendiranje učenika i studenata za deficitarna zanimanja, usklađen obrazovni sustav s tržištem rada do 2020. godine na lokalnoj razini.

Mjera 2.4.4. Poticanje suradnje i umrežavanja obrazovnih ustanova u zemlji i inozemstvu

Razvijanjem suradnje i umrežavanja obrazovnih ustanova i zaposlenika u obrazovnom sustavu omogućuje se kontinuirana suradnja, razmjena iskustava i primjera dobre prakse te stručna podrška u provođenju i koncipiranju inovativnih projekata.

Pokazatelji/rezultati: umreženost ustanova za odgoj i obrazovanje, primjena novih modela proizašlih iz suradnje i razmjene iskustava.

Prioritet 2.5. Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnog sektora

Pod pojmom civilnog sektora podrazumijevaju se udruge građana, sportska društva, dobrovoljno vatrogasno društvo i druge neprofitne organizacije koje djeluju na ovom području. Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnog sektora jedna je od pretpostavki stabilne demokracije. Pritom je važno osigurati suradnju i sinergiju između javnog, privatnog i civilnog sektora s ciljem unapređenja socioekonomskog statusa Općine Pakoštane. Da bi se navedeno postiglo, nužno je poticati veći angažman volontera i građana te njihov doprinos u rješavanju ključnih problema društva, poticati udruživanje građana u udruge te stvaranje poticajnog prostornog okruženja za razvoj civilnog sektora.

Mjera 2.5.1. Poticanje volonterstva i udruživanja građana u udruge

Analiza stanja je pokazala na podosta razvijen civilni sektor na ovom području, gdje su najrazvijenije sportske udruge i udruge koje promiču kulturne i vjerske običaje ovoga kraja. Osim kulturnih i sportskih udruga, trebalo bi poticati volonterstvo i udruživanje građana koji se okupljaju oko zajedničkih interesa, poglavito organizacija koje se bave zaštitom okoliša, ljudskih prava, prava potrošača, boljitka mladih, organizacija za zaštitu i promoviranje obitelji kako bi se unaprijedila i ta područja koja su bitna za podizanje kvalitete života lokalne zajednice.

Pokazatelji/rezultati: broj novoosnovanih udruga.

Mjera 2.5.2. Jačanje aktivnosti civilnog sektora

Civilni sektor provedbom aktivnosti iz definiranog područja djelovanja može umnogome doprinijeti razvoju socioekonomskog statusa lokalne zajednice. Ovom mjerom se potiče aktivnost i djelovanje civilnog sektora razvijanjem programa i projekata od interesa za opće dobro. Za financiranje programa i projekata koje provode udruge postoje mogućnosti financiranja putem bespovratnih sredstava iz lokalnih, regionalnih, državnih i europskih sredstava koja se osiguravaju iz Europskog socijalnog fonda. Nužno je osigurati pravovremenu i adekvatnu edukaciju u suradnji s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnog sektora kako bi se osigurala kvalitetna priprema projekata koji su od interesa za opće dobro.

Pokazatelji/rezultati: jačanje kapaciteta civilnog sektora, provedena edukacija o mogućnosti financiranja projekata i programa udruga, broj ugovorenih projekata, iznos dodijeljenih bespovratnih sredstava, rezultati provedbe projekata.

Mjera 2.5.3. Stvaranje prostornih i tehničkih preuvjeta za razvoj civilnog sektora

Stvaranje adekvatnih prostornih i tehničkih uvjeta, adaptacijom postojeće ili izgradnjom nove infrastrukture, nužno je kako bi se osigurao održiv razvoj civilnog sektora i jačanje uloge u socioekonomskom razvoju lokalne zajednice. Mjera se odnosi na stvaranje prostornih preuvjeta za cjelokupni civilni sektor, što uključuje stvaranje adekvatne infrastrukture za sport i rekreaciju, stvaranje multifunkcionalnog društvenog i/ili kulturnog doma te stvaranje infrastrukture i tehničke opremljenosti za civilnu protupožarnu zaštitu. Lokalna samouprava trebala bi uspostaviti transparentan postupak dodjele i po potrebi reviziju dosadašnjeg korištenja prostora u općinskom vlasništvu koje se daje na korištenje organizacijama civilnog društva radi provedbe programa i projekata od interesa za opće dobro.

Pokazatelji/rezultati: osigurana adekvatna infrastruktura i tehnička opremljenost adaptacijom i opremanjem postojeće i/ili izgradnjom nove, uspostava transparentnog postupka dodjele prostora organizacijama civilnog društva.

Mjera 2.5.4. Poticanje suradnje sa srodnim civilnim organizacijama na lokalnoj, državnoj i međunarodnoj razini

Suradnjom među lokalnim udrugama stvaraju se uvjeti za provođenje kvalitetnijih programa koji su od posebnog značaja za lokalnu samoupravu. To podrazumijeva zajedničko osmišljavanje i provođenje zabavnih, kulturnih i sportskih manifestacija, zajedničko provođenje socijalnih programa udruga te objedinjavanje ljudskih, materijalnih i financijskih resursa pojedinih udruga. Ovom mjerom se potiče i suradnja sa srodnim civilnim organizacijama u zemlji i inozemstvu s ciljem razmjene iskustava, znanja te pružanja pomoći u provedbi aktivnosti udruga.

Pokazatelji/rezultati: umreženost civilnog sektora.

Prioritet 2.6. Povećanje socijalne uključenosti

Cilj prioriteta je unapređenje socijalne uključenosti osoba u nepovoljnom položaju. Socijalno isključene osobe su osobe s invaliditetom, osobe s niskim stupnjem obrazovanja, nezaposlene mlade osobe, dugotrajno nezaposlene osobe, žene, korisnici pomoći i usluga socijalne skrbi, pripadnici nacionalnih manjina i ostale socijalno osjetljive skupine društva.

Mjera 2.6.1. Unapređenje mogućnosti zapošljavanja osoba u nepovoljnom položaju

Unapređenjem mogućnosti zapošljavanja osoba u nepovoljnom položaju stvaraju se uvjeti za podizanje kvalitete života socijalno osjetljivih skupina. Navedeno se planira realizirati održavanjem radionica za nezaposlene, poticanjem aktivnosti prekvalifikacije i dokvalifikacije, održavanjem edukacija s ciljem stjecanja novih, specifičnih znanja i vještina, koje se mogu održati u suradnji sa Hrvatskim zavodom za zapošljavanje ili provedbom projekata koji se sufinanciraju sredstvima Europskog socijalnog fonda.

Pokazatelji/rezultati: porast stope zapošljavanja osoba u nepovoljnom položaju, održane radionice i edukacije, provedba projekta putem izravne dodjele sredstava u okviru Prioritetne osi 2 Socijalno uključivanje operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.

Mjera 2.6.2. Poticanje društvene uključenosti osoba u nepovoljnom položaju

Mjera se odnosi na poticanje integracije osoba u nepovoljnom položaju u društvu. Navedeno se planira ostvariti informiranjem lokalnog stanovništva o važnosti društvene uključenosti osoba u nepovoljnom položaju, stvaranjem jednakih uvjeta za život, informiranjem o pravima osoba u nepovoljnom položaju, osnaživanjem socijalnih vještina te razvijanjem novih i poboljšanjem kvalitete postojećih socijalnih usluga u zajednici.

Pokazatelji/rezultati: veća integracija osoba u nepovoljnom položaju u društvo, razvijanje socijalnih usluga u zajednici, poboljšanje kvalitete života.

Mjera 2.6.3. Poticanje razvoja socijalnog poduzetništva

Socijalno poduzetništvo je, prema definiciji Strategije razvoja društvenog poduzetništva, poslovanje temeljeno na načelima društvene, okolišne i ekonomske održivosti, kod kojeg se stvorena dobit/višak prihoda u cijelosti ili većim dijelom ulaže za dobrobit zajednice. Osnovni cilj je promicanje važnosti i uloge društvenog poduzetništva te razvijanje potrebnih znanja i vještina iz područja upravljanja, financiranja i realiziranja društveno-poduzetničkih aktivnosti.

Pokazatelji/rezultati: ulaganje lokalne samouprave u promociju socijalnog poduzetništva, investicije u socijalno poduzetništvo.

Mjera 2.6.4. Provođenje programa pomoći socijalno ugroženim obiteljima

Mjera se odnosi na provođenje programa pomoći socijalno ugroženim obiteljima od strane lokalne samouprave te poticanje dobročinstava lokalnog stanovništva. Program pomoći se odnosi na donacije za kupnju hrane, lijekova, odjeće, ogrjeva na području lokalne samouprave te dobročinstva po toj osnovi prema drugim gradovima i općinama (npr. pomoć gradu Vukovaru, pomoć općinama koje su zahvaćene elementarnom nepogodom).

Pokazatelji/rezultati: poticanje i provedba programa pomoći socijalno ugroženim obiteljima.

Prioritet 2.7. Unapređenje vjerskog i kulturnog života

Vjerska i kulturna baština su temeljne, jedinstvene i nenadoknadive vrijednosti društva. S ciljem unapređenja i održivoga korištenja, poseban se naglasak stavlja na zaštitu i očuvanje kulturnog i vjerskog života. Pojam kulturne baštine uključuje spomenike, dokumente, muzejske zbirke, običaje, narječje i sl. te uz adekvatnu valorizaciju može se formirati u atraktivan turistički proizvod.

Mjera 2.7.1. Poticanje kulturnih i vjerskih susreta i manifestacija

Organiziranjem manifestacija čuva se vjerska i kulturna baština ovoga kraja, a ujedno se stvara dodatna turistička ponuda. Manifestacije okupljaju velik broj sudionika i posjetitelja što u konačnici vodi stvaranju novog turističkog proizvoda. Poticanje kulturnih i vjerskih susreta i manifestacija provodit će se aktivnostima sufinanciranja troškova organiziranja

manifestacija putem javnog natječaja za dodjelu financijskih sredstava udrugama i vjerskim zajednicama te promoviranjem takvih aktivnosti.

Pokazatelji/rezultati: promocija kulturnih i vjerskih susreta i manifestacija, stvaranje novog turističkog proizvoda, sufinanciranje troškova organizacije.

Mjera 2.7.2. Zaštita i obnova kulturno-povijesnih i vjerskih objekata

Zaštita i obnova kulturno-povijesnih i vjerskih objekata treba se provoditi kontinuirano radi produženja trajanja i onemogućavanja bilo kakve zloupotrebe i ugrožavanja vrijednosti. Mjera se odnosi i na zaštitu i adaptaciju postojećih spomen-obilježja podignutih u čast stradalih u Domovinskom ratu.

Pokazatelji/rezultati: sprečavanje protupravnog postupanja i protupravnog prometa s povijesno-kulturnim i vjerskim objektima i cjelinama, redovito održavanje i očuvanje vrijednosti, obnova kulturno- povijesnih i vjerskih objekata i cjelina poput javnih trgova.

Prioritet 2.8. Poboljšanje uvjeta života za osobe treće životne dobi

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine, udio osoba iznad 60 godina u Općini Pakoštane je iznosio 23 %, stoga je nužno planirati mjere za zadovoljavanje socijalnih, društvenih i zdravstvenih potreba starijeg stanovništva što u konačnici vodi podizanju kvalitete života.

Mjera 2.8.1. Osiguranje adekvatne infrastrukture za zdravstvenu zaštitu starijih i nemoćnih osoba

Na prostoru Općine Pakoštane ne postoji dom za starije i nemoćne osobe, stoga se ukazala razvojna potreba za rješavanjem ovog problema. Izgradnjom doma za starije i nemoćne pružila bi se odgovarajuća socijalna i zdravstvena skrb što u konačnici doprinosi podizanju kvalitete života lokalnog stanovništva.

Pokazatelji/rezultati: izgrađen dom za starije i nemoćne na prostoru lokalne samouprave.

Mjera 2.8.2. Razvoj programa pomoći u kući

Cilj provedbe programa pomoći u kući je poboljšanje kvalitete života starijih i nemoćnih na način da im se olakša provođenje svakodnevnih aktivnosti. U program bi se mogle uključiti nezaposlene domaćice koje bi se zaposlile na način da potrebitim osobama osiguravaju pomoć u svim kućanskim poslovima, dostavljaju im namirnice te po potrebi vrše i sitne popravke u kući. Programom se nastoji stvoriti osjećaj zadovoljstva i sigurnosti kod starijih osoba.

Pokazatelji/rezultati: provedba programa pomoći u kući na području svih naselja Općine Pakoštane.

Mjera 2.8.3. Poticanje udruživanja umirovljenika

Poticanjem udruživanja umirovljenika osnivanjem udruge ili kluba umirovljenika stvaraju se pretpostavke za jačanje društvenog života starijih osoba i osjećaja pripadnosti i zajedništva. Udruga ili klub umirovljenika može provoditi aktivnosti organiziranja književnih večeri, kreativnih radionica, tečajeva stranih jezika, putovanja i druženja s drugim srodnim udrugama te organiziranjem i drugih aktivnosti koje doprinose kvalitetnom provođenju vremena starijih osoba.

Pokazatelji/rezultati: formirana udruga ili klub umirovljenika.

Prioritet 2.9. Unapređenje sportsko-rekreativnih aktivnosti

Izgradnjom i adaptacijom sportsko-rekreativne infrastrukture te promocijom aktivnog načina života želi se doprinijeti unapređenju sportskih aktivnosti lokalnog stanovništva, stvaranju izvanškolskih aktivnosti djece i mladih, boljoj turističkoj ponudi te boljem zdravstvenom stanju što u konačnici vodi podizanju kvalitete života lokalnog stanovništva.

Mjera 2.9.1. Izgradnja i adaptacija sportsko-rekreativne infrastrukture

Mjera se odnosi na izgradnju nove te adaptaciju postojeće javne infrastrukture za sport i rekreaciju, poput sportskih igrališta, terena, dvorana, zona za rekreaciju i sl. Stvaranjem potrebne infrastrukture unapređuje se kvaliteta života te se potiče bavljenje sportskim aktivnostima.

Pokazatelji/rezultati: izgrađene i uređene površine za sport i rekreaciju.

Mjera 2.9.2. Promocija aktivnog i zdravog načina života

U suradnji sa sportskim udrugama s područja Općine Pakoštane treba se kontinuirano provoditi promocija aktivnog načina života, edukacija o mogućnosti rekreacije na ovom području te poticanje učlanjivanja u sportske udruge. Realizacija aktivnosti u konačnici doprinosi većem bavljenju sportskim aktivnostima te poboljšanju zdravlja i kvalitete života lokalnog stanovništva, ali i jačanju turističke ponude ovoga kraja.

Pokazatelji/rezultati: povećanje članova sportskih udruga, veći broj sportskih manifestacija i okupljanja, povećanje kvalitete života lokalnog stanovništva.

Prioritet 3.1. Poticanje energetske učinkovitosti

Energetska učinkovitost će se provoditi poticanjem energetske obnove javnih zgrada, privatnih objekata, poslovnih objekata te postavljanjem energetske učinkovitije javne rasvjete. Mjerama energetske učinkovitosti može se značajno smanjiti potrošnja energije, a u nekim slučajevima postavljanje toplinske izolacije na objekte može voditi smanjenju potrošnje energije za čak 60 %. Povećanje energetske učinkovitosti vodi smanjenju potrošnje energije, ali i emisija CO₂ u atmosferu. Ujedno se smanjuju mjesečni troškovi za energente, podiže se

kvaliteta života stanovništva i gospodarska aktivnost uslijed izvođenja građevinskih radova. Sufinanciranje troškova provedbe energetske učinkovitosti moguće je preko javnog poziva Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

Mjera 3.1.1. Poticanje energetske obnove javnih zgrada

Poticanje energetske obnove zgrada koje su u javnom vlasništvu rezultirat će smanjenjem troškova energije, troškova održavanja zgrada, ali ujedno se pruža primjer građanima kako energetska obnova zgrada doprinosi podizanju kvalitete života uslijed energetskih i financijskih ušteda.

Pokazatelji/rezultati: energetske obnovljene zgrade u javnom vlasništvu, smanjeni troškovi energije i održavanja, smanjena emisija CO₂ u atmosferu.

Mjera 3.1.2. Poticanje energetske obnove privatnih objekata

Provedbom ove mjere potiče se energetska obnova privatnih objekata, poput obiteljskih kuća i stambenih zgrada. U zgradama se troši oko 40 % ukupne potrošnje energije, a karakteristično je da većina zgrada nema odgovarajuću toplinsku zaštitu. Samo poboljšanjem toplinsko-izolacijskih karakteristika zgrade može se postići smanjenje gubitaka topline za 30 – 60 %. Za obiteljske kuće je karakteristično da troše oko 70 % energije za grijanje, hlađenje i pripremu potrošne tople vode. Mjerama energetske učinkovitosti potrošnja energije se može smanjiti, u nekim slučajevima i do 60 % u odnosu na trenutnu.

Pokazatelji/rezultati: provedena energetska obnova minimalno 10 privatnih objekata do 2020. godine.

Mjera 3.1.3. Poticanje energetske učinkovitosti MSP-a

Ulaganje u mjere energetske učinkovitosti tvrtkama omogućuje smanjenje troškova energije i održavanja čime se podiže konkurentnost proizvoda. Mjere se odnose na energetske obnovu zgrada, korištenje električnih i hibridnih vozila te uvođenje energetske učinkovitosti u proizvodni proces. Ovim putem se potiče i društveno odgovorno poslovanje što potrošači posebno vrednuju. Od ukupne potrošnje energije u Hrvatskoj 17 % otpada na potrošnju u industriji.

Pokazatelji/rezultati: povećane investicije u energetske učinkovitost tvrtki, smanjenje troškova poslovanja, jačanje konkurentnosti proizvoda.

Mjera 3.1.4. Energetski učinkovita javna rasvjeta

Na javnu rasvjetu otpada oko 3 % energetske potrošnje u Hrvatskoj. Provedba mjere energetski učinkovite javne rasvjete uključuje smanjenje intenziteta javne rasvjete čime se ostvaruju uštede i do 50 % energije, smanjenje troškova održavanja uvođenjem sustava daljinskog upravljanja i nadzora, zamjena svjetiljki i prilagodba rasvjetnih tijela, obnova vanjske javne rasvjete rekonstrukcijom i izgradnjom ekoloških i učinkovitih sustava u skladu sa Zakonom o gradnji i tehničkim smjernicama Fonda za energetske učinkovitost.

Pokazatelji/rezultati: uvođenje energetski učinkovite javne rasvjete, ostvarena ušteda energije i financijska ušteda, smanjena emisija CO₂ u atmosferu.

Prioritet 3.2. Korištenje obnovljivih izvora energije

Pod obnovljivim izvorima energije ubrajaju se energija vjetra, Sunčeva energija, biomasa, geotermalna energija, vodne snage, energija plime i oseke i morskih valova te toplinska energija mora. Općina Pakoštane ima predispozicije za razvoj i korištenje obnovljivih izvora energije, poglavito Sunčeve energije. Poticanjem korištenja obnovljivih izvora energije doprinosi se smanjenju potrošnje električne energije, smanjuje se emisija CO₂ te se smanjenjem zagađenja stvaraju uvjeti za kvalitetan i zdrav život lokalnog stanovništva. Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost kroz svoje programe sufinancira i nabavu sustava za korištenje obnovljivih izvora energije, uglavnom kroz programe energetske obnove, što je izuzetna prilika za sufinanciranje troškova.

Mjera 3.2.1. Poticanje proizvodnje i korištenja energije iz obnovljivih izvora energije u javnom sektoru

Uvođenjem sustava za korištenje obnovljivih izvora energije u javnom sektoru potiče se korištenje obnovljivih izvora energije i u privatnom sektoru. Važni učinci su smanjenje troškova energije i održavanja, smanjenje emisije CO₂, doprinos zaštiti okoliša te podizanje kvalitete života.

Pokazatelji/rezultati: uvođenje sustava za korištenje obnovljivih izvora energije u javnom sektoru, ostvarena ušteda energije i financijska ušteda, smanjena emisija CO₂ u atmosferu.

Mjera 3.2.2. Poticanje proizvodnje i korištenja energije iz obnovljivih izvora energije u privatnom sektoru

Poticanjem proizvodnje i korištenja energije iz obnovljivih izvora u privatnim kućanstvima i poslovnom sektoru doprinosi se zaštiti okoliša, smanjenju emisije stakleničkih plinova te financijskoj koristi uslijed uštede energije.

Pokazatelji/rezultati: uvođenje sustava za korištenje energije iz obnovljivih izvora energije u kućanstvima te u proizvodnom procesu, ostvarena ušteda energije i financijska ušteda, smanjena emisija CO₂ u atmosferu.

Prioritet 3.3. Zaštita okoliša i promocija prirodnih vrijednosti

Čovjek svojim aktivnostima uvelike utječe na zagađenje okoliša, koncentraciju stakleničkih plinova i na klimatske promjene. Ovim prioritetom se nastoji doprinijeti očuvanju okoliša te biološke i krajobrazne raznolikosti, i to konkretnim mjerama zaštite okoliša i promotivnim aktivnostima s ciljem jačanja svijesti i uključivanja lokalnog stanovništva u sam proces donošenja i provedbe mjera.

Mjera 3.3.1. Promocija zaštite okoliša

Promotivnim aktivnostima nastoji se podići svijest lokalnog stanovništva o važnosti zaštite okoliša i očuvanja prirodnih vrijednosti ovoga kraja. Suradnjom s PP-om Vransko jezero, obrazovno-odgojnim institucijama i gospodarskim sektorom može se poslati jača poruka i potaknuti lokalno stanovništvo na pozitivne promjene.

Pokazatelji/rezultati: promocija zaštite okoliša, međusektorska suradnja, smanjenje onečišćenja okoliša lokalnog stanovništva.

Mjera 3.3.2. Zaštita biološke i krajobrazne raznolikosti

Mjerama zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti doprinosi se očuvanju okoliša i posebno područja lokalne samouprave koje je pod zaštitom Natura 2000. Suradnjom s Parkom prirode treba formirati konkretne aktivnosti koje vode očuvanju prirodnih vrijednosti, učinkovito upravljajući prirodom te praćenju stanja prirode. Ovom mjerom stvaraju se uvjeti za razvoj ekoturizma kao specifičnog oblika turizma.

Pokazatelji/rezultati: očuvanje prirodnih vrijednosti, učinkovito upravljanje prirodom, razvoj ekoturizma.

Mjera 3.3.3. Izgradnja, adaptacija i unapređenje infrastrukture za gospodarenje otpadom

Osiguranjem adekvatne infrastrukture za gospodarenje otpadom, poput reciklažnog dvorišta i odlagališta otpada, smanjuju se negativni utjecaji otpada na okoliš i prirodne resurse. Osobito se doprinosi smanjenju onečišćenja površinskih voda, podzemnih voda, zraka i tla, te se poboljšava kvaliteta života lokalnog stanovništva uslijed smanjenog štetnog utjecaja otpada na ljudsko zdravlje.

Pokazatelji/rezultati: osigurana adekvatna infrastruktura za učinkovito gospodarenje otpadom, smanjen negativni utjecaj otpada na okoliš, prirodne resurse i ljudsko zdravlje.

5.2. Usklađenost s nadređenim strateškim dokumentima

Europskom strategijom Europa 2020 promiče se pametan, održiv i uključiv rast, odnosno razvoj gospodarstva utemeljenog na znanju i inovacijama, promicanje zelenijeg, konkurentnijega gospodarstva temeljenog na učinkovitom korištenju resursa te poticanje ekonomije visoke stope zaposlenosti uz rezultat ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije. Pet glavnih ciljeva Europe 2020 su zapošljavanje, istraživanje i razvoj, klimatske promjene, obrazovanje, socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva.

U skladu sa Strategijom Europa 2020. te s općim ciljevima Zajedničke poljoprivredne politike identificirana su tri dugoročna strateška cilja koji se vežu za politiku ruralnog razvoja EU u razdoblju 2014. – 2020.:

CILJ 1. Poticati konkurentnost poljoprivrede.

CILJ 2. Osigurati održivo upravljanje prirodnim resursima i klimatskim promjenama.

CILJ 3. Postići uravnotežen teritorijalni razvoj ruralnih područja, uključujući stvaranje i očuvanje radnih mjesta.

Program ukupnog razvoja Općine Pakoštane 2016. – 2020. temelji se na konkurentnom gospodarstvu baziranom na turizmu, malom i srednjem poduzetništvu i poljoprivredi, stvaranjem preduvjeta za kvalitetan život temeljen na komunalnoj i društvenoj infrastrukturi te održivo gospodarenje prirodnim resursima i korištenje obnovljivih izvora energije. PUR doprinosi ostvarenju ciljeva strategije Europa 2020, a usklađen je i sa strategijom **Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. – 2020.** Doprinosi ostvarenju fokus-područja Programa ruralnog razvoja dani su u nastavku.

DOPRINOS FOKUS-PODRUČJU 2. Jačanje isplativosti poljoprivrednoga gospodarstva i konkurentnosti sviju tipova poljoprivrede u svim regijama te promicanje inovativnih poljoprivrednih tehnologija i održivog upravljanja šumama

MJERA 2A	Poboljšanje gospodarskih rezultata svih poljoprivrednih gospodarstava i olakšavanje restrukturiranja i modernizacije, osobito u svrhu povećanja sudjelovanja na tržištu i tržišne usmjerenosti, kao i poljoprivredne diversifikacije.
MJERE PUR-A	1.3.1., 1.3.2., 1.3.3., 1.3.4, 1.3.5., 1.3.6.

MJERA 2B	Olakšavanje ulaska poljoprivrednika s odgovarajućom izobrazbom u sektor poljoprivrede, a pogotovo generacijske obnove.
MJERE PUR-A	1.3.3., 1.3.5.

DOPRINOS FOKUS-PODRUČJU 3. Poticanje organiziranja lanaca opskrbe hranom, uključujući preradu i plasiranje poljoprivrednih proizvoda na tržište, dobrobit životinja te upravljanje rizikom u poljoprivredi

MJERA 3A	Poboljšanje konkurentnosti primarnih proizvođača njihovom boljom integracijom u poljoprivredno-prehrambeni lanac putem programa kvalitete, dodavši vrijednost poljoprivrednim proizvodima, putem promicanja na lokalnim tržištima i u kratkim krugovima opskrbe, skupina proizvođača i međustrukovnih organizacija.
MJERE PUR-A	1.3.1., 1.3.2., 1.3.5., 1.3.6.

DOPRINOS FOKUS-PODRUČJU 4. Obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava povezanih s poljoprivredom i šumarstvom

MJERA 4A	Obnova, očuvanje i povećanje bioraznolikosti, uključujući u područjima mreže Natura 2000. i u područjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima i poljoprivredu velike prirodne vrijednosti, kao i stanje europskih krajobraz.
MJERE PUR-A	1.2.6., 3.3.1, 3.3.2.

DOPRINOS FOKUS-PODRUČJU 5. Promicanje učinkovitosti resursa te poticanje pomaka prema gospodarstvu s niskom razinom ugljika otpornom na klimatske promjene u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru

MJERA 5C	Olakšavanje opskrbe i korištenja obnovljivih izvora energije, nusproizvoda, otpada, ostataka i drugih neprehrambenih sirovina u svrhu biogospodarstva.
MJERE PUR-A	1.3.1., 3.1.3., 3.2.1., 3.2.2., 3.2.3.

DOPRINOS FOKUS-PODRUČJU 6. Promicanje društvene uključenosti, suzbijanja siromaštva te gospodarskog razvoja u ruralnim područjima

MJERA 6A	Olakšavanje diversifikacije, stvaranja i razvoja malih poduzeća kao i otvaranje radnih mjesta.
MJERE PUR-A	1.1.1., 1.1.2., 1.1.3., 1.1.4., 1.2.1., 1.2.2., 1.2.3.,1.2.4, 1.3.4., 2.4.4., 2.6.1., 3.1.3.

MJERA 6B	Poticanje lokalnog razvoja u ruralnim područjima.
MJERE PUR-A	1.1.1.,, 1.1.2., 1.1.3., 1.1.4., 1.2.1, 1.2.2., 1.2.5., 1.2.7.,1.3.4., 1.3.7.,

	2.1.1., 2.1.2., 2.2.1., 2.2.2., 2.2.3., 2.3.1., 2.4.1., 2.4.2., 2.5.3., 2.7.2., 2.8.2., 3.1.4., 3.2.3.
--	--

Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine potiče atraktivnost i konkurentnost hrvatskog turizma što bi trebalo rezultirati ulaskom Hrvatske u 20 vodećih turističkih destinacija u svijetu po kriteriju konkurentnosti. Strateški ciljevi turističkog razvoja do 2020. su poboljšanje strukture i kvalitete smještaja, novo zapošljavanje, investicije te povećanje turističke potrošnje. Strateškim prioritetom PUR-a 1.2. Razvoj, unapređenje i diversifikacija turističke ponude i definiranim mjerama doprinosi se ostvarenju Strategije razvoja turizma Republike Hrvatske 2020.

Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013. – 2020. godine kao cilj ima povećanje konkurentnosti maloga gospodarstva u Hrvatskoj. Također je definirano 5 strateških ciljeva: poboljšanje ekonomske uspješnosti, poboljšani pristup financiranju, promocija poduzetništva, poboljšanje poduzetničkih vještina te poboljšano poslovno okruženje. Strateški prioritet Programa ukupnog razvoja Općine Pakoštane – 1.1. Razvoj mikro, malog i srednjeg poduzetništva te mjere 1.1.1., 1.1.2., 1.1.3. i 1.1.4. usklađene su s temeljnim ciljevima i odrednicama Strategije razvoja poduzetništva u RH.

Strategija razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj 2014. – 2020. potiče poboljšanje usklađenosti i umreženosti javnih politika, poboljšanje sustavne podrške poduzetništvu žena, uvođenje poduzetništva žena u cjelokupnu institucionalnu infrastrukturu te promociju poduzetništva žena. Programom ukupnog razvoja Općine Pakoštane, Mjerom 1.1.3. Poticanje razvoja poduzetnika početnika te poduzetništva žena i mladih te prioritetom 2.6. Povećanjem socijalne uključenosti doprinosi se ostvarenju zadanih ciljeva Strategije razvoja poduzetništva žena u RH.

Strategija razvoja širokopojasnog pristupa internetu u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2016. do 2020. godine potiče razvoj infrastrukture i usluga širokopojasnog pristupa internetu, brzinama većim od 30 Mbit/s, koji su od interesa za Republiku Hrvatsku i jedan od preduvjeta razvoja suvremenoga gospodarstva. Ovom Strategijom se daje snažan politički i djelatni poticaj stvaranju uvjeta za ubrzavanje razvoja brzog širokopojasnog pristupa internetu u Republici Hrvatskoj i dostizanju razine njegove dostupnosti i korištenja jednake barem prosjeku Europske unije, do kraja 2020. godine. Istovremeno, Strategija stavlja naglasak i na potrebu osiguranja dostupnosti širokopojasnog pristupa s brzinama većim od 100 Mbit/s, kako bi razvoj infrastrukture širokopojasnog pristupa pratio i razvoj usluga i aplikacija kojima su, za nesmetani rad, potrebne brzine širokopojasnog pristupa veće od 100 Mbit/s, što uključuje i simetričnost pristupnih brzina. Program ukupnog razvoja Općine Pakoštane strateškim prioritetom 2.3. Dostupnost širokopojasnog interneta i Mjerom 2.3.1. Izgradnja infrastrukture i usluga širokopojasnog pristupa internetu doprinosi ostvarenju Strategije razvoja širokopojasnog pristupa u RH u razdoblju 2016. – 2020. godine.

Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine definira osnovne ciljeve i aktivnosti za navedeno razdoblje kako bi se stvorio pravni, financijski i institucionalni okvir za razvoj društvenog poduzetništva u

Republici Hrvatskoj, kao i sustave mjera i aktivnosti za razvoj društvenih poduzetnika. Društveno poduzetništvo kao nov način poslovanja predstavlja područje preklapanja poduzetničkih praksi iz poslovnog svijeta i vrijednosti usko povezanih s društvenom odgovornošću i načelima zaštite okoliša. Prioritetom 2.6. Povećanje socijalne uključenosti PUR-a doprinosi se ostvarenju Strategije razvoja društvenog poduzetništva u RH.

Republika Hrvatska je prihvatila Direktivu Europske unije 2009/28/EZ i obvezala se na prihvaćanje europskoga klimatsko-energetskog paketa. **Strategija energetskog razvoja Republike Hrvatske** kao razvojnu smjernicu navodi smanjenje uporabe električne energije za toplinske potrebe te, između ostalog, postavlja cilj od 0,225 m² sunčevih toplinskih kolektora po stanovniku u 2020. godini. Općina Pakoštane poticanjem korištenja obnovljivih izvora energije, prioritetom 3.1. Poticanje energetske učinkovitosti i prioritetom 3.2. Korištenje obnovljivih izvora energije doprinosi ostvarenju postavljenih ciljeva.

5.3. Razvojni projekti Općine Pakoštane

U nastavku su dani svi razvojni projekti koji se planiraju realizirati u ovom proračunskom razdoblju kao i projektne ideje Općine Pakoštane koje su još u fazi razrade.

Naziv projekta:	PR.1. Rekonstrukcija i dogradnja Dječjeg vrtića Gardelin s jaslicama
Opis projekta:	Projektom je predviđeno otvaranje novih kapaciteta za prihvata djece predškolske dobi, s obzirom na to da postojeći kapaciteti ne udovoljavaju zahtjevima. Također kroz projekt je predviđeno izgraditi prostor za prihvata male djece – jaslice, kako bi se stvorili uvjeti za kvalitetnu skrb o maloj djeci.
Nositelj projekta:	Dječji vrtić Gardelin, Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	Ishođeni pravomoćni akti o gradnji.
Terminski plan provedbe:	Prijava na natječaj iz Mjere 7.4. do kraja drugog kvartala 2017. god. Prijava gradilišta nakon pozitivne odluke APPRRR-a.
Iznos investicije:	7.000.000,00 kn.
Izvori financiranja:	EU fondovi, Program ruralnog razvoja, Mjera 7.4.1.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.4.

Mjera 2.4.2.

Naziv projekta:	PR.2. Rekonstrukcija i izgradnja nerazvrstane prometnice K. Alojzija Stepinca u Pakoštanima
Opis projekta:	Projektom je predviđeno proširenje i infrastrukturno opremanje postojeće prometnice za koju je izdana lokacijska dozvola temeljem koje je izvršena parcelacija trase linijske građevine.
Nositelj projekta:	Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	U tijeku izrada glavnoga projekta.
Terminski plan provedbe:	Ishođenje akta za gradnju do kraja 2017. god.
Iznos investicije:	Podatak nije dostupan.
Izvori financiranja:	EU fondovi, Program ruralnog razvoja, Mjera 7.2.2.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.1. Mjera 2.1.1.

Naziv projekta:	PR.3. Izgradnja nerazvrstane prometnice Odvojak Jakova Gotovca u Pakoštanima
Opis projekta:	Projektom je predviđena rekonstrukcija i izgradnja te proširenje i infrastrukturno opremanje prometnice za koju je predan zahtjev za ishodoenje lokacijske dozvole kod nadležnog ureda.
Nositelj projekta:	Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	Izrađen idejni projekt.
Terminski plan provedbe:	Ishođenje lokacijske dozvole do kraja 2017. god. Izrada glavnog projekta te podnošenje zahtjeva za građevinsku dozvolu do kraja 2018. god.
Iznos investicije:	Podatak nije dostupan.
Izvori financiranja:	EU fondovi, Program ruralnog razvoja, Mjera 7.2.2.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.1.

Mjera 2.1.1.

Naziv projekta:**PR.4. Izgradnja pristupne prometnice do turističke zone Velika Kurela T3****Opis projekta:**

Projektom je predviđena izgradnja i infrastrukturno opremanje prometnice za koju je predan zahtjev za ishodenje lokacijske dozvole kod nadležnog ureda.

Nositelj projekta

Općina Pakoštane.

Razina pripremljenosti:

Izrađen idejni projekt.

Terminski plan provedbe:

Ishodenje lokacijske dozvole do kraja 2017. god. Izrada glavnog projekta te podnošenje zahtjeva za građevinsku dozvolu do kraja 2019. god.

Iznos investicije:

Podatak nije dostupan.

Izvori financiranja:

Europski fond za regionalni razvoj, OP Konkurentnost i kohezija

Doprinos strateškom cilju i prioritetu:Strateški cilj 2.
Prioritet 2.1.
Mjera 2.1.1.**Naziv projekta:****PR.5. Tematski viteški park****Opis projekta:**

Projektom je predviđeno uređenje stalnog postava viteškog parka na području podno izvora vode Pećina u Vrani.

Nositelj projekta:

Udruga Vitezovi vranski, Općina Pakoštane, TZ Općine Pakoštane.

Razina pripremljenosti:

Idejni projekt.

Terminski plan provedbe:

Ishodenje potrebnih dozvola do kraja 2019. god.

Iznos investicije:

2.500.000,00 kn.

Izvori financiranja:

Ministarstvo turizma, Program razvoja javne turističke infrastrukture, Program ruralnog

Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	razvoja, Mjera 7.4.1. Strateški cilj 1. Prioritet 1.2. Mjera 1.2.5.
--	--

Naziv projekta:**PR.6. Izgradnja i rekonstrukcija kulturnog centra Dom u Pakoštanima**

Opis projekta:	Projektom je predviđeno uređenje postojećeg objekta, na način da bi se izvršila prenamjena postojećih ureda, tj. spuštanje ordinacije za primarnu zdravstvenu zaštitu u prizemlje objekta te bi se uredili višenamjenski prostori za rad brojnih udruga civilnog društva.
Nositelj projekta:	Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	U tijeku izrada idejnog projekta.
Terminski plan provedbe:	Definiranje idejnog projekta do kraja drugog kvartala 2017. god. Podnošenje zahtjeva za akt o gradnji do kraja 2018. god.
Iznos investicije:	Nema dostupnih podataka.
Izvori financiranja:	Program ruralnog razvoja, Mjera 7.4.1.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.5. Mjera 2.5.3.

Naziv projekta:**PR.7. Dovršetak infrastrukturnog uređenja poslovne zone**

Opis projekta:	Projekt predviđa realizaciju zadnje faze na infrastrukturnom opremanju poslovne zone u Pakoštanima, tj. polaganje asfaltnog zastora te uređenje nogostupa u skladu s projektom prometnice za koji je ishoden akt o gradnji.
Nositelj projekta:	Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	Izrađen glavni projekt.
Terminski plan provedbe:	Realizacija tijekom 2018. – 2019. god.
Iznos investicije:	3.492.537,97 kn.

Izvori financiranja:	EU fondovi: OP Konkurentnost i kohezija, Razvoj infrastrukture poduzetničkih zona.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 1. Prioritet 1.1. Mjera 1.1.2.

Naziv projekta: **PR.8. Dječji vrtić u Vrani**

Opis projekta:	Projektom je predviđena izgradnja vrtića u Vrani, s obzirom na velik broj djece predškolske dobi.
Nositelj projekta:	Dječji vrtić Gardelin, Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	Idejni projekt.
Terminski plan provedbe:	2017. – 2019. god.
Iznos investicije:	1.452.750,00 kn
Izvori financiranja: EU fondovi	Program ruralnog razvoja, Mjera 7.4.1.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.4. Mjera 2.4.2.

Naziv projekta: **PR.9. Izgradnja infrastrukture na novom groblju u Pakoštanima**

Opis projekta:	Projektom je predviđeno infrastrukturno uređenje novoga groblja u Pakoštanima s ispraćajnom dvoranom.
Nositelj projekta:	Općina Pakoštane, Juština d.o.o.
Razina pripremljenosti:	Ishođena lokacijska dozvola. Izrađen izvedbeni projekt.
Terminski plan provedbe:	U tijeku radovi na izgradnji ogradnog zida. Izgrađene grobnice na pozicijama 15,16 i dio grobne pozicije 17.
Iznos investicije:	2.500.000,00 kn.
Izvori financiranja:	Program ruralnog razvoja, Mjera 7.4.1.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.2. Mjera 2.2.3.

Naziv projekta:**PR.10. Vodosprema Vrana**

Opis projekta:	Projektom je predviđena izgradnja vodospreme za vodoopskrbni sustav naselja Vrana. Trenutno sustav funkcionira temeljem privremene prekidne komore od 100 m ³ . Za predmetni projekt postoji građevinska dozvola koja je dio sustava vodoopskrbe. Potrebno je izvršiti parcelaciju i obnoviti dozvolu za vodospremu.
Nositelj projekta	Komunalac d.o.o., Biograd na Moru.
Razina pripremljenosti:	Izrada parcelacijskog elaborata za vodospremu, usklađenje sa starim projektom – predaja zahtjeva na ishodenje akta.
Terminski plan provedbe:	Do kraja 2017. predaja zahtjeva za akt o gradnji nadležnom uredu.
Iznos investicije:	Nema dostupnih podataka.
Izvori financiranja:	EU fondovi, vlastita sredstva.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.2. Mjera 2.2.2.

Naziv projekta:**PR.11. Izgradnja dječjeg vrtića Drage**

Opis projekta:	Projektom je predviđena izgradnja dječjeg vrtića u Dragama.
Nositelj projekta:	Dječji vrtić Gardelin, Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	Idejni projekt.
Terminski plan provedbe:	Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa do kraja 2017. god.
Iznos investicije:	1.320.000,00 kn.
Izvori financiranja:	Program ruralnog razvoja, Mjera 7.4.1.

Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.4. Mjera 2.4.2.
Naziv projekta:	PR.12. Rekonstrukcija i dogradnja zgrade Sokoluše zajedno s rekonstrukcijom zgrade nekadašnje konjušnice
Opis projekta:	Projektom je predviđena rekonstrukcija i izgradnja lovačkog doma na području Sokoluše.
Nositelj projekta:	Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	Izrađeno idejno rješenje.
Terminski plan provedbe:	2017. – 2020. god.
Iznos investicije:	Nema dostupnih podataka.
Izvori financiranja:	Dodjela koncesije putem javnog poziva.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.9. Mjera 2.9.1.
Naziv projekta:	PR.13. Rekonstrukcija palače grofova Damiani na otoku Vrgadi
Opis projekta:	Projektom je predviđena rekonstrukcija i izgradnja doma za starije i nemoćne osobe u prostoru palače Damiani u Vrgadi.
Nositelj projekta:	Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	Izrađen idejni projekt.
Terminski plan provedbe:	2017. – 2020. god.
Iznos investicije:	Nema dostupnih podataka.
Izvori financiranja:	Dodjela koncesije putem javnog poziva.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.8.

Mjera 2.8.1.

Naziv projekta:**PR.14. Vatrogasni dom Drage**

Opis projekta:	Planom predviđena izgradnja vatrogasnog doma u Dragama.
Nositelj projekta:	Dobrovoljno vatrogasno društvo Drage.
Razina pripremljenosti:	Idejni projekt.
Terminski plan provedbe:	Predaja zahtjeva za lokacijsku dozvolu do kraja 2017. god.
Iznos investicije:	Nema dostupnih podataka.
Izvori financiranja:	Program ruralnog razvoja, Mjera 7.4.1.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.5. Mjera 2.5.3.

Naziv projekta:**PR.15. Izgradnja trafostanica**

Opis projekta:	Projektom je predviđeno izgraditi trafostanice na prostoru JLS-a. - trafostanica Čelinka - trafostanica Han - trafostanica Kurela - trafostanica Drage II.
Nositelj projekta:	HEP
Razina pripremljenosti:	Za trafostanicu Čelinka izrađen glavni projekt, trafostanica Han – izrađen idejni projekt za lokacijsku dozvolu, trafostanica Kurela, izdana lokacijska dozvola, u tijeku izrada glavnog projekta, trafostanica Drage II, u tijeku izrada idejnog projekta.
Terminski plan provedbe:	2017. – 2020. god.
Iznos investicije:	Nema raspoloživih podataka.

Izvori financiranja:	Hrvatska elektroprivreda.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.3. Mjera 2.3.2.

Naziv projekta: **PR.16. Plaža Punta – zapadno od planirane luke**

Opis projekta:	Projektom je predviđena izgradnja – uređenje plaže što će rezultirati stvaranjem novih prijeko potrebnih plažnih površina.
Nositelj projekta:	Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	Donesen UPU, izrađen glavni i izvedbeni projekt, dobiveno mišljenje MZOIE-a o utjecaju zahvata na okoliš.
Terminski plan provedbe:	Ishođenje lokacijske dozvole do kraja 2017. god. Provedba razgraničenja JP dobra.
Iznos investicije:	4.863.971,25 kn.
Izvori financiranja:	Ministarstvo turizma, Program razvoja javne turističke infrastrukture.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 1. Prioritet 1.2. Mjera 1.2.5.

Naziv projekta: **PR.17. Izgradnja polivalentnog centra i trga Jaz**

Opis projekta:	Cilj projekta je stvoriti veliki, homogeni i za naselje reprezentativni prostor. Polivalentni centar se sastoji od podzemne garaže, nadzemne građevine (tržnica, WC, polifunkcionalni centar, trgovačko-turistička zona), trga i parka.
Nositelj projekta:	Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	Izrađeno idejno rješenje.
Terminski plan provedbe:	Predaja zahtjeva za lokacijsku dozvolu do kraja 2017. god.

Iznos investicije:	23.000.000,00 kn.
Izvori financiranja:	Općina Pakoštane, Juština d.o.o. i koncesionar.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 1. Prioritet 1.2. Mjera 1.2.5.

Naziv projekta: **PR.18. Kanalizacijski sustav Dolaška Draga i rekonstrukcija vodoopskrbnog sustava**

Opis projekta:	Projektom je predviđeno spajanje svih objekata na području naselja Dolaška Draga na postojeći kanalizacijski sustav iz projekta Jadran – Biogradske rivijere. Također, projekt predviđa rekonstrukciju cjevovoda budući da je stari cjevovod u izuzetno lošem stanju što rezultira ogromnim gubicima u sustavu vodoopskrbne mreže.
Nositelj projekta:	Općina Pakoštane, Hrvatske vode.
Razina pripremljenosti:	Ishođena lokacijska dozvola. Trenutno se izrađuju glavni i izvedbeni projekti.
Terminski plan provedbe:	Prijava na natječaj iz programa Hrvatskih voda.
Iznos investicije:	12.000.000,00 kn.
Izvori financiranja:	EU fondovi, Hrvatske vode i Općina Pakoštane.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.2. Mjera 2.2.1. i 2.2.2.

Naziv projekta: **PR.19. Plaža Janice**

Opis projekta:	Projektom je predviđena izgradnja – uređenje plaže što će rezultirati stvaranjem novih prijeko potrebnih plažnih površina s obzirom na konstantan porast broja noćenja i posjetitelja na prostoru Pakoštana.
Nositelj projekta:	Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	Izrađen idejni projekt, u postupku donošenje UPU-a, u tijeku izrada studije utjecaja na okoliš.
Terminski plan provedbe:	Definiranje idejnog projekta do kraja 2017. god.

	Predaja zahtjeva za lokacijsku dozvolu do kraja 2018. god.
Iznos investicije:	37.706.066,25 kn.
Izvori financiranja:	EU fondovi.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 1. Prioritet 1.2. Mjera 1.2.5.

Naziv projekta: **PR.20. Luka nautičkog turizma u uvali Sv. Andrija – otok Vrgada**

Opis projekta:	Projektom je predviđena izgradnja luke nautičkog turizma na otoku Vrgadi.
Nositelj projekta:	ŽLU Zadarske županije.
Razina pripremljenosti:	Idejni projekt.
Terminski plan provedbe:	Predaja zahtjeva za lokacijsku dozvolu do kraja 2019. god.
Iznos investicije:	Nema dostupnih podataka.
Izvori financiranja:	Koncesionar.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.1. Mjera 2.1.2.

Naziv projekta: **PR.21. Plaža Porat**

Opis projekta:	Projektom je predviđena izgradnja – uređenje plaže što će rezultirati stvaranjem novih prijeko potrebnih plažnih površina.
Nositelj projekta:	Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	Izrađen idejni projekt.
Terminski plan provedbe:	Zatražiti mišljenje MZOIE-a o utjecaju zahvata na okoliš, predaja zahtjeva za lokacijsku dozvolu do kraja 2019. god.

Iznos investicije:	Nema dostupnih podataka
Izvori financiranja:	EU fondovi i resorna ministarstva
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 1. Prioritet 1.2. Mjera 1.2.5.

Naziv projekta: **PR.22. Dužobalna šetnica Pakoštane – Drage**

Opis projekta:	Projektom je predviđeno uređenje šetnice u dužobalnom pojasu od granice s K.O. Biogradom do granice s K.O. Murter Betina. Predviđeno je rješavanje projekta u fazama.
Razina pripremljenosti:	Projekt djelomično realiziran u etapama.
Terminski plan provedbe:	Realizacija preostalih faza ovisi o gotovosti dokumentacije za gradnju. Projekt će se realizirati u razdoblju 2017. – 2020. god.
Iznos investicije:	Nema dostupnih podataka.
Izvori financiranja:	EU fondovi, resorna ministarstva i Općina Pakoštane.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 1. Prioritet 1.2. Mjera 1.2.5.

Naziv projekta: **PR.23. Luka otvorena za javni promet lokalnog značaja u Pakoštanima**

Opis projekta:	Projektom je predviđena izgradnja luke otvorene za javni promet lokalnog značaja u Pakoštanima. U sklopu luke planirano je osigurati vezove za lokalno stanovništvo, iskrcajno mjesto za tranzit putnika za obalnu liniju prema otoku Vrgadi i izletničke brodove te dio luke koji bi bio komercijalnoga karaktera za veća plovila.
Nositelj projekta:	ŽLU Zadarske županije.
Razina pripremljenosti:	Dobivena lokacijska dozvola.
Terminski plan provedbe:	Do kraja 2017. g. ŽLU Zadarske županije treba provesti postupak javnog natječaja za odabir koncesionara.

Iznos investicije:	50.439.159,38 kn.
Izvori financiranja:	Koncesionar.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.1. Mjera 2.1.2.

Naziv projekta: **PR.24. Luka otvorena za javni promet lokalnog značaja u Dragama**

Opis projekta:	Projektom je predviđena izgradnja luke otvorene za javni promet lokalnog značaja u Dragama – uvala Dugovača. U sklopu luke planirano je osigurati vezove za lokalno stanovništvo, iskrcajno mjesto za tranzit putnika za potrebe izletničkih brodova te za obalnu liniju prema otoku Vrgadi. Dio luke bio bi komercijalnoga karaktera za veća plovila.
Nositelj projekta:	ŽLU Zadarske županije.
Razina pripremljenosti:	Dobivena lokacijska dozvola.
Terminski plan provedbe:	Do kraja 2017. g. ŽLU Zadarske županije treba provesti postupak javnog natječaja za odabir koncesionara.
Iznos investicije:	48.020.755,00 kn.
Izvori financiranja:	Koncesionar.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.1. Mjera 2.1.2.

Naziv projekta: **ID.1. Izgradnja nove komore vodospreme u Dragama – Čelinka**

Opis projekta:	Projektom je predviđeno izgraditi novu komoru kapaciteta 500 m ³ što će pored rješavanja problema vodoopskrbe Draga i Vrgade u narednom razdoblju riješiti probleme vodoopskrbe visokih zona u Pakoštanima.
Nositelj projekta:	Komunalac d.o.o. Biograd na Moru.

Razina pripremljenosti:	Projektna ideja.
Terminski plan provedbe:	Nema dostupnih podataka.
Iznos investicije:	Nema dostupnih podataka.
Izvori financiranja:	EU fondovi, vlastita sredstva.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.2. Mjera 2.2.2.

Naziv projekta:**ID.2. Izgradnja nove komore vodospreme u Pakoštanima – Kostelj**

Opis projekta:	Projektom je predviđeno izgraditi novu komoru vodospreme kapaciteta 1000 m ³ koja bi trebala riješiti probleme vodoopskrbe po stavljanju u funkciju svih planom predviđenih turističkih zona na području Pakoštana i golf-centra.
Nositelj projekta:	Komunalac d.o.o., Biograd na Moru.
Razina pripremljenosti:	Projektna ideja.
Terminski plan provedbe:	Nema dostupnih podataka.
Iznos investicije:	Nema dostupnih podataka.
Izvori financiranja:	EU fondovi, vlastita sredstva.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.2. Mjera 2.2.2.

Naziv projekta:**ID.3. Brdska staza Čelinka s turističkim mostom – Lukina draga**

Opis projekta: Realizacijom brdske staze „Put Čelinke“ spojilo bi se prostor koji gravitira Parku prirode Vransko jezero s priobalnim prostorom, koji bi se dalje nastavio na postojeće i novoizgrađene staze.	Projektom je predviđeno urediti stazu koja bi povezala brda Veliku i Malu Čelinku te bi se dalje preko turističkog mosta povezala s priobalnim stazama. Projektom je predviđeno na području Lukine Drage omogućiti bezopasan prijelaz preko državne ceste D8 stanovništvu i turistima.
Nositelj projekta:	Općina Pakoštane, TZ Općine Pakoštane.

Razina pripremljenosti:	Ideja.
Terminski plan provedbe:	Razrada idejnog rješenja do kraja 2017. god.
Iznos investicije:	Nema dostupnih podataka.
Izvori financiranja: EU fondovi	Ministarstvo turizma, Program razvoja javne turističke infrastrukture, Program ruralnog razvoja, Mjera 7.4.1.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 1. Prioritet 1.2. Mjera 1.2.5.

Naziv projekta:**ID.4. Ispraćajna dvorana na mjesnom groblju Vrana**

Opis projekta:	Projektom je predviđena izgradnja ispraćajne dvorane s popratnim sadržajima u sklopu mjesnoga groblja u Vrani.
Nositelj projekta:	Općina Pakoštane, Juština d.o.o.
Razina pripremljenosti:	Ideja.
Terminski plan provedbe:	Definiranje idejnog projekta do kraja 2017. god. i predaja zahtjeva za lokacijskom dozvolom.
Iznos investicije:	Nema dostupnih podataka.
Izvori financiranja:	Program ruralnog razvoja, Mjera 7.4.1.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.2. Mjera 2.2.3.

Naziv projekta:**ID.5. Izgradnja vodospreme i vodoopskrba turističke zone T3 – Velika Kurela i Modrave**

Opis projekta:	Projektom je predviđena izgradnja vodospreme i vodoopskrbnog sustava u turističkoj zoni T3 Velika Kurela. Vodosprema bi riješila problem vodoopskrbe turističke zone T3 Modrave koja se nalazi na prostoru Općine Tisno.
Nositelj projekta:	Komunalac d.o.o., Biograd na Moru, Općina Tisno.
Razina pripremljenosti:	Ideja.

Terminski plan provedbe:	Nema dostupnih podataka.
Iznos investicije:	Nema dostupnih podataka.
Izvori financiranja:	EU fondovi, privatna sredstva nositelja projekta.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.2. Mjera 2.2.2.

Naziv projekta:**ID.6. Vatrogasni dom Pakoštane**

Opis projekta:	Planom predviđena izgradnja vatrogasnog doma u Pakoštanima, na prostoru poslovne zone u sklopu komunalnog poduzeća Općine Pakoštane.
Nositelj projekta:	DVD Pakoštane – Vrana – Vrgada, Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	Ideja.
Terminski plan provedbe:	2017. – 2020. god.
Iznos investicije:	Nema dostupnih podataka.
Izvori financiranja: EU fondovi	Program ruralnog razvoja, Mjera 7.4.1.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.5. Mjera 2.5.3.

Naziv projekta:**ID.7. Kanalizacija Vrana**

Opis projekta:	Projektom je predviđeno izraditi projekt kanalizacije na području naselja Vrana.
Nositelj projekta:	Komunalac d.o.o., Biograd na Moru, Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	Ideja.
Terminski plan provedbe:	Razrada idejnog rješenja 2017. – 2019. god.

Iznos investicije:	Nema raspoloživih podataka.
Izvori financiranja:	Program ruralnog razvoja, Mjera 6.4.1.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.2. Mjera 2.2.1.

Naziv projekta:**ID.8. Kanalizacija Vrgada**

Opis projekta:	Projektom je predviđeno izraditi projekt za rješavanje odvodnje na području otoka Vrgade.
Nositelj projekta:	Komunalac d.o.o., Biograd na Moru, Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	Ideja.
Terminski plan provedbe:	Definiranje idejnog projekta u razdoblju 2017. – 2019. god.
Iznos investicije:	Nema raspoloživih podataka.
Izvori financiranja: EU fondovi	Program ruralnog razvoja, Mjera 6.4.1.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2. Prioritet 2.2. Mjera 2.2.1.

Naziv projekta:**ID.9. Plaža Lučica – Bukež**

Opis projekta:	Projektom je predviđeno uređenje i izgradnja plaže na području turističke zone T3 Velika Kurela.
Nositelj projekta:	Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	Ideja.
Terminski plan provedbe:	Predaja zahtjeva za lokacijskom dozvolom do

	kraja 2019. god.
Iznos investicije:	Nema dostupnih podataka.
Izvori financiranja:	EU fondovi i resorna ministarstva.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 1. Prioritet 1.2. Mjera 1.2.5.

Naziv projekta: **ID.10. Rekonstrukcija Vranskih mlinica**

Opis projekta:	Projektom je predviđeno rekonstruirati Vranske mlinice kako bi se obogatila turistička ponuda destinacije.
Nositelj projekta:	Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	Ideja.
Terminski plan provedbe:	2017. – 2020. god.
Iznos investicije:	Nema dostupnih podataka.
Izvori financiranja:	EU fondovi, resorna ministarstva.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 2 Prioritet 2.7. Mjera 2.7.2.

Naziv projekta:	ID.11. Reciklažno dvorište
Opis projekta:	Projektom se predviđa izgradnja reciklažnog dvorišta namijenjenog odvojenom prikupljanju i privremenom skladištenju manjih količina posebnih vrsta otpada prije odvoza u županijski centar za gospodarenje otpadom.
Nositelj projekta:	Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	Ideja.
Terminski plan provedbe:	2018. – 2020. god.

Iznos investicije:	Nema dostupnih podataka.
Izvori financiranja:	Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 3. Prioritet 3.3. Mjera 3.3.3.

Naziv projekta:**ID.12. Deponij građevinskog otpada**

Opis projekta:	Projekt se odnosi na izgradnju uređenog deponija za odlaganje i preradu građevinskog otpada s ciljem sprečavanja negativnog utjecaja na okoliš.
Nositelj projekta:	Općina Pakoštane.
Razina pripremljenosti:	Ideja.
Terminski plan provedbe:	2018. – 2020. god.
Iznos investicije:	Nema dostupnih podataka.
Izvori financiranja:	Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.
Doprinos strateškom cilju i prioritetu:	Strateški cilj 3. Prioritet 3.3. Mjera 3.3.3.

[illegible]

PR.17.																
PR.18.																
PR.19.																
PR.20.																
PR.21.																
PR.22.																
PR.23.																
PR.24.																

6.2. Ljudski kapaciteti

Zaposlenici su važan element svake organizacije. Ako su zaposlenici zadovoljni, produktivnije će odraditi svoj posao, što će se u konačnici odraziti na bolje rezultate organizacije. Unutarnje ustrojstvo Općine je podijeljeno na ured načelnika, koji je odgovoran za funkcioniranje lokalne samouprave, te jedinstveni upravni odjel, koji je podijeljen na tri referade (Referada za proračun, financije i javne potrebe, Referada za imovinsko-pravne poslove, komunalnu djelatnost, prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša te Referada za gospodarstvo i održivi razvoj). Općina također zapošljava mlade školovane kadrove, putem programa koje subvencionira država – stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog ugovora.

Jedinstveni upravni odjel:

1. Pročelnik
2. Referada za proračun, financije i javne potrebe
 - stručni suradnik – voditelj referade
 - računovodstveni referent
 - viši stručni referent za općinske poreze, naknade te poslove javnih potreba
3. Referada za imovinsko-pravne poslove, komunalnu djelatnost, prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša
 - voditelj referade
 - viši stručni referent za komunalne poslove i infrastrukturu
 - komunalni redar
4. Referada za gospodarstvo i održivi razvoj
 - voditelj referade
 - stručni suradnik za gospodarstvo i održivi razvoj.

Ured načelnika:

1. Općinski načelnik
2. Zamjenik načelnika
3. Administrativni tajnik i arhivist.

Preporuka je da se više proračunskih sredstava uloži u kadrovsku snagu, odnosno u interni marketing. Interni marketing se odnosi na edukaciju zaposlenih, koordinaciju subjekata koji su neposredno i posredno uključeni u rad lokalne samouprave te na nagrade i priznanja, što dovodi do povećanja motiviranosti radne snage, a u konačnici i do povećanja njihove produktivnosti.

6.3. Evaluacija i kontrola

S ciljem uspješne provedbe Programa ukupnog razvoja, lokalna samouprava bi trebala uspostaviti radnu skupinu za praćenje i kontrolu aktivnosti PUR-a. Preporuka je da se jednom godišnje izradi akcijski plan provedbe s točno definiranim vremenskim i financijskim tijekom provedbe.

Radna skupina bi trebala jednom godišnje podnositi izvješće o napretku načelniku općine. Izvješće o napretku bi trebalo sadržavati informacije o provedenim mjerama, informacije o realiziranim u odnosu na planirane mjere, vremenu izvršavanja i planiranim financijskim resursima. Uspješnost provedbe mjeri se ostvarenjem planiranih rezultata i doprinosom postizanja razvojnih ciljeva.

Za uspješnu provedbu PUR-a nužno je osigurati motiviranost radne skupine, ali i motiviranost svih dionika lokalne samouprave s ciljem održivog razvoja Općine Pakoštane.

Slika 21. Relevantni dionici Općine Pakoštane

Popis tablica i slika

Slika 1. Proces izrade Programa ukupnog razvoja.....	4
Slika 2. Položaj Zadarske županije na karti Hrvatske.....	6
Slika 3. Položaj Općine Pakoštane.....	6
Slika 4. Stanovništvo Općine Pakoštane prema spolu.....	7
Slika 5. Stanovništvo Općine Pakoštane prema dobi, Popis stanovništva 2011.....	8
Slika 6. Broj stanovnika Općine Pakoštane prema naseljima.....	8
Slika 7. Stanovništvo Općine Pakoštane prema narodnosti, Popis stanovništva 1991., 2001., 2011.....	9
Slika 8. Državna cesta D8.....	11
Slika 9. Zaposleno stanovništvo Zadarske županije prema djelatnosti, 2011.....	26
Slika 10. Struktura ukupnih prihoda Zadarske županije, 2015.....	27
Slika 11. Kretanje broja nezaposlenih u Zadarskoj županiji po godinama.....	28
Slika 12. Stanovništvo Općine Pakoštane staro 15 godina i više prema trenutačnoj aktivnosti, 2011.....	29
Slika 13. Kretanje registrirane nezaposlenosti u Općini Pakoštane, 2014., 2015., 2016.....	30
Slika 14. Registrirana nezaposlenost u Općini Pakoštane prema razini obrazovanja, siječanj 2017. godine.....	30
Slika 15. Broj poslovnih subjekata u Općini Pakoštane prema registriranoj djelatnosti.....	31
Slika 16. Upotreba ARKOD parcela na dan 31. 12. 2016.....	33
Slika 17. Brojno stanje domaćih životinja u Zadarskoj županiji i Općini Pakoštane, na dan 31. 12. 2015.....	33
Slika 18. Registrirani smještajni kapaciteti Općine Pakoštane na dan 31. 10. 2016. godine.....	36
Slika 19. Usporedba broja dolazaka od 2005. do 2016. godine.....	36
Slika 20. Usporedba broja noćenja od 2005. do 2006. godine.....	37
Slika 21. Relevantni dionici Općine Pakoštane.....	101

Tablica 1. Cestovna udaljenost Pakoššana od glavnih pristupnih točaka.....	7
Tablica 2. Prirodno kretanje stanovništva od 2010. do 2015. godine.....	9
Tablica 3. Broj djece po skupinama.....	18
Tablica 4. Prikaz podataka iz ARKOD baze na dan 31. 12. 2015. i 31. 12. 2016.....	32
Tablica 5. Zadovoljstvo ispitanika ispunjavanjem potreba prema prebivalištu.....	40
Tablica 6. Zadovoljstvo stanovnika ispunjavanjem potreba prema prebivalištu.....	41
Tablica 7. Zadovoljstvo stanovnika ispunjavanjem njihovih potreba prema prebivalištu.....	42
Tablica 8. Zadovoljstvo stanovnika ispunjavanjem njihovih potreba prema prebivalištu.....	43
Tablica 9. Zadovoljstvo stanovnika ispunjavanjem njihovih potreba prema prebivalištu.....	44
Tablica 10. Podaci o prosječnoj ocjeni zadovoljstva ispitanika.....	45
Tablica 11. T-test, prosječna ocjena zadovoljstva ispitanika.....	46
Tablica 12. Prosječni rangovi ocjena ispitanika prema prebivalištu.....	46
Tablica 13. Rezultati Friedmanova testa za zadani uzorak ispitanika.....	47
Tablica 14. SWOT analiza Općine Pakoššana.....	48
Tablica 15. Strateški ciljevi, prioriteti i mjere.....	53

Izvori

1. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
2. Bašić J., Mihanović Z., *Social marketing in public sector- the case of municipality in Croatia*, 8th International Conference EBEEC 2016, Split
3. Bunja, Đ., *Turistička valorizacija prirodne, povijesne i kulturne baštine Općine Pakoštane*, Zadar, 2003.
4. Dječji vrtić Gardelin, internetski izvor: www.djecjivrticgardelin.hr
5. Državni zavod za statistiku
6. Državni zavod za statistiku, Statističke informacije 2010., Zagreb, 2010., str. 44.
7. EKO d.o.o. za gospodarenje otpadom Zadarske županije, *Projekt: Centar za gospodarenje otpadom Zadarske županije*
8. Hrvatska gospodarska komora, Županijska komora Zadar
9. Hrvatska poljoprivredna agencija
10. Hrvatski zavod za zapošljavanje
11. Komunalac d.o.o., internetski izvor: www.komunalac.com
12. Obrtni registar
13. Oikon d.o.o., *Studija o utjecaju na okoliš, Izgradnja luke otvorene za javni promet u Pakoštanima*, Institut za primijenjenu ekologiju, 2014.
14. Park prirode Vransko jezero, internetski izvor: www.pp-vransko-jezero.hr
15. Prostorni plan uređenja Općine Pakoštane
16. Registar kulturnih dobara, internetski izvor: www.min-kulture.hr
17. Registar poslovnih subjekata

